

KİŞİLERARASI DAVRANIŞ BİÇİMLERİNE DUALİST BİR BAKIŞ: İÇSELLEŞTİRME VE DIŞSALLAŞTIRMA*

Deniz ALBAYRAK - KAYMAK
Boğaziçi Üniversitesi

ÖZET

Bu makalede kapsanan konu, kişilerarası davranış biçimleri üzerine geliştirilen dualist ya da iki uçlu bir bakıştır. Çalışma yöntemi, konuyla ilgili değişik psikoloji alanlarında yapılmış araştırmaların bütünlüyci bir bakışla taranmasına dayanmaktadır. Yaklaşım ve yöntemlerindeki tüm farklılıklara karşın, birçok kaynak kişilerarası davranış biçimlerinin iki ana şekilde olduğunu göstermektedir. İçselleştirme ve dışsallaştırma olarak adlandırılacak bu boyutlar bireyin kendisi ve diğerleri arasındaki psikolojik, sosyal, bilişsel ve davranışsal yönelimini simgeler. Psikolojik sağlığı tanımlamada son derece önemli olan kişilerarası davranış alanında yapılmış araştırmaların taranması hem kuramsal hem de uygulamaya yönelik çalışmalar açısından değerli ipuçları sağlamaktadır.

Anahtar sözcükler: Kişilerarası davranış, içselleştirme, dışsallaştırma

ABSTRACT

This article deals with development of a dualistic view on interpersonal behavior patterns. Its method is based on an integrative review of related literature coming from various fields of psychology. Despite the differences in their approach and methods, numerous research indicated that interpersonal behavior patterns take two basic forms. These patterns could be called "internalizing" and "externalizing", and denote one's psychological, social, cognitive and behavioral orientation between him/herself and others. Considering the importance of interpersonal behavior in defining psychological health. This review provides valuable implications both for basic and applied research.

Key words: Interpersonal behavior, internalizing, externalizing

GİRİŞ

Bu makale kişiler ya da insanlararası davranış hakkında farklı araştırma alanlarında yapılmış çalışmaların bütünlüyci bir bakışla taranmasına dayanır. Tarama yakın yıllara ait bilgisayar veri kaynakları kullanılarak yapılmış, konu ile ilgili, çocuk ve gençler üzerinde yayınlanmış, yaklaşım ve yöntemleri farklı birçok araştırma kapsama alınmıştır. Görülen, kişilerarası davranış biçimlerinin iki uçlu olduğudur. İçsel ve dışsal kişilerarası davranış biçimleri olarak adlandırılacak bu boyutlar bireyin kendisi ve diğerleri arasındaki bilişsel, davranışsal, psikolojik ve sosyal yönelimini (orientation) simgeler.

Konunun araştırılmasının üç ana önemi vardır. İlk, insanlararası davranış herbiri kendi bakış açısına sahip farklı psikoloji alanlarının ilgi odaklarına girer. Şu ya da bu biçimde sosyal davranış incelemeyen bir psikoloji alanı yok gibidir. İkincisi, yapısı gereği insanlararası davranış psikolojik sağlığın tanımlanmasında önemli bir boyutu oluşturur. Psikoloji çalışmalarında sosyal yeterlik, normal gelişimin göstergesi olarak, zekadan sonra en fazla kullanılan değişkendir. Bu bakımdan, insanlararası davranış hem normal hem de patolojik gelişimin anlaşılmasında çok temel bir konudur. Üçüncüsü, insanlararası davranış biçimlerinin araştırılmasının hem uygulamalı hem de kuramsal açıdan önemli sonuçları vardır. Davranış biçimlerinin anlaşılması onlara ne şekilde yaklaşılacağı hakkında ipuçları verecektir.

* Bu çalışmanın bir kısmı 21-23 Eylül 1994 tarihlerinde, İzmir, Bornova'da yapılmış VIII. Ulusal Psikoloji Kongresi'nde sunulmuştur. Yazanın izni olmaksızın hiçbir şekilde çoğaltılamaz.

Yazışma Adresi: Y.Doç.Dr. Deniz Albayrak - Kaymak, Boğaziçi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü 80815 Bebek - İstanbul

Aşağıda ilk olarak, sözkonusu dualist (ikili) bakışa temel veren çalışmalar taranmıştır. Çeşitli araştırma alanlarından gelen bu çalışmalar, sağladıkları asıl katkı konusuna göre farklı bölümler altında anlatılmıştır. Sonraki iki kısım, ikili sınıflamaya ilişkin psikanalitik ve bilişsel-gelişimsel bakış açılarını özetlemektedir. Makale, taramanın tümünden yapılan çıkarımların tartışılmasıyla sona erdirilmiştir. Sayfa sınırı dolayısıyla taranan çalışmaların ayrıntılarına girilememiş, yalnızca ilgili sonuçlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Bununla birlikte, bu makalede yapılan çıkarımların kullanılan araştırmaların yöntemleriyle sınırlı olduğu unutulmamalıdır.

İkili Sınıflamaya Temel Oluşturan Çalışmalar

Bu kısımda iki faktörlü görüşün veri temelini sağlayan ve onların kavramsal yapısı hakkında bilgi veren araştırmalar vardır. Bunlar sırasıyla, faktör yapısı, normatif temeller, geçerlik ve güvenilirlik kaynakları başlıkları altında düzenlenmiştir.

Faktör Yapısı

İki faktörlü görüşü destekleyen verilerin çoğu duygusal ve davranışsal bozuklukları sınıflamada faktör ya da gruplaşmayı (cluster) çözümlenici yöntemleri kullanmış araştırmalardan gelir. Zaman dizimine konulduğunda, bunların ilki, Peterson (1961) tarafından Eysenck ve Cattell'in kişilik kuramlarındaki faktörleri kapsayacak bir faktör çözümü bulma amacıyla yapılmıştır. Çocuklardaki davranış sorunlarının yapısal tanımına yönlendirilmiş ve öğretmen değerlendirmelerine dayandırılmış bu araştırmada okul öncesindeki değişik yaş gruplarında "davranış sorunu" ile "kişilik sorunu" olarak isimlendirilen iki faktör bulunmuştur. Peterson (1961) bu iki faktöre yüklenmeyen yalnızca birkaç değişkenin kaldığını, onların da bütünüyle bedensel, çok genel, ya da gelişimsel değişimi yansıtan sorunlar olduğunu söylemiştir. İkinci faktör çözümlenici çalışma Kohn ve Rosman (1972) tarafından ve yine okul-öncesi dönemi çocukları hakkında öğretmenlerin değerlendirmeleri kullanılarak yapılmıştır. Burada apati-geri çekilme (apathy-withdrawal) ve öfke-karşı koyma (anger-defiance) adları verilen birbirinden oldukça bağımsız iki faktör bulunmuştur.

Bir başka iki faktörlü yaklaşım da, çocuk psikopatolojisinde veriye dayalı bir sınıflama sistemi geliştirmeyi amaçlayan Achenbach ve Edelbrock'a (1978) aittir. Belirledikleri ölçüte uyan 1960-1970 yıllarında yapılmış 27 çalışmadaki psikolojik sorunları iki aşamalı faktör çözümlenmesine sokmuşlardır. Çö-

zümlemenin ilk aşamasında "dar kapsamlı," ikinci aşamasında ise "geniş kapsamlı" sorunlar belirlenmiştir. Dar kapsamlı sorunlar, depresyon gibi belli bir tanı grubuna paralel olabilen, daha özel ya da belirgin sorun gruplarıdır. Geniş kapsamlı sorunlar ise, dar kapsamlı sorunların faktör çözümlenmesi ile yeniden kümelendiği genel sorun boyutlarıdır. Achenbach ve Edelbrock (1978) buldukları iki geniş kapsamlı sorunu "içselleştirme" (internalizing) ve "dışsallaştırma" (externalizing) olarak adlandırmışlardır. Düşük-denetimli (under control) olan dışsallaştırma sorunları saldırganlık, aşırı hareketlilik (hyperactivity) ve davranış bozuklukları gibi dar kapsamlı sorunların biraraya gelmesinden; yüksek-denetimli (overcontrol) olan içselleştirme sorunları ise bastırılmışlık, sıkılganlık, kaygılı oluş ve kişilik bozuklukları gibi dar kapsamlı sorunların biraraya gelmesinden oluşmuştur. Bu çalışmada ortaya çıkan diğer iki geniş kapsamlı sorun olan öğrenme güçlükleri ve patolojik ayrılmışlığa daha sonraki çalışmalarda rastlanmamıştır. İki boyutlu görüşe bir başka destek de asıl amacı bir psikopatoloji sınıflamasını geliştirmek olan Miller'den (1980) gelir. Yaşları 13-17 arasındaki ergenler hakkında elde edilen ana-baba değerlendirmeleri iki aşamalı faktör çözümlenmesine sokulmuştur. Sonuçlar, dört dar kapsamlı faktörün (benmerkezli/sömürücü, yıkıcı/saldırgan, sosyal suçlu ve akademik özürlü) bir geniş faktöre, dar kapsamlı diğer dört faktörün de (apatik yalıtılma, nevroitiklik, bağımlılık/bastırılmışlık, ve nörolojik ya da psikotik anormallik) öteki geniş faktöre yüklenmediğini, her iki geniş faktöre eşit yüklenen yalnızca tek bir dar kapsamlı faktörün (ergenlik karmaşası) olduğunu göstermiştir. Aynı isimlerin verildiği benzer faktörler daha sonraki çalışmalarda yeniden ortaya çıkmıştır (McConaughy, Achenbach ve Gent, 1988; Muller ve Rubin, 1988). Bazı araştırmacılar da benzer içerikli faktörlere farklı isimler vermişlerdir. Bunlar, sosyalleşmemiş saldırganlık ile sosyal geri çekilme davranışları (Crowter, Bond ve Rolf, 1981) ve saldırganlık-yıkıcılık ile kaygı-aşağılık duygusudur (Epstein, Kauffman ve Cullinan, 1985). French'in (1988) çalışmasında iki tip davranış profili vardır ve her iki profile giren çocuklar da sorun çözme ve olumlu davranışta düşük puan almışlardır. Ancak, bir profildeki çocuklar diğerindekilerin tersine, yüksek öz-denetim ve içe-dönüklük, düşük saldırganlık ve dışa-dönüklük sergilemiştir. Çocukluk ve gençlikteki dışsallaştırma ve içselleştirme bozukluklarını karşılaştıran Reynolds (1990) içselleştirmeyi içe-yöneltmiş, göreceli olarak örtük ve gözlenemez, bu nedenle de gizil ve yüksek denetimli davranışlar; dışsallaştırmayı ise dışa yönelttilmiş, oldukça açık ve gözlenebilir, bu nedenle de daha kolayca

tanı konulabilen düşük denetimli davranışlar olarak özetler. İçselleştirilmiş bozukluklar duygusal, dışsallaştırılmış bozukluklar ise davranışsal sorunlar genel başlığı altında düşünülebilir.

Duygusal ve davranışsal bozukluklar üzerindeki literatürü tayan Rutter ve Garnezy (1983), bu iki ana sorun boyutunun çok değişkenli ve normal ile klinik örneklemler çalışmaları çoğunda ortaya çıktığını söylerler. Onların bu tip çalışmalara karşı öne sürdükleri eleştiri, belli bir kurama dayanılmaması (ateorik) olmalarıdır. Oysa davranışçı ve niceliksel araştırmacılar belli bir kuramdan çok, veriye dayanmayı olumlu bir özellik olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, faktör çözümlemesine giren maddelerin bireysel sağaltım çalışmalarından, klinik gözlem ve deneyimlerden geldiği düşünülürse bunların kavramsal çerçeveden o kadar da yoksun olmadığı anlaşılır.

Quay'in (1986) istatistiksel yöntemle dayalı sınıflama çalışmalarına yönelttiği iki eleştiri vardır. Bunların ilki, madde olarak çözümlemeye sokulmayan bir boyutun faktör olarak ortaya çıkamayacağıdır. Gerçekten de, örneğin, faktör çözümlemeli çalışmaların çoğunda zeka özüllü ve psikotik gruplar yoktur. Oysa bu gibi grup örneklemeleri içeren Quay'in kendi çalışması ile Grieger ve Richards'ın (1976) çalışmasında yetersizlik/gelişmemişlik ya da olgunlaşmamışlık denilen bir üçüncü faktör bulunmuştur. İkinci eleştiri, bu tip çözümlemelerin öznel yoruma açık olduğu şeklindedir, ancak bunun geniş ve soyut olan bu iki boyuttan çok, daha dar ve özel faktörlerin güvenilir bir şekilde ayrımını etkilemesi beklenebilir.

Normatif Temeller

Klinik olmayan, yani "normal" ve büyük sayılı örneklemlerle yapılan betimleyici araştırmalar dar kapsamlı sorunların içselleştirici ve dışsallaştırıcı olarak yukarıda tanımlanan iki boyutta gruplandığına ve bunun hem her iki cinsiyet hem de farklı yaş grupları için geçerli olduğuna işaret etmiştir.

Bulguların sunduğu en önemli demografik bilgilerden biri cinsiyet farklarına ilişkindir. Buna göre, erkekler kızlara göre daha fazla dışsallaştırma sorunu göstermektedir (Achenbach ve Edelbrock, 1978; Anderson, Williams, McGee ve Silva, 1989; Crowter ve ark., 1981; Grieger ve Richards, 1976; Kohn ve Rosman, 1973; McGee ve ark., 1990; Peterson, 1961; Pianta ve Caldwell, 1990; Rutter ve Garnezy, 1983; Velhust, Berden ve Sanders-Woudstra, 1985). Kızların erkeklerden fazla içselleştirme sorunu gösterdiğine ilişkin veriler ise daha az tutarlıdır.

Bir bulguya göre erken yaşlarda erkekler bu boyutta da yüksek puanlar almakta, ileri yaşlarda ise kızların puanı yükselmektedir (Peterson, 1961). Diğer bulgulara göre içselleştirme (Rutter ve Garnezy, 1983), bedenselleştirme sorunu ile korkular (Velhust ve ark., 1985) ve saldırgan olmayan bozukluklar (McGee ve ark., 1990) kızlarda daha yaygındır. Daha dolaylı bir veri de okul başarısı ve zeka ile ilişkisi olan sorun boyutunun erkeklerde dikkatsizlik ve aşırı hareketlilik (dışsallaştırma), kızlarda ise kaygı (içselleştirme) olduğudur (Williams, McGee, Anderson ve Silva, 1989). Dışsallaştırma sorunlarının yaşla birlikte azaldığı (Velhust ve ark., 1985) ve erken yaşlarda iki boyuttaki sorunlar arasındaki cinsiyet farklarının daha az tutarlı olduğu (Crowter ve ark., 1981) belirtilmiştir. İki boyutu oluşturan davranışlara tek tek bakıldığında unutulmaması gereken bir nokta çocukların içinde buldukları gelişimsel aşamanın önemidir. Örneğin, edilgin yalıtılmışlık (passive isolation) erken çocuklukta görülen tek başına oyunlarda yapıcı ve keşfe yönelik sağlıklı bir gelişimsel özelliği gösterebiliyorken, aynı davranış çocukluk çağının ortalarında ve sonlarında uyumsuzluk, korku ve olumsuz benlik algısına işaret edebilir (Rubin ve Mills, 1988).

Cinsiyet ve yaşın dışındaki demografik bulgular yüksek geliri ailelerden gelen çocukların her iki boyutta da düşük puanlar aldıkları (Achenbach, 1978, Achenbach ve ark., 1987; Kohn ve Rosman, 1973, Verhulst, Koot ve Berden, 1990), bunun özellikle dışsallaştırma boyutu için geçerli olduğu (Velhust ve ark., 1985) ve dengesiz ev koşulları (Towle ve Schwarz, 1987) ile parçalanmış ailelerden (Kohn ve Rosman, 1973) gelen çocukların daha fazla dışsallaştırma sorunları olduğu yolundadır.

Burada belirtilmesi gereken bir başka nokta da dışsallaştırmanın içselleştirme sorunlarından daha yaygın olduğu gözlemdir. Özellikle okullarda öğretmenlerin psikolojik servislere yaptığı göndermelerin çoğu dışsallaştırma sorunlarına yöneliktir. Yapısı gereği çevreyi fazla rahatsız etmeyen kaygı ve depresyon gibi içselleştirme bozuklukları gerekenden daha az tanınmakta ve ilgi görmektedir (Epstein ve ark., 1985; Reynolds, 1990; Walker ve ark., 1988). Oysa bu tip sorunların da, en azından kişinin kendisi ve yakınları için, ciddi sonuçları olabilir ve ileri derecedeki depresyon intihar ile sonuçlanabilir.

Geçerlik Kaynakları

Bu kısımda taranmış olan çalışmalar iki faktörü daha ayrıntılı olarak tanımlamaktadır. Bunlardan ayırdedici (divergent) ge-

çerlik kaynağını oluşturan çalışmalar bağımsız olarak değişik klinik tanımlar almış grupların farklı ölçeklerde aldıkları sorun puanlarının karşılaştırılmasına dayandırılmıştır. Beklenebileceği gibi, içselleştirme ölçümleri davranış bozukluğu olan ve olmayan grupları, dışsallaştırma ölçümleri de depresyonda olan ve olmayan grupları ayırdedici olamamıştır (Kazdin ve Heidish, 1984). İçselleştirici grup dışsallaştırıcı gruba kıyasla daha az davranış bozukluğu göstermiş ve kurallara daha fazla uymuştur (Cohen, Gottlieb, Kershner ve Wehrspann, 1985). Aşırı kaygı, kaçınma, basit ve sosyal korku tanımları yalnızca içselleştirme ile, davranış bozukluğu, karşı çıkma ve dikkat eksikliği bozuklukları ise yalnızca dışsallaştırma ile ilişkili bulunmuştur (Edelbrock ve Costella, 1988).

Örneklemleri klinik ve özel eğitim gruplarına dayalı çalışmalar genel olarak, bu grupların hem içselleştirme hem de dışsallaştırma sorunlarında "normal" gruplardan daha fazla puan aldıklarını göstererek, bir çeşit birleştirici (convergent) geçerlik verisi oluştururlar (Grieger ve Richards, 1976; Harris, King, Reifler ve Rosenberg, 1984; Landau, Milich ve McFarland, 1987).

Uyuşma (concurrent) geçerliğini gösteren bir araştırma saldırganlığı diğerlerine karşı açıkça itici davranışlar, düşmanlığı (hostility) ise kişinin tutum, algı ve duygularına yansıyan örtük davranışlar olarak tanımlamıştır. Sonuçlar saldırganlığın dışsallaştırma, düşmanlığın ise içselleştirme boyutu ile ilişkili olduğunu göstermiştir (Kazdin, Rodgers, Colbus ve Siegel, 1987). Aynı şekilde, aynı bir depresyon ölçeği ve kişilerin kendi depresyonlarını değerlendirmeleri ile gençlerin içselleştirme sorununu ölçen bir araç arasında yüksek derecede anlamlı olumlu ilişkiler bulunmuştur (Hepperlin, Stewart ve Rey, 1990).

Greenspan'ın (1981) kişisel yeterlik üzerine oluşturduğu kuramsal model fiziksel ve bilişsel yeterliğin yanı sıra duygusal yeterlikten oluşmaktadır. Burada, duygusal yeterlik mizaç ("reflectivity": derin düşüncelilik ve sakinlik olmak üzere iki alt boyuttan oluşur) ve karakter (hoşluk ya da incelik ve sosyal etkinlik olmak üzere iki alt boyuttan oluşur) adlı iki ana boyuta sahiptir. Bu modeli iki faktörlü görüşe dönüştürüp, ona kuramsal bir geçerlik kaynağı sağlamak olasıdır. İşte o zaman, dışsallaştırma hoş ve incelikte düşük, sosyal etkinlikte yüksek; içselleştirme ise hoş ve incelikte yüksek, sosyal etkinlikte düşük oluş şeklinde düşünülebilir. Yani, Greenspan (1981) bu boyutların kişinin karakterini yansıttığını tasarlamıştır.

Yapısal (construct) geçerliğe işaret eden, mizaç özellikleri ile ilgili bir çalışmada aşırı hareketlilik, zihin dağınıklığı (distractability) ve uyarıya karşı düşük direnç gibi özelliklerin dışsallaştırma ile, geri çekilmenin ise içselleştirmeyle ilişkili olduğu görülmüştür (Wertlieb, Weigel, Springer ve Feldstein, 1987).

Yine yapısal geçerliğe ilişkin olarak yorumlanabilecek bir diğer grup çalışma da sosyal davranışa yöneliktir. Bunlarda sosyal yeterlik puanları dışsallaştırıcı grupta içselleştirici gruba göre daha düşük bulunmuş (McGee ve ark., 1990); aynı şekilde, empati ile dışsallaştırıcı ve saldırgan davranışlar arasında olumsuz bir ilişki olduğu görülmüştür (Miller ve Eisenberg, 1988). Yalnız, dışsallaştırma davranışının kendi içinde de bir ayırım olabileceği göz önüne alınmalıdır. Öyle ki saldırganlık yalnızca akranlar tarafından reddedilmeyi yordayabilirken, aşırı hareketlilik hem akran reddini hem de akranlar arasında popüler olmayı yordamaktadır (Milich, Landau, Kilby ve Whitten, 1982). Hatta, davranış bozukluğu ve saldırganlık belirtileri gösterenler hem akranları tarafından red görüp hem de popüler olabilmektedirler (Hinshaw, 1987). Bu çatışmalı gibi görünen bulguları açıklayabilen gelişimsel bir konu, ergenlik çağında ve özellikle erkeklerde bazı dışsallaştırıcı davranışların sosyal kabul ve onay gördüğüdür.

Sosyal davranış üzerindeki diğer bulgular ise erken yaşlardaki sosyal geri çekilme ile duyarlı-yalıtılmış davranışların sonraki yaşlardaki içselleştirme sorunlarını yordadığı yolundadır (Rubin, Hymel ve Mills, 1989). Boivin ve Begin'e (1989) göre hem saldırgan hem de içe çekilmiş çocuklar akranları tarafından istenmeyip reddedilebilir. Aradaki fark, içe çekilmiş çocukların kendilerini olduklarından aşağı, saldırgan çocukların ise kendilerini olduklarından yüksek görmeleridir. Gerçekten de, sosyal açıdan başarısız grubun o kadar da birbirine benzer özellikler göstermediği, hem saldırgan hem de saldırgan olmayan kişilerden oluşabileceği belirtilmiştir (French, 1988). Berndt'e (1983) göre sosyal etkileşimlere etkin olarak katılan çocuklar popüler olmakta, kendini geri çekmiş olanlar ise kayıtsızlık görmektedirler. Popüler olmayan çocuklar genellikle kendilerine dikkati çekmeye çalışırlardır ki (Putallaz, 1983) bu dışsallaştırma boyutunun bir özelliğidir. Öyle anlaşılmaktadır ki sosyal konumdaki düşüklük hem saldırganlık hem de geri çekilme durumlarında ortaya çıkmaktadır. Bu bulgular dışsallaştırma ve içselleştirme kavramları ile tutarlıdır. İki boyutu birbirinden ayırmaya yönelik olarak taranan çalışmalar düşük ve yüksek denetim belirtileri gösteren çocukların çok farklı aile tiplerinden geldiklerini, düşük-denetimlilerin insan-

larla çatışmaya daha açık olduklarını, daha az sosyal yeterlikte olduklarını ve ruh sağlığı hizmetlerinden yararlanmaya daha az uygun olduklarını; öte yandan yüksek-denetimlilerin daha iyi akademik, sosyal ve ruh sağlığı sonuçlarına sahip olduklarını göstermiştir (Achenbach ve Edelbrock, 1978). Bir araştırma içselleştiricilerin daha yüksek zeka bölümüne sahip olduklarını bulmuş (Cohen, Kershner ve Wehrspann, 1985), diğeri ise her iki boyutun da zeka ile olumsuz ilişkide olduğunu, ancak bu ilişkinin yalnızca dışsallaştırma boyutunda istatistiksel açıdan anlamlılığa ulaştığını göstermiştir (McConaughy ve Ritter, 1985). Görsel özürlü çocuklarla yaptığı çalışmada Teare'in (1984) bulgusu davranış uyumundaki değişkenliğin %50'sinin zeka tarafından açıklandığı yolundadır. Yukarıdaki birçok bulguya paralel olarak, daha önce Kohn ve Rosman (1973) tarafından yapılan bir çalışma içselleştirme faktöründe yüksek puan alan çocukların iç-cezalandırıcı göründüklerini, yukarıda özetlenen sonraki çalışmaların tersine, bunların zeka eksiklikleri olduğunu, önce öğretmenlerine karşı tepkisiz ya da kaçınmacı davrandıklarını daha sonra ise onlara bağılandıklarını ve aşırı denetleyici ve koruyucu annelere sahip olduklarını göstermiştir. Öte yandan, dışsallaştırıcı faktörde yüksek puan alan çocukların dış-cezalandırıcı göründükleri, reddedici ve düzenli bakım sağlamayan annelere sahip oldukları ve öğretmenlerine karşın önce ilgili ve heyecanlı, daha sonra ise olumsuz davrandıkları belirtilmiştir. Her iki faktörde de yüksek puan alan çocukların daha sonraki sınıflarda akademik başarısı çok düşüktür. Yapılan bir başka çalışmada içselleştirme davranışlarının ailedeki destek, karşılıklı bağlılık, bağımsızlık ile duygusal ifade eksikliği ve aşırı denetim ile ilişkili olduğu doğrulanmıştır (Thompson, Lampron, Johnson ve Eckstein, 1990).

Benzer konulardaki diğer çalışmalar içselleştirme boyutunun zeka ile, dışsallaştırma boyutunun ise daha önceden sağaltımdan geçmişlik ile ilişkili olduğunu gösterir (Towle ve Schwarz, 1987). McConaughy ve ark., (1988) bulguları içselleştiricilerin akademik, bilişsel ve sosyal işlevlerde daha iyi oldukları, öğretmenleri tarafından daha uyumlu buldukları, daha iş-yönelimli (task-orientation) oldukları, yüksek zeka puanı aldıkları ve okuma ile matematikte daha başarılı oldukları yolundadır. Öte yandan, dışsallaştırıcılar hem ana-babaları ve öğretmenleri tarafından, hem de doğrudan yapılan gözlemlerde daha sorunlu bulunmuştur. İki boyut daha uç noktalardaki puanlarla belirlendiğinde ise dışsallaştırıcılara göre içselleştiricilerin öz-imelem farklılığının (self-image disparity) daha fazla olduğu görülmüştür. Biliş ve sosyal biliş üzeri-

ne yapılan bir grup araştırma genelde iki faktörlü yaklaşımı destekler sonuçlar vermiştir. Örneğin, içselleştirme belirtileri gösteren kişilerin çoğunun derin düşünceli (reflective), dışsallaştırma belirtileri gösterenlerin ise dürtüsel (impulsive) bilişsel tarza sahip oldukları (Zern, Kenney ve Kvaraceus, 1974) ve çözüm odağı içsel olanların derin düşünceli, çözüm odağı dışsal olanların ise dürtüsel biliş tarzında oldukları (Montgomery ve Finch, 1975) görülmüştür. Başkalarının bakış-açılarını alabilme (perspective-taking) hakkında yapılan çalışmaların sonuçları çelişkilidir. Bir çalışmada içselleştirici kişiler dışsallaştırıcılara göre bu beceride daha gelişkin bulunmuş ve bilişsel gelişmemişlik (ben-merkezli tepkiler) ile dışsallaştırma sorunları arasında olumlu ilişkiye rastlanmıştır (Cohen, Kershner ve Wehrspann, 1985). Oysa bu konudaki bir başka çalışma, iççekilen kişilerde hem bilişsel hem de duygusal konularda bakış-açısı-alma becerisinin eksik olduğunu, ancak saldırgan olan kişilerde böyle bir beceri eksikliğinin olmadığını göstererek, bilişsel sağaltım yöntemlerinin dışsallaştırma sorunları olanlarla değil, içselleştirme sorunları olanlar üzerinde başarı ile uygulanabileceğine işaret etmiştir (Waterman, Sobesky, Silvern, Aoki ve McCaulay, 1981). Bu bulgu neden davranışçı yöntemlerin dışsallaştırma sorunlarında başarılı olduğu hakkında bir ipucu verebilir. Öte yandan, bakış-açısı-alma becerisinin her iki boyutta da düşük olduğunu gösteren bir çalışma vardır ki bu, işin içinde önemli başka etkenlerin varlığına işaret etmektedir (Klemchuk, Bond ve Howell, 1990).

Özet olarak, araştırma sonuçları tutarlı bir şekilde içselleştirmenin kaygı, depresyon ve içe çekilme belirtileri ve derin düşünceli bilişsel tarz; dışsallaştırmanın ise aşırı hareketlilik, saldırganlık ve dürtüsel bilişsel tarz ile bağlantılı olduğunu göstermiştir. Zeka konusundaki bulgular tutarlı olmasa da içselleştirme boyutunun genelde daha olumlu bilişsel sonuçlarla ilişkili bulunduğu, ancak her iki grubun da sosyal ilişkiler alanında güçlükler yaşadığı görülmüştür. Belirtilmesi gereken önemli bir nokta, içselleştirme ve dışsallaştırma sorunlarının her zaman birbirinden bağımsız olmadığı, normal koşullar altında aralarında orta dereceli bir ilişkinin var olduğudur. Örneğin, Hinshaw (1987) aralarında çok önemli farklılıklar olmakla birlikte, bu boyutlardan birinde olduğu kabul edilen bir çocuğun diğer boyuta da girme olasılığını %30-90 olarak hesaplamıştır. İlginç bir nokta da, Pianta ve Caldwell'in (1990) boyutların uç noktalarına gidildiğinde içselleştirme ve dışsallaştırma arasındaki ilişkinin azaldığını görmesi olmuştur. Bu durumda aşırı derecede içselleştirme sorunu olan birinin fazla dışsallaştırma sorunu göstermemesi gerekir. Oysa depresyon

ve dışsallaştırma arasında olumlu ilişkiye işaret eden araştırma bulguları bu beklentiye ters düşmektedir (Jensen, Burke ve Garfinkel, 1988). Bu çelişkiyi açıklayabilecek bir nokta içselleştirme ve dışsallaştırma boyutlarını etkileyen pek çok etkenin varlığıdır. Örneğin, cinsiyet bu sorun boyutlarında önemli olan bir değişkendir. Toplumsal etkiler nedeniyle, depresyondaki erkekler saldırganlık duygularını dışa yansıtılabılırken, kadınlar bunu içe yönlendirmektedirler (Gjerde, Block ve Block, 1988).

İçselleştirme-dışsallaştırma ilişkisini anlamak için zeka ile ilgili bir benzetme yapılabilir. Bilineceği üzere zekada, sözel ve performans gibi, hatta daha da özel, farklı boyutlar vardır. Bunların değişen derecelerde birbirileri ile ilişkileri vardır ve onlara dayanılarak bir genel zeka puanı elde edilir. Aynı şekilde, içselleştirme ve dışsallaştırma boyutlarının bir dereceye kadar bağımsız olmakla birlikte birbirlerini dışlıyor, yani tamamen bağımsız olmalarının gerekmediği düşünülebilir. Bu iki boyut arasındaki ilişki de genel bir sorunun varlığına işaret edebilir. Beklenebileceği gibi, iki sorunun birlikte bulunması (comorbidity) durumunda sonuçlar her iki sorunun tek tek bulunmasından daha ciddidir (Anderson ve ark., 1989; Asarnow, 1988).

Yukarıdaki verilerin değişik yorumları yapılabilir. Nitekim Achenbach ve Edelbrock (1978) belli bir kavramsal ve işlemsel sisteme dayandırılmamış da olsa geliştirdikleri ölçeklerin iki faktörü yeterli geçerlikte ölçtüğünü; bu boyutların birer karakter ya da kişilik tipi, tepki tipi, özelliklerin birer yansıması ya da yalnızca istatistiksel olarak kümelenebilir davranışlar dizisi olarak düşünülebileceğini söylerler.

Bu kısımdaki araştırmalar ilki zaman içindeki değişmezlik, ikincisi ise gözlemciler arasındaki anlaşma olmak üzere iki ayrı grupta toplanmıştır.

Genelinde dışsallaştırma boyutu için bulunan güvenilirlik katsayıları, yani daha az hata ile ölçülmüştük, içselleştirme boyutu için bulunanlardan daha yüksektir (Achenbach ve Edelbrock, 1978; Achenbach, McConaughy ve Howell, 1987; Edelbrock, Costello, Dulcan, Kalas ve Conover, 1985; Hasazi ve Cummings, 1984; Ledingham, Younger, Schwartzman ve Bergeron, 1982; Verhulst ve ark., 1990). Kohn ve Rosman (1973) iki faktörün zaman içindeki değişmezliğinin ya da devamlılığının orta dereceli olduğunu, Rutter ve Garnezy (1983) ise bunların ikisinin de kısa dönemler için değişmezliğe sahip olduğunu belirtmişlerdir. Fischer, Rolf, Hasazi ve Cummings (1984) erken yaştaki dışsallaştırmanın sonraki yaştaki dışsallaştır-

tırmayı oldukça iyi yordayabildiğine, hatta erken yaşlardaki dışsallaştırma davranışlarının sonraki yaşlardaki içselleştirme davranışlarını yordamada erken yaştaki içselleştirme davranışlarından daha başarılı olduğuna; yani dışsallaştırma boyutunun genel olarak daha güçlü bir yordayıcı olduğuna işaret etmiştir. Aynı araştırmada içselleştirme boyutunun yordayıcı gücü hemen hemen yok gibidir.

Pianta ve Castaldi (1989) içselleştirme sorunlarının zaman içinde azaldığını ancak bu sorunları devamlılık gösteren çocukların aynı zamanda düşük zeka, dikkat sorunları ve anneleri ile olan ilişkilerinde pürüz gibi başka ciddi sıkıntıları da olduğunu göstermişlerdir. Bu bulgu, risk faktörlerinin artması ile sorunun büyüdüğünü gösteren risk literatürüne paraleldir (Sameroff, Seifer, Baldwin ve Baldwin, 1993). Gerçekten de, yüksek zeka ve anne ile olumlu duygusal ilişki daha düşük içselleştirme ile bağlantılıdır. Çocuğun bilişsel yeteneği, arkadaşlıkları, dışsallaştırma belirtileri ve anne ile ilişkisi onun içselleştirme sorunlarına önemli katkıda bulunan etkenler olarak bulunmuştur (Pianta ve Castaldi, 1989).

Pianta ve Caldwell (1990) dışsallaştırmanın değişmezliğinde önemli cinsiyet farklarına rastlamamakla birlikte, bunun okul yaşındaki kızlarda daha fazla olduğunu gözlemiştir. Buna paralel bir gözlem de kızların genel olarak erkeklerden daha seyrek olarak klinik servislere gönderildiği, ancak bu servislere gönderildiklerinde erkeklerden daha fazla yardıma gereksinime duyduklarıdır (Cohen, 1989). Yani öyle olabilir ki, zaten genel olarak daha az dışsallaştırma belirtileri gösteren ve servislere de daha az gönderilen kızlar içinde bu servislere gelecek durumda olanlar sorunları çok uç boyutlarda, dolayısıyla da daha kalıcı olarak yaşıyorlardır.

Her iki cins için de dışsallaştırma sorunlarının devamlılığına katkıda bulunan en önemli değişken öğrenme güçlükleridir (Pianta ve Caldwell, 1990). Bu, öğrenme güçlüğü'nün genellikle dışsallaştırma sorunları ile birlikte görüldüğü şeklindeki özel eğitim literatüründe sıklıkla rastlanan tartışma ile (Kauffman, 1989) uyum içindedir. Pianta ve Caldwell (1990) çalışmasında ikinci önemli değişken erkekler için engellenmeye karşı dayanıklılık, kızlar için içselleştirme sorunları olmuştur. Diğer önemli değişkenler, kızlar için anne ile olumlu ve sıcak bir ilişki ve iş-yönelimli oluş, erkekler için ise olumsuz tutumdur. Anne ile çatışmalı ilişkinin okul yaşındaki erkek çocuklarda davranış sorunlarını arttırdığı izlenmiştir. Bu verilerin yorumu kişilerin olumlu bilişsel ve çevresel özelliklerinin onları sorundan koruyucu etkiye sahip olduğu şeklinde yapılabilir.

Dışsallaştırma boyutuna göre içselleştirme boyutunda daha düşük olan değişmezlik katsayıları birçok nedenden kaynaklanabilir. Örneğin, belki de dışsallaştırma sorunları gerçekten de içselleştirme sorunlarından daha ciddi sonuçlara yol açmakta ve içselleştirme daha az kalıcı olmaktadır. Yalnız, daha fazla rastlanan dışsallaştırma sorunlarındaki bu sıklık, yapay bir şekilde güvenilirlik katsayılarını artırmış olabilir. Aynı şekilde, çevre açısından daha rahatsız edici ve daha kolay gözlenebilir olan dışsallaştırmanın ölçümünün daha güvenilir olması bu artışa katkıda bulunmuş olabilir. Yani daha zor gözlenen (Ledingham ve ark., 1982), dolayısıyla da daha az güvenilir olarak ölçülen içselleştirme değişmezlik katsayılarının düşmesine yol açabilir.

Değerlendirmeyi yapan farklı kişiler arasındaki tutarlılık katsayılarının kıyaslanması en iyi bilgi kaynağının ana-babalar olduğunu göstermiştir (Achenbach ve Edelbrock, 1978; Edelbrock ve ark., 1985). Ancak Edelbrock ve meslekdaşları (1985) gruplar arasındaki farkın ergenlik gibi ileri yaşlarda giderek azaldığını belirtir. Yani belki de giderek gelişen bilişsel yeterlik ve kendinin farkında oluşu nedeniyle, kişilerin kendideğerlendirmelerindeki güvenilirlik bireyin yaşı ile birlikte artmaktadır. Bunun yanı sıra, çocuklarıyla artık daha az zaman geçirebilen ana-babaların gözlem olanakları azalmakta ve gözlemlerindeki güvenilirlik düşmektedir.

Hangi gözlemcinin daha iyi olduğu gözlenen davranışa göre de değişir. Örneğin, öğretmenler dışsallaştırma sorunlarında en iyi, içselleştirme sorunlarında ise en kötü gözlemcidirler (Loeber, Green ve Lahey, 1990).

Ana-baba ve öğretmen değerlendirmelerinin kıyaslamaları yapılan gözlemlerin içselleştirme boyutuna göre dışsallaştırma boyutunda daha güvenilir olduğunu göstermiştir (Achenbach ve meslekdaşları, 1987; Rosenberg, Harris ve Reifler, 1988; Verhulst ve Akkerhuis, 1989). İlginç bir bulgu da, diğer gruplara göre ana-babaların içselleştirme ve dışsallaştırma değerlendirmelerini benzer güvenilirlik sınırlarında yapabildikleridir (Achenbach ve ark., 1987).

Bulgular, ana-babaların çocuklarının sorunlarını onların kendilerinden daha az gördükleri, ancak yüksek derecede depresyon gösteren çocuklar için ana-baba ve çocukların değerlendirmelerinde daha fazla anlaşma olduğu yolundadır (Angold ve ark., 1987). Bu son bulgu sorunların ciddiyetinin artması ile gözlemciler arasındaki anlaşmanın da yükseldiğine işaret eden bir başka bulguya (Verhulst ve Akkerhuis, 1989) benzer. McGee ve ark., (1990), ana-babaların çocuklarının ifa-

de ettiği davranış sorunlarının yarısını, kaygı ve depresyonun ise ancak üçte birini doğruladıklarını göstermiştir. Yani ana-babalar çocuklarına göre daha az sorun rapor ederler ve bu fark içselleştirme boyutunda daha fazladır.

Öğretmen, arkadaş ve bireylerin kendi değerlendirmeleri arasındaki benzerlik ya da anlaşmayı kıyaslayan Ledingham ve ark., (1982) ise kişilerin kendi değerlendirmelerinin, diğerlerinin değerlendirmeleriyle sorunsal davranışlarda en düşük tutarlılığa, hoşlanma davranışlarında en yüksek tutarlılığa sahip olduğunu gözlemişlerdir. Bu da değerlendirmelerde sosyal açıdan istenilir olma (social desirability) etkisinin varlığını ortaya koyar.

Gözlemciler arasındaki anlaşma genellikle orta (Achenbach ve meslekdaşları, 1987) ya da düşük olmakta ve farklı gözlemciler (çocuk/öğretmen) arasındaki anlaşma (Williams ve ark., 1989) benzer gözlemciler (anne/baba, ana-baba/çocuk) arasındaki anlaşmadan (Konstantareas ve Homatidis, 1989) daha düşük bulunmaktadır. Bu nedenle, daha iyi değerlendirme yapılması için değişik yöntemler önerilmiştir. Farklı gözlemciler farklı ağırlıklı puanlar verilmesi (Angold ve ark., 1987), değerlendirmelerin çoklu özellik ve yöneme dayandırılması (Treiber ve Mabe, 1987), birden fazla gözlemci kullanılması ve gözlemciler arasındaki koşullu olasılık hesabına dayalı tabloların geliştirilmesi (Loeber ve ark., 1990; Loeber, Green, Lahey ve Stouthamer-Loeber, 1989) verilen öneriler arasındadır. Özet olarak, bu bölümdeki çalışmalar değerlendirmenin yapıldığı amaca ve değerlendirilmesi yapılan kişinin yaşına, davranışa ve bulunulan ortama bağlı olarak, farklı gözlemcilerin kullanılmasının yararlı olduğuna işaret etmiştir. Sorunun ciddiyeti arttıkça, gözlemin güvenilirliği de artmakta ve dışsallaştırma davranışları içselleştirme davranışlarından daha güvenilir olarak ölçülmektedir. Ana-babalar genel olarak çocukları hakkında en iyi gözlemcidirler, ancak çocuklar büyüdükçe kendileri hakkındaki gözlemleri giderek daha güvenilir olmaktadır.

Psikanalitik Bakış Açısı

Blatt ve Shichman'ın (1983) kuramsal bir çalışması kişilik gelişiminin iki temel görev içerdiği varsayımına dayanır. Bunlar karşılıklı olarak doyurucu kişilerarası ilişkiler ("anaclitic" gelişimsel çizgi) ile gerçekçi, kalıcı ve olumlu bir kimliğin ("introjective" gelişimsel çizgi) edinilmesidir. Adı geçen yazarlar normal gelişimi karmaşık bir diyalektik süreç içerisinde gelişen bu iki çizginin uyumlandırılıp bütünlendirilmesi olarak

tanımlarlar. Normal sınırlar içerisinde bu gelişimsel çizgilerden biri diğerinden daha fazla ağırlık kazanabilir, ancak farkın çok uç noktalara varması psikopatolojiyi gösterir.

Bu bakış açısına göre psikopatoloji karşılıklı dengesi ve etkileşimi olan süreçteki çarpılmalarla kendini gösterir ve adı geçen iki temel gelişimsel çizgilerden birinde bozulmalara yol açar. Tıpkı normal gelişim gibi psikopatolojide her biri son derece farklı deneysel biçim, davranış yönelimi, doğum yolu ve biliş, savunma ve uyum tarzı olan iki temel (anaktik ve introjektif) gruplaşma ile tanımlanır.

Anaktik çizgide ilişkili olma, yakınlık ve seilmeyi arzulama temel isteği vardır. Bu gruptaki kişiler libidolarındaki içgüdülerinde yoğunlaşmış, kaçınma-yönelimli savunmalar (inkar, bastırma, dışsallaştırma ve yer değiştirme) kullanan, bilişsel yönelişleri bütünleştirici ve alan-bağımlı (field dependent) olan ve çevre etkilerine karşı dirençsiz insanlardır. Bu kişilerin sağaltım çabaları bağımlılık, ayrılık kaybı, terkedilme, düşmanlık ve kıskançlık konularının çevresinde döner.

Öte yandan, introjektif gruptaki kişiler öz-denetim, öz-değer ve kimlik ile ilgili, takdir, saygı ve hayranlık görme temel istegindedirler. Bu kişiler saldırgan içgüdülerinde yoğunlaşmış, karşı koyucu savunmalar (zıtlasma, olumsuzluk, yapma ve bozma, karşı tepki oluşturma, akla uygun hale getirme ve kendini tutma) kullanan; bilişsel yönelişleri çözümleyici, eleştirel ve alandan bağımsız (field-independency) olan ve iç etkenlerden daha fazla etkilenen insanlardır. Bu kişilerin sağaltım çabaları saldırganlık, tepki denetimi, kendini tanımlama ve öz-değer konularının çevresinde döner.

Blatt ve Shichman'ın (1983) önerdiği sağaltım amacı kişinin karşılıklı olarak birbirine bağlı ve diyalektik gelişimi yeniden sağlaması için güçlendirilmesidir. Bu bağlamda, bir gruptaki insan ihmal edilmiş olan diğer grubun konuları üzerinde çalışacak ve böylelikle kişinin kendi gelişimi ve nesne simgelemeleri (object representation) arasındaki ilişki ve birleşme ile her iki gelişimsel çizgi bütünleşebilecektir.

Bu psikanalitik görüşe kısmi bir veri desteği ergenlikteki savunma mekanizmaları ve psikopatoloji belirtileri üzerinde yapılan bir çalışmadan gelmiştir (Noam ve Recklitis, 1990). Sonuçlar, nesneye karşı dönme ve yansıtma gibi savunma mekanizmaları ile saldırganlık ve suçluluk gibi dışsallaştırıcı sorunlar; kendine karşı dönme savunması ile genel olarak içselleştirme sorunları arasında olumlu ilişkiler olduğunu göstermiştir. İçselleştirme kızlarda depresyon, erkeklerde ise popüler

olmayış ve öz-yıkıcı/kimlik sorunlarında kendini göstermiştir. İlginç olan bir bulgu da, nesneye (eşyalara) karşı dönmenin suçluluk, yansıtmanın (insanlara) ise saldırganlıkla ilişkili olusudur. Öz olarak, sonuçlar içselleştirme ve dışsallaştırma ayrımını destekleyen niteliktedir.

Benzer psikanalitik görüşe dayalı ve yine ergenlerle yapılan bir başka çalışmada ise savunma mekanizmalarındaki cinsiyet farklılıkları araştırılmıştır. Burada görülen, erkeklerin çatışmayı dışsallaştırmaya eğilimli oldukları, yansıtma ve doğrudan ya da örtük saldırganlığa dayandıkları; kızların ise saldırganlığı içlerine döndürerek çatışmayı içselleştirdikleridir (Cramer, 1979).

Sonuç olarak, henüz tam olarak sınanmamış olsa da, bu bölümdeki kuramsal görüş ikili bir gelişimsel çizgi önermektedir. Anaktik grup içselleştirmeye, introjektif grup ise dışsallaştırmaya paralel özelliklere sahiptir. Kısaca özetlenen iki araştırma ise ister dışa, ister içe yöneltilmiş olsun saldırganlığın insanın doğasında var olduğunu varsayan psikanalitik bakışa dayanmakta ve yine iki faktörlü görüşle uyum göstermektedir. İçselleştirici savunmalar içselleştirme, dışsallaştırıcı savunmalar ise dışsallaştırma davranış biçimlerine benzerler.

Bilişsel-Gelişimsel Bakış Açısı

Bu bölüm Selman ve meslektaşlarının sosyal davranışın bir parçası olan ve adına kişilerarası yönelim denilen bir konuda yaptıkları çalışmalara dayandırılmıştır. Adı geçen çalışma hem normal hem de anormal gelişime yönelik açıklamalar getiren bir kişilerarası karşılıklı görüşme (negotiation) stratejileri modelidir (Selman ve Demorest, 1984). Modelin tam olarak açıklanması bu çalışmanın kapsamı dışına çıkar, ancak belirtilmesi gereken birkaç nokta vardır.

İlkin, kişilerarası karşılıklı görüşme stratejileri çatışma durumlarında bireyin kendisi ve diğerleri ile başa çıkma yolları olarak tanımlanır. İkincisi, bilişsel-gelişimsel bir bakış açısını yansıtan bu model dört aşamadan geçer. Basitten karmaşığa doğru giden bu adımlar şunlardır: Ayrılaşmamış / ben-merkezli, ayrılaşmış / öznel, öz-yansıtıcı / karşılıklı ve üçüncü kişi / karşılıklı. Üçüncüsü ve ikili faktör bakışına paralel olan, kişinin insanlararası yönelimini gösteren dönüşüm (transformation) biçimleridir. Bunlar kişinin karşısındakine kıyasla kendi gücü ve etkisine ilişkin duygusunu gösterir ve özerklik (autonomy), kişisel nedensellik ve denetim odağı gibi kavramlarla ilişkilidir (Brion-Meisels ve Selman, 1984). Dönüşüm biçimleri iki te-

mel şekilde gerçekleşir. Kendini-dönüştürme kişinin kendi düşünce, duygu ve davranışlarını, diğerini-dönüştürme ise kişinin karşısındakinin düşünce, duygu ve davranışlarını değiştirme çabalarıdır.

Selman ve Demorest (1984) her gelişimsel düzey için iki yönelimin ayrı ayrı tanımını yapmış ve bu düzey x yönelim modelinin gelişimin farklı düzey ve yönelimlerde gerçekleştiğini gösterdiğine işaret etmiştir. Kişilerin tek bir çeşit yönelim ya da strateji kullandıklarına dair bir ifadede bulunulmamıştır. Modeldeki en üst gelişimsel düzeyde kişi, ortak amaçlara erişmek için hem kendine ait hem de paylaşılmış düşünceleri kullanarak, kendisinin ve karşısındakinin isteklerini ortaklaşa olarak değiştirir; yani iki yönelimi birlikte kullanır. İşte bu ortak kullanım aynı zamanda sağaltım çalışmalarının hedefini oluşturur.

Yukarıda kısaca özetlenen bakışı sınavan ergenler üzerinde yapılan bir araştırmanın sonuçları kişilerarası karşılıklı görüşme stratejilerinin kendini-dönüştürme yönelimli, içselleştirici savunmaları olan ve özerklik-yönelimli kişilerde daha olgun olduğunu göstermiştir. Ayrıca "normal" gruplarda yönelimin kalıcı bir özellik olmaktan çok, ortama bağlı olarak değiştiğine ve bu yüzden düzey x yönelim ilişkisinin kesin değil olasılıklara bağlı olduğuna işaret edilmiştir (Schultz ve Selman, 1989).

Daha geniş bir ergen örneklemleri ile yapılan bir başka çalışma erkeklerin daha çok diğerini-dönüştürücü stratejiyi, kızların ise her iki stratejiyi de kullandığını göstermiştir (Leadbeater, Hellner, Allen ve Aber, 1989). Her iki cins için de geçerli olan, sosyal sorun çözme becerisi ile diğerini-dönüştürme stratejisi arasındaki olumsuz ilişkidir. Ayrıca erkeklerde diğerini-dönüştürme stratejisi ile sorunlu davranışlar arasında olumlu bir ilişkiye rastlanmıştır.

Ortam ya da çevrenin önemini gösteren bir çalışma çocukların akranlarıyla diğerini-dönüştürücü, yetişkinlerle ise kendini-dönüştürücü stratejileri kullandığını ortaya çıkarmıştır (Adalbjarnardottir ve Selman, 1989).

Karşılıklı görüşme strateji ve becerisi sağaltıma yönelik çalışmalarda da kullanılmış ve örneğin, birbirine zıt strateji kullanan iki çocuk ile aynı anda yapılan görüşme ve çalışmalarda ikisinin birbirinden karşılıklı olarak yararlanmaları amaçlanmış ve bunda belli ölçüde başarı sağlanmıştır (Selman ve Demorest, 1984).

Yeates ve Selman (1989) kendini-dönüştürücü ve diğerini-dönüştürücü kişilerarası yönelimler ile Achenbach'ın içselleştirme ve dışsallaştırma belirtileri, Block'ın uyuma (accommodation) ve uydurma (assimilation) kavramları arasındaki benzerliğe dikkat çekerler. Ortak nokta, insanın kendisini ya da çevreyi değiştirme eğilimi arasındaki seçimde yatmaktadır. İlk eğilim insanın kendisini ikinci, ikinci eğilim ise insanın kendisini ilk plana koymasındadır. Tıpkı daha önce tartışılmış psikanalitik görüşte olduğu gibi, Yeates ve Selman (1989) sosyal gelişime insanlarla yakınlık ve kendini ortaya koymanın birbirileri ile ilişkili iki anayolunda aynı anda ilerleme olarak bakarlar. Yani kişilerarası gelişimin bu iki yolu birbirini dışlayan değil-birbirini tamamlayan boyutlar olarak görülmelidir. Nitekim, ideal olan her iki yönelimi dengeli ve dönüşümlü olarak kullanabilmektir.

Tartışma

Üç ana bölüm altında özetlenmiş bir dizi çalışmanın sonuçları kişilerarası davranış biçimlerine dualist ya da ikili bir bakışı destekler niteliktedir. İlk bölümdeki çalışmalar duygusal ve davranışsal bozuklukları sınıflama ve onları yakından incelemeye, sosyal yeterlik, biliş ve sosyal bilişi tanımlamaya yöneltilmiştir. Bunların sonuçları, iki faktörlü bakışın faktör yapısı, normatif temelleri, güvenilirlik ve geçerlik kaynakları hakkında veriler olarak değerlendirilmiştir. İkinci bölümdeki psikanalitik bakışın beklenen oldukça zengin varsayım ve öngörülerle doludur. Son bölümdeki bilişsel-gelişimsel bakış ise bütüncü bir görüş sunmaktadır. Öyle ki burada hem bilişsel (yapısal), hem davranışsal (işlevsel), hem sosyal (çevresel), hem de psikanalitik (psikolojik) yaklaşımlar birleştirilmiştir. Bu bakışa dayalı uygulamalı çalışmalara gereksinim vardır.

Aşağıda herbiri kendisine özgü çizgide yapılmış tüm bu araştırmaların kişilerarası davranış biçimleri hakkındaki iki faktörlü görüşe sağladığı katkıların bazıları özetlenmiştir. Kuşkusuz her okuyucu bunlardan kendisi için farklı çıkarımlar yapabilecektir.

Diğer bilimlerde olduğu gibi psikolojide de gelişme giderek derinleşen ve özel alanlara yoğunlaşan bölümlenmiş uzmanlık alanlarına doğrudur. Bu eğilim, edinilen bilginin sağlamlığını ve güvenilirliğini artırsa da alanlar arasında varolan doğal bağları gözardı etmekte ve geçerliğini daraltabilmektedir. Kişilerarası davranış biçimi gibi bir sosyal boyut ele alındığında, bu denli çeşitli dal budağa sarılmış alanların, farklı isim, amaç, yöntem ve çıkarımlarla da olsa, şaşırılabilir kadar benzer

kavramlara işaret ettiği gözlenmiştir. Tüm bunlara birlikte bakıldığında görülen, tek tek araştırma alanlarındakinden çok daha zenginleştirici bir resimdir.

Hemen tamamı Batı Avrupa ve Kuzey Amerika kültürleriyle sınırlı kalmışsa da, değişik yaş gruplarında, her iki cinsiyette ve hem "normal" hem de klinik ve özürlü gruplarda tutarlı olarak bulunan, insanlararası davranış biçiminin biri içselleştirme diğeri de dışsallaştırma olarak adlandırılabilir iki temel faktörde toplandığıdır. Bu faktörler ayrı ayrı ölçülebilecek ve farklı yordamalar verebilecek kadar bağımsızdırlar, ancak binişik oldukları durumlar da vardır. Aralarındaki binişiklik "normal" gruplar için bu iki faktörün sürekli bir gelişim çizgisinin iki ucunu gösterdiği ve birçok etmene bağlı olarak kişinin bu çizginin herhangi bir yerinde bulunabildiği şeklinde, klinik gruplar için ise bunun daha karmaşık ve ciddi genel bir sorunun varlığına işaret ettiği şeklinde yorumlanabilir. Kuşkusuz bu yorum araştırmalarla ile sınırlı değil yalnızca bir tez olarak kalacaktır. Yine de, bu ikili boyuta belirli tek tek davranışların değil, genellenmiş davranış biçimlerinin ve davranış soyutlamalarının ürünü olarak bakılmalıdır.

İkili boyuta verilen tanım ve açıklamalar son derece benzerdir. İçsel boyut iç-cezalandırıcılık, yüksek-denetim, içselleştirme, bastırılmışlık, utangaçlık, içe-çekilme ve iç-yönelim olarak tanımlanmıştır. Bu uçtaki kişiler duygu ya da kişilik sorunları olan, kendini-dönüştürücü, derin düşünceli biliş tarzına sahip ve anaklitik gelişim çizgisinde olarak anlatılmışlardır. Öte yandan, dışsal boyut bunun neredeyse taban tabana tersidir. Bu boyut dış-cezalandırıcı, düşük-denetimli, saldırgan, aşırı hareketli, bastırılmamış ve dış-yönelimli olarak tanımlanmıştır. Bu uçtaki kişiler de davranış sorunları sergileyen, diğerini-dönüştürücü, dürtüsel biliş tarzına sahip ve introjektif gelişim çizgisinde olarak anlatılmışlardır. Kişilerarası davranış biçimleri içselleştirici olanlar sorunlarla kendi içlerinde uğraşır ve kendilerini diğerlerine göre ikinci plana koyuyorken, kişilerarası davranış biçimleri dışsallaştırıcı olanlar sorunlarla dışı doğru bir şekilde uğraşır ve diğerlerini kendilerinden sonraya koyuyor görünümündedirler.

Araştırmalar içselleştiricilerin dışsallaştırcılara göre genelde daha iyi akademik ve bazen de daha iyi sosyal sonuçlar aldığını göstermiştir. Her ne kadar klinik hizmetlerden içselleştiricilerin fazla yararlandığı görülmüşse de, buralara gönderilenler daha çok dışsallaştırcılar olmuştur. Bunun yorumu depresyon ya da bedenselleştirme gibi sorunların çevreyi saldırganlık kadar rahatsız edici olmadığı ve içselleştirmenin ölçülme-

sindeki düşük güvenilirlik katsayılarının ve düşük yordama gücünün bu tür sorunların saptanmasını zorlaştırdığı şeklinde olabilir. Neden-sonuca yönelik çalışmaların eksikliği çıkarımları kısıtlamaktadır. Ancak, içselleştiriciler için çizilen olumlu tabloyu sorgulamak için yeterli gibi görünen en azından iki etken daha vardır. Bunların ilki, birçok fiziksel hastalığın içselleştirici tipteki kişilerde yaygın olduğuna ilişkin halk arasındaki yaygın inançtır. İkincisinde, psikolojik sağlığın ölçümünde fiziksel belirtilerin fazla göz önüne alınmamasıdır.

İncelenen araştırmaların ortak olarak sunduğu bir başka görüş de anlatılan ikili bakış açısının hem normal hem de patolojik gelişim için geçerli olmasıdır. Bu iki davranış biçimi "normal" sınırlarda daha çok ortama bağlı ve değişebilen davranış eğilimleri olarak görülmüş, ancak uç noktalarda daha katı yönelim ve klinik belirtilerin göstergesi olarak algılanmışlardır. Örneğin, ciddi davranış sorunlarında ve klinik gruplarda ilgili boyut daha güvenilir olarak saptanabilmektedir. Bir ilginç nokta da, "normal" ya da uyumlu ve sağlıklı davranışın her iki biçiminin de esnek ve birbirini tamamlayıcı olarak kullanılması şeklinde tanımlanmış olmasıdır. Sağlık çabalarının amacı da onların birlikte ve uyum içinde kullanıldığı düzeye erişmektir.

Etkilerini dolaylı olarak gösteren cinsiyet, sosyo-ekonomik durum ve zeka bölümü gibi diğer değişkenlere ilişkin ortak bulgu bunların araştırmalarda göz önüne alınması gereğidir. Kişilerarası davranış biçimlerinde özellikle cinsiyetin tutarlı olarak etkileri görülmüştür. Genel bulgu, kadınların içsel, erkeklerin ise dışsal davranış biçimlerine sahip olduklarıdır ki bu da cinsiyet rollerine ait toplumdaki yaygın beklentilerle uyum içerisindedir.

Bu makalede sunulan bakış açısının gelecekte yürütülecek kuramsal ve uygulamalı çalışmalara yönelttiği pek çok soru vardır. Bunlardan bazıları: daha uzun dönemli ve izlemeli çalışmalarda görülebilecek her iki davranış biçiminin, özellikle de içselleştirmenin, devamlılığının ne olduğu; bu boyutların saptanmasının klinik çalışmalar açısından olası yararı; Greenspan ve Selman tarafından önerilen kuramsal yaklaşımların yapısal modellere dönüştürülüp sınanması; ve bu davranış biçimlerinin eşler, arkadaşlar, ana-baba ve çocuklar arasında ne denli benzerlik gösterdiği.

Kaynaklar

- Achenbach, T.M. & Edelbrock, C.S. (1978). The classification of child psychopathology: A review and analysis of empirical efforts. *Psychological Bulletin*, 85(6), 1275-1301.

- Achenbach, T.M., McConaughy, S.H. & Howell, C.T. (1987). Child/adolescent behavioral and emotional problems: Implications of cross-informant correlations for situational specificity. *Psychological Bulletin*, 101(2), 213-232.
- Adalbjarnardottir, S. & Selman, R.L. (1989). How children propose to deal with the criticism of their teachers and classmates: Developmental and stylistic variations. *Child Development*, 60, 539-550.
- Anderson, J., Williams, S., McGee, B. & Silva, P. (1989). Cognitive and social correlates of DSM-III disorders in preschool children. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 28(6), 842-846.
- Angold, A., Weissman, M.M., John, K., Merikangas, K. R., Prusoff, B.A., Wickramaratne, P., Gammon, G.D. & Warner, V. (1987). Parent and child reports of depressive symptoms in children at low and high risk of depression. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 28(6), 901-915.
- Asarnow, J. R. (1988). Peer status and social competence in child psychiatric inpatients: A comparison of children with depressive, externalizing, and concurrent depressive and externalizing disorders. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 16(2), 151-162.
- Berndt, T.J. (1983). Correlates and causes of sociometric status in childhood: A commentary on six current studies of popular, rejected, and neglected children. *Merrill-Palmer Quarterly*, 29(4), 439-448.
- Blatt, S.J. & Shichman, S. (1983). Two primary configurations of psychopathology. *Psychoanalysis and Contemporary Thought*, 6, 187-254.
- Boivin, M. & Begin, G. (1989). Peer status and self-perception among early elementary school children. *Child Development*, 60, 591-596.
- Brion-Meisels, S. & Selman, R.L. (1984). Early adolescent development of new interpersonal strategies: Understanding and intervention. *School Psychology Review*, 13(3), 278-291.
- Cohen, N.J. (1989). Sex differences in child psychiatric outpatients: Cognitive, personality, and behavioral characteristics. *Child Psychiatry and Human Development*, 20(2), 113-121.
- Cohen, N.J., Gottlieb, H., Kershner, J. & Wehrspann, W. (1985). Concurrent validity of the internalizing and externalizing profile patterns of the Achenbach Child Behavior Checklist. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 53(5), 724-728.
- Cohen, N.J., Kershner, J. & Wehrspann, W. (1985). Characteristics of social cognition in children with different symptom patterns. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 6, 277-290.
- Cramer, P. (1979). Defense mechanisms in adolescence. *Developmental Psychology*, 15(4), 476-477.
- Crowter, J.H., Bond, L.A. & Rolf, J.E. (1981). The incidence, prevalence, and severity of behavior disorders among preschool-aged children in day care. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 9(1), 23-42.
- Edelbrock, C. & Costello, A.J. (1988). Convergence between statistically derived behavior problem syndromes and child psychiatric diagnoses. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 16(2), 219-231.
- Edelbrock, C., Costello, A.J., Dulcan, M.K., Kalas, R. & Conover, N.C. (1985). Age differences in the reliability of the psychiatric interview of the child. *Child Development*, 56, 265-275.
- Epstein, M.H., Kauffman, J.M. & Cullinan, D. (1985). Patterns of maladjustment among the behaviorally disordered. II: Boys aged 6-11, boys aged 12-18, girls aged 6-11, and girls aged 12-18. *Behavioral Disorders*, 10(2), 125-135.
- Fischer, M., Rolf, J.E., Hasazi, J.E. & Cummings, L. (1984). Follow-up of a preschool epidemiological sample: Cross-age continuities and predictions of later adjustment with internalizing and externalizing dimensions of behavior. *Child Development*, 59, 137-150.
- French, D.C. (1988). Heterogeneity of peer-rejected boys: Aggressive and nonaggressive subtypes. *Child Development*, 59 976-985.
- Gjerde P.F., Block, J. & Block, J.H. (1988). Depressive symptoms and personality during late adolescence: Gender differences in the externalization-internalization of symptom expression. *Journal of Abnormal Psychology*, 97(4), 475-486.
- Greenspan, S. (1981). Defining childhood social competence: A proposed working model. *Advances in Special Education*, 3, 1-39.
- Grieger, R.M. & Richards, H.C. (1976). Prevalence and structure of behavior symptoms among children in special education and regular classroom settings. *Journal of School Psychology*, 14(1), 27-38.
- Harris, J.C., King, S.L., Reifler, J.P. & Rosenberg, L.A. (1984). Emotional and learning disorders in 6-12-year-old boys attending special schools. *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 23(4), 431-437.
- Hepperlin, C.M., Stewart, G.W. & Rey, J.M. (1990). Extraction of depression scores in adolescents from a general purpose behavior checklist. *Journal of Affective Disorders*, 18(2), 105-112.
- Hinshaw, S.P. (1987). On the distinction between attentional deficits/hyperactivity and conduct problems/aggression in child psychopathology. *Psychological Bulletin*, 101(3), 443-463.
- Jensen, J.B., Burke, N. & Garfinkel, B.D. (1988). Depression and symptoms of attention deficit disorder. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 27(6), 742-747.
- Kauffman, J.M. (1989). *Characteristics of behavior disorders of children and youth*. Columbus, OH: Merrill.
- Kazdin, A.E. & Heidish, I.E. (1984). Convergence of clinically derived diagnoses and parent checklists among inpatient children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 12(3), 421-435.
- Kazdin, A.E., Rodgers, A., Colbus, D. & Siegel, T. (1987). Children's Hostility Inventory: Measurement of aggression and hostility in psychiatric inpatient children. *Journal of Clinical Child Psychology*, 16(4), 320-328.
- Klemchuck, H.P., Bond, L.A. & Howell, D.C. (1990). Coherence and correlates of level 1, perspective taking in young children. *Merrill-Palmer Quarterly*, 36(3), 369-387.
- Kohn, M. & Rosman, B.L. (1972). A social competence scale and symptom checklist for the preschool child: Factor dimensions, their cross-instrument generality, and longitudinal persistence. *Developmental Psychology*, 6(3), 430-444.
- Kohn, M. & Rosman, B.L. (1973). A two-factorial model of emotional disturbance in the young child: Validity and screening efficiency. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 14, 31-56.
- Konstantareas, M.M. & Homatidis, S. (1989). Parental perception of learning-disabled children's adjustment problems and related stress. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 17(2), 177-186.
- Landau, S., Milich, R. & McFarland, M. (1987). Social status differences among subgroups of LD boys. *Learning Disability Quarterly*, 10(4), 277-282.
- Leadbeater, B.J., Hellner, I., Allen, J.P. & Aber, J.L. (1989). Assessment of interpersonal negotiation strategies in youth engaged in problem solving. *Developmental Psychology*, 25(3), 465-472.
- Ledingham, J.E., Younger, A., Schwartzman, A. & Bergeron, G. (1982). Agreement among teacher, peer, and self-ratings of children's aggression. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 10(3), 363-372.
- Loeber, R., Green, S.M. & Lahey, B.B. (1990). Mental health professionals' perception of the utility of children, mothers, and teachers as informants on childhood psychopathology. *Journal of Clinical Child Psychology*, 19(2), 136-143.

- Loeber, R., Green, S.M., Lahey, B.B. & Stouthamer-Loeber, M. (1989). Optimal informants on childhood disruptive behavior. *Development and Psychopathology*, 29, 85-102.
- McConaughy, S.H., Achenbach, T.M. & Gent, C.L. (1988). Multiaxial empirically based assessment: Parent, teacher, observational, cognitive, and personality correlates of child behavior profile types for 6- to 11-year-old boys. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 16(5), 485-509.
- McConaughy, S.H. & Ritter, D.R. (1985). Social competence and behavioral problems of learning disabled boys aged 6-11. *Journal of Learning Disabilities*, 18(9), 547-553.
- McGee, R., Feehan, M., Williams, S., Partridge, F., Silva, P.A. & Kelly, J. (1990). DSM-III disorders in a large sample of adolescents. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 29(4), 611-619.
- Milich, R., Landau, S., Kilby, G. & Whitten, P. (1982). Preschool peer perceptions of the behavior of hyperactive and aggressive children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 10(4), 497-510.
- Miller, L.C. (1980). Dimensions of adolescent psychopathology. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 8(2), 161-173.
- Miller, P.A. & Eisenberg, N. (1988). Dimensions of adolescent psychopathology. *Psychological Bulletin*, 103(3), 324-344.
- Montgomery, L.E. & Finch, A.J. (1975). Reflection-impulsivity and locus of conflict in emotionally disturbed children. *The Journal of Genetic Psychology*, 126, 89-91.
- Muller, L.C. & Rubin, K.H. (1988). A psychometric assessment of a two-factor solution for the Preschool Behavior Questionnaire in mid-childhood. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 9(2), 167-180.
- Noam, G.G. & Recklitis, C.J. (1990). The relationship between defenses and symptoms in adolescent psychopathology. *Journal of Personality Assessment*, 54(1 & 2), 311-327.
- Peterson, D.R. (1961). Behavior problems of middle childhood. *Journal of Consulting Psychology*, 25(3), 205-209.
- Pianta, R.C. & Caldwell, C.B. (1990). Stability of externalizing symptoms from kindergarten to first grade and factors related to instability. *Development and Psychopathology*, 2, 247-258.
- Pianta, R.C. & Castaldi, J. (1989). Stability of internalizing symptoms from kindergarten to first grade and factors related to instability. *Development and Psychopathology*, 1, 305-316.
- Putallaz, M. (1983). Predicting children's sociometric status from their behavior. *Child Development*, 54, 1417-1426.
- Quay, H.C. (1986). Classification. H.C. Quay & J.S. Werry'nin (Ed.) *Psychopathological disorders of childhood* (p. 1-34). New York: Wiley & Sons.
- Reynolds, W.M. (1990). Introduction to the nature and study of internalizing disorders in children and adolescents. *School Psychology Review*, 19(2), 137-141.
- Rosenberg, L.A., Harris, J.C. & Reifler, J.P. (1988). Similarities and differences between parents' and teachers' observations of the behavior of children with learning problems. *Journal of Learning Disabilities*, 21(3), 189-190.
- Rubin, K.H., Hymel, S. & Mills, R.S.L. (1989). Sociability and social withdrawal in childhood: Stability and outcomes. *Journal of Personality*, 57(2), 237-255.
- Rubin, K.H. & Mills, R.S.L. (1988). The many faces of social isolation in childhood. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56(6), 916-924.
- Rutter, M. & Garmezy, N. (1983). Developmental psychopathology. E.M. Hetherington'n (Ed.) *Handbook of child psychology: Socialization, personality, and social development* (Vol.IV, p. 775-911). New York: Wiley & Sons.
- Sameroff, A., Seifer, R., Baldwin, A. & Baldwin, C. (1993). Stability of intelligence from preschool to adolescence: The influence of social and family risk factors. *Child Development*, 80-97.
- Schultz, L.H. & Selman, R.L. (1989). Bridging the gap between interpersonal thought and action in early adolescence: The role of psychodynamic processes. *Development and Psychopathology*, 1(2), 133-152.
- Selman, R.L. & Demorest, A.P. (1984). Observing troubled children's interpersonal negotiation strategies: Implications of and for a developmental model. *Child Development*, 55(1), 288-304.
- Teare, J.F. (1984). Behavioral adjustment of children attending a residential school for the blind. *Developmental and Behavioral Pediatrics*, 5(5), 237-240.
- Thompson, R.J., Lampron, L.B., Johnson, D.F. & Eckstein, T.L. (1990). Behavior problems in children with the presenting problem of poor school performance. *Journal of Pediatric Psychology*, 15(1), 3-20.
- Towle, P. O. & Schwarz, J. C. (1987). The Child Behavior Checklist as applied to archival data: Factor structure and external correlates. *Journal of Clinical Child Psychology*, 16(1), 69-79.
- Treiber, F.A. & Mabe, P.A. (1987). Child and parent perceptions of children's psychopathology in psychiatric outpatient children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 15(1), 115-124.
- Velhuist, F.C. & Akkerhuis, G.W. (1989). Agreement between parents' and teachers' ratings of behavioral/emotional problems of children aged 4-12. *Journal of Abnormal Child and Psychology and Psychiatry*, 30(1), 123-136.
- Velhuist, F.C., Berden, G.F.M.G. & Sanders- Woudstra, J.A.R. (1985). Mental health in Dutch children: I. A cross-cultural comparison. *Acta - Psychiatrica - Scandinavica*, 72(323, Ek), 1-108.
- Velhuist, F.C., Koot, H.M. & Berden, G.F. (1990). Four-year follow-up of an epidemiological sample. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 29(3), 440-448.
- Walker, H.M., Severson, H., Stiller, B., Williams, G., Haring, N., Shinn, M. & Todis, B. (1988). Systematic screening of pupils in the elementary age range at risk for behavior disorders: Development and trial testing of a multiple gating model. *Remedial and Special Education*, 9(3), 8-20.
- Waterman, J.M., Sobesky, W. E., Silvern, L., Aoki, B. & McCaulay, M. (1981). Social perspective-taking and adjustment in emotionally disturbed, learning-disabled, and normal children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 9(1), 133-148.
- Wentlieb, D., Weigel, C., Springer, T. & Feldstein, M. (1987). Temperament as a moderator of children's stressful experiences. *American Journal of Orthopsychiatry*, 57(2), 234-245.
- Williams, S., McGee, R., Anderson, J. & Silva, P.A. (1989). The structure and correlates of self-reported symptoms in 11-year-old children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 17(1), 55-71.
- Yeates, K.O. & Selman, R.L. (1989). Social competence in the schools: Toward an integrative developmental model for intervention. *Developmental Review*, 9(1), 64-100.
- Zern, D., Kenney, H.J. & Kvaraceus, W.C. (1974). Cognitive style and overt behavior in emotionally disturbed adolescents. *Exceptional Children*, 41(3), 194-195.

II. BÖLÜM

MESLEK HABERLERİ
DUYURULAR
KONGRE - KONFERANS
ÇAĞRI
ELEŞTİRİ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER
HABERLER
DİZİNLER
YAYIN
KİTAP

PSIKOLOJİ EĞİTİMİNDE YETERLİLİK ONAYI: AMERİKAN PSIKOLOGLAR BİRLİĞİ ÖRNEĞİ VE TOPLAM KALİTE YÖNETİMİ ANLAYIŞI İÇİNDEKİ YERİ

Nesrin H. ŞAHİN
Bilkent Üniversitesi

ÖZET:

Bu çalışma, Psikoloji Dergisi 31. sayısında "Yeterlilik Onayı (Accreditation)" başlığı altında verilmiş yazı dizisinin ikincisidir. İlk yazıda yeterlilik onayının ne olduğu genel bir çerçeve içinde anlatılmıştır. Bu yazıda ise psikoloji eğitiminde yeterlilik onayının ne olduğuna, gerekçelerine, tarihsel gelişimine, türlerine, Amerikan Psikologlar Birliği'nin Yeterlilik Onayı Komisyonu'nun bu konudaki görüşlerine değinilmekte; psikolojinin bir meslek olarak uygulanmasına ilişkin doktora programlarının standartları, programların amacı, kaynakları, kurumsal durum, programın uygulanışı ve değerlendirilmesi boyutlarında aktarılmaktadır. Son olarak da tüm bu bilgiler toplam kalite yönetimi kavramları ve ISO 9000 standartları bağlamında bir kez daha ele alınıp, paralellikler kurulmakta ve Türkiye'de bu konuda son yıllarda ortaya çıkan gelişmeler özetlenmektedir.

ABSTRACT:

This is the second of a series on accreditation, the first of which appeared in the 31st issue of Türk Psikoloji Dergisi (Turkish Journal of Psychology). The previous manuscript was a general description of the concept and process of accreditation. This one is on the accreditation of professional psychology programs, related historical developments, procedures, accreditation types and the standards accepted by the American Psychological Association. The paper ends up drawing parallels between the accreditation process in education and total quality management and ISO 9000 standards in business and industry. The latest developments in Turkey regarding the issue of "quality" also mentioned to support the speculation that time is "ripe" for taking the initial steps in psychology education in Turkey.

GİRİŞ

Yeterlilik onayı kavramı Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'de, eğitim olgusunun gerek devlet kademelelerinde, gerek mahalli idarelerde bir toplumsal kaygı haline gelişiyle birlikte ortaya atılmıştır. Bu kaygı yüksek öğretimi de içermeye başladığında, üniversiteler, hükümet ve meslek örgütleri arasındaki etkileşim sonucunda bazı

çözüm yolları geliştirilmiştir. Avrupa'nın ve dünyanın diğer ülkelerinde, yüksek öğretim uygulamalarının Eğitim Bakanlıklarınca denetlendiğini ve standartların merkezden belirlendiğini görüyoruz. Bu konuda daha özerk olan İngiltere'de ise, eğitimin kalite güvencesi bir "dış sınav" ile belirlenirken, A.B.D.'de bu ülke'ye özgü bir "Yeterlilik Onayı" (Accreditation) sistemi oluşturulmuştur. Onayı veren kuruluşun herhangi bir devlet dairesi ile ilişkisi yoktur ve sistem hukuki bir hüviyete haiz değildir. Bu alandaki ilk çalışmalar A.B.D.'de tıp eğitimini

kapsamakta ve 1904'lere kadar gitmektedir. Daha sonraları üniversiteler üzerinde bu yöndeki baskıları bir düzene sokmak, ihtiyaçlarla dengelemek amacıyla, 1950'lerde Ulusal Yeterlilik Onayı Komisyonu (National Commission on Accrediting) kurulmuştur.

Yeterlilik onayı sistemi, bu iş için oluşturulmuş belli bir kuruluşun, kendisine değerlendirilmek amacıyla başvuran herhangi bir eğitim programını, **"o programla ilgili hizmeti satılacak toplumun güvenine layık olduğu ve üzerinde anlaşmaya varılmış kriter ve standartlara uyduğu"** anlamında tanınmasıdır. Bu değerlendirme yapılırken talepte bulunan kurum ya da program sorumluları, önce kendileri bir çalışma yaparak (self-study), kurum ya da programlarının o alan için yayınlanmış ilke ve standartlara uyup uymadığını incelerler; objektif kanıtlarıyla bir dosya oluştururlar. Daha sonra onayı verecek kuruluştan bir heyet "yerinde inceleme" yaparak önerileriyle birlikte bir rapor hazırlar. Talepte bulunanlar bu rapor doğrultusunda faaliyetlerini yeniden değerlendirir, gerekli düzenlemeleri yaparak yeni bir rapor hazırlarlar ve Akreditasyon Komisyonu'na gönderirler. Komisyon bütün bu değerlendirmeleri dikkate alarak kararını verir. Yeterlilik onayını almış olmak bunun mutlak bir statü olduğu anlamına gelmez. Bu statünün periyodik olarak yenilenmesi gerekir.

Yeterlilik onayı anlayışında günümüzde bazı değişimler olduğunu Toplam Kalite Yönetimi uygulamalarıyla içiçe bir hale geldiğini görüyoruz. Diğer deyişle artık beklenen şey, kurumların ya da programların önceden saptanmış kriterlere uyup bu standardı sürdürmeleri değil, kurum ya da programların kalitelerinden fedakarlık yapmadan kendilerini sürekli yenilemeleridir.

Türk Psikoloji Dergisi'nin 31. sayısında Yüksek Öğretimde Yeterlilik Onayı'nın ne olduğuna genel olarak değinilmişti. Bu yazıda bu sürecin psikoloji eğitimi için nasıl başladığı ve nasıl işlediği üzerinde durulacaktır. Bundan sonraki yazılarda ise konu biraz daha somuta indirgenmeye çalışılacak; Türkiye'de psikoloji eğitiminin yeterlilik onayı için bir model önerilecektir.

Psikolojide yeterlilik onayının tarihsel gelişimi:

A.B.D.'de II. Dünya Savaşı'na kadar doktoralı psikologlar laboratuvarlarında, sınıflarında bilgi aktarma ve geliştirme ile meşgul olan akademisyenlerdi. Profesyonel olarak çalışan bir kaç kişi ise, temelde akademisyen olup profesyonel becerilerini kendi kendilerine edinmiş kişilerdi. İkinci Dünya Savaşı'nın patlamasıyla birlikte çok sayıda doktoralı psikoloğun uygulama alanına yöneldiğini ve özellikle askeri alanda gittikçe artan sayıda klinik beceriye sahip psikolog talebi olduğunu görüyoruz. Bunun en önemli nedeni savaştan ruh sağlığı bozulup dönen ya da savaş sonrası uyum sorunları yaşayan askerlerdir (Goodstein ve Ross, 1966). Bu amaçla, 1945 yılında Ulusal Ordu Hastahaneleri Yönetimi, Amerikan Psikologlar Birliği'ne (APA) resmen başvurup klinik psikoloji alanında doktora düzeyinde kaliteli eğitim yapan eğitim kurumlarının listesini istemiştir. Bin dokuz yüz kırk altı Eylül'ünde APA Eğitim Komisyonu belli kriterlere uyan 22 kurum belirlemiş ve Ordu'ya bildirmiştir. Bunun hemen ardından ordunun bu bölümlere 200'e yakın öğrenci gönderdiğini görüyoruz. Daha sonra, gerek devlet kademelerinde, gerekse eğitim ve sağlık sistemleri içinde klinik psikologlara duyulan ihtiyaç nedeniyle, benzer bir listede talebi bu kez de Ulusal Halk Sağlığı Kurumundan gelmiştir. Her iki devlet organı da söz konusu yeterliliği olan doktora programlarını maddi olarak destekleyeceklerini, ancak yeterlilik kriterlerini belirlemeyi meslek örgütüne bıraktıklarını belirtmişlerdir. Bunun üzerine APA Temsilciler Konseyi, Ulusal Akıl Sağlığı Enstitüsünün maddi olarak desteklediği bir proje ile, klinik psikoloji doktora eğitimindeki yeterlilik onayı kriterlerini ve sürecini oluşturma çalışmalarını resmen başlatmıştır (Sears, 1947; Goodstein ve Ross, 1966).

Psikologların doktora derecelerini alıp hizmet sektöründe ya da serbest çalışmaya başlamaları, bir akademik disiplinin meslek haline gelişine örnek olarak değerlendirilmektedir ve bu durum üniversitelerin konuya geleneksel yaklaşımlarının dışında bakmalarını gerektirmiştir. Psikolojik hizmet verecek profesyonelleri yetiştirme konusundaki sosyal baskılar arttıkça yüksek öğretimde bir

ikilem yaşanmaya başlanmıştır. Akademisyenler bir yandan "özgür ve özerk üniversite" alışkanlıklarını sürdürmek isteyip, bunun bilimsel gelişme için bir koşul olduğunu iddia ederken, bir yandan da "müşteriyi koruma" sorumluluğunu hissetmeye başlamışlardır. Burada "müşteri" sözcüğünden anlaşılan toplumun geneli, geleceğin öğrencileri ve mesleğin kendisidir.

Akreditasyon sistemi içinde değerlendirilmek başından beri tamamen "gönüllülüğe" bağlı bir işlemdir. Hiç bir şekilde bir zorlama ya da baskı söz konusu değildir. Ancak, devlet eğitim bursları, daha sonraları da serbest çalışma lisansı genellikle akredite edilmiş kurumlara ve bu tür kurumlardan mezun olanlara verildiğinden üniversiteler için cazip olmaktadır.

Uygulamalı Psikoloji alanındaki doktora programlarına verilmekte olan yeterlilik onaylarından APA sorumludur ve bu iş için kendi yeterliliği Birleşik Devletler Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretimde Yeterlilik Onayı Komisyonunca (COPA) onaylanmıştır. APA'da bu açıdan periyodik olarak yeniden değerlendirilmektedir. APA tarafından psikoloji alanındaki doktora öncesi, doktora ve doktora sonrası programlara verilen yeterlilik onayları; psikolojinin klinik, danışmanlık, okul psikolojisi gibi uygulamalı alanlarını kapsamaktadır. Ama ilke olarak bunlarla sınırlandırılmış değildir.

APA içindeki Değerlendirme Komitesi, Temsilciler Komisyonu tarafından 3 yıl için seçilmiş ve psikoloji yüksek lisans eğitiminde tecrübe sahibi 12 üyeden oluşmuştur. Genellikle akademisyenlerden oluşan bu gruba, son yıllarda serbest çalışan tecrübeli meslek elemanları da katılmaktadır. Bu grup, Amerikan Psikologlar Birliği ve onun Akreditasyon Komitesi adına işlev görmektedir ve diğer mesleklerin benzer komisyonları, Yükseköğretimde Yeterlilik Komisyonu (COPA) ve Amerikan Eğitim Bakanlığı ile işbirliği içinde çalışmaktadır. APA Akreditasyon komisyonu da kendi hizmetlerinin yıllık raporlarını hazırlayıp COPA'ya sunmakta ve COPA tarafından denetimden geçmektedir. Değerlendirdikleri programların uymaları gereken yeterlilik ilke ve standartları Komisyon'un kendisi için de geçerlidir.

APA tarafından değerlendirilen programlara 3 tür yeterlilik onayı verilmektedir. Birinci düzey yeterlilik onayında program amaçlarını, hedeflerini tanıtmış, modelini tanımlamış, kaynaklarını belirlemiş ve alanda çalışacak psikologlar için kaiteli bir eğitim vermek olan amacına ulaşabilmek için bir eğitim planı geliştirmiştir. Ancak henüz öğrenci mezun etmemiştir. Bu düzeyde bir yeterlilik onayı verildikten sonra, aynı kuruma 2-3 yıl içinde yeniden bir "yerinde inceleme" gezisi düzenlenmesi gerekebilir.

İkinci düzey yeterlilik onayında program geliştirmiş olduğu eğitim planını uygulamaya koymuştur. Sonuçlar ortaya çıkmakta ve değerlendirilmektedir. Mezun ettiği psikologlar yeterli performans sergilemektedir. Program amaçlarını, hedeflerini, planlarını ve kaynaklarını, değişen koşullara ve elde ettiği sonuçlara ve meslekteki gelişmelere göre yönlendirebilme ve değiştirebilme konusundaki yeterliliğini sergilemiştir. Bu tür yeterlilik onayı verildikten 5 yıl sonra yeniden bir "yerinde inceleme" gerekebilir. Ancak arada, program gelişiminin belli aşamalarında raporlar talep edilebilir.

Üçüncü düzey yeterlilik onayında da program uzun yıllardır sürdürülmektedir, mezun ettiği öğrencileriyle ve öğretim üyeleriyle psikoloji alanında lider konumuna gelmiştir. Böyle bir yeterlilik onayı verildikten 7-8 yıl sonra yeni bir "yerinde inceleme" konusu gündeme gelebilir. Arada, programın gelişimiyle ilgili olarak devre arası raporların gönderilmesi gerekebilir.

Onayın askıya alınması ise, herhangi bir düzeyde yeterlilik almış bir programın, kaynaklarında ya da işleyişinde çeşitli nedenlerle, önceden belirlediği amaç ve hedeflerine ulaşmasını engelleyecek kadar önemli değişiklikler olduğunda ortaya çıkan bir durumdur. Programdaki bu aksaklıklar düzeltilmeden, daha önce elde ettiği statüsünü sürdürmesine olanak yoktur ve verilen eğitimin kalitesinin yeniden değerlendirilmesi yapılır. Bunun için daha önce verilen statü askıya alınarak 1-3 yıl gibi aralıklarla "yerinde inceleme" gerekebilir. APA dergilerinde zaman zaman yeterlilik onayı verilen ya da askıya alınan programların listeler halinde ilan edildiği görülebilir. Bu

da Akreditasyon Komisyonunun topluma karşı sorumluluklarından biri olarak kabul edilmektedir.

Akreditasyon Komisyonu, 1940'lardan bu yana APA Eğitim ve Uygulama Komisyonu tarafından belirlenen ilkeler ve standartlar doğrultusunda çok sayıda doktora ve doktora sonrası programına yeterlilik onayı vermiştir. Bu yeterlilik onayı ilkeleri ve kriterleri, zamanın koşulları ve alandaki gelişmeler doğrultusunda 1949, 1954, 1958, 1964, 1965 ve 1973 yıllarında yapılmış konferanslarda sürekli değişim geçirmiştir. Periyodik aralarla gerçekleştirilen bu değişikliklerin en sonuncusu 1989'da yapılmıştır. Söz konusu ilkeler, uygulama prosedürleri ve "standartlar" APA tarafından yayınlanan el kitaplarında tüm ayrıntıları ile toplumun incelemesine açık tutulmakta ve bu konuda şeffaflık sağlanarak haksızlıkların önlenmesi amaçlanmaktadır. Bu el kitaplarından en sonuncusu 1986 yılında yayınlanmıştır. Bu kitapta, "başvurunun yapılması", "incelenmesi", "yerinde inceleme süreci", "yerinde inceleme yapan heyetin raporu", "bu rapora verilen yanıt", "komisyon kararı" ve "onaylanmışlık statüsünün sürdürülmesi" gibi aşamalarından oluşan yeterlilik onayı sisteminin:

- 1) Yeterlilik onayı için konsültasyon;
- 2) Başvuranın (programın) sorumluluğu;
- 3) Yerinde inceleme yapanların rolü ve sorumlulukları;
- 4) Akreditasyon Komitesi;
- 5) Akreditasyon Bürosu gibi ana başlıklar ve: a) Akreditasyon Prosedürleri; b) Doktora Eğitimi ; c) İhtisas Programlarının yeterlilik kriterleri gibi alt bölümler altında anlatıldığı görülmektedir. Ayrıca tüm sürecin somutlaştırıldığı bir "vaka" ya ilişkin rapor örneği de verilmektedir (APA, 1989).

Yeterlilik onayı standartları:

Eğitimde yeterlilik onayının en temel amacı yüksek öğretim kurumlarında ve programlarında kalitenin ölçülmesi ve geliştirilmesidir. Psikoloji eğitimi ve uygulamaları için ilk olarak 1947 de yayınlanan standartlar 1950, 1955, 1959 1964, 1966, 1976 1978, 1981, 1986, 1987,

1988 de gerçekleştirilen ulusal kongreler sonrasında çeşitli yazarlar tarafından işlenmiştir. Bu standartlar, yeterlilik onayı talep eden kurum ya da programların önce ilkeler düzeyinde daha sonra da pratikte, toplumun psikolojik hizmet gereksinimlerine profesyonel ilkeler doğrultusunda ve psikoloji bilimindeki sürekli gelişen bilgiler ve teknikler dikkate alınarak yanıt verilmesini koşul olarak koymaktadırlar. Standartlar, ayrıca, ihtiyaçları saptama, hedef belirleme, program planlama ve değerlendirme ve ortaya çıkan sonuçları programın geliştirilmesi için kullanma gibi, günümüzdeki adıyla, "Toplam Kalite Yönetimi" anlayışına benzer bir problem çözücü, program geliştirici model benimsenmesini öngörmektedirler. Standartlar işlevsel olarak aşağıdaki gibi formüle edilebilir:

- Psikoloji eğitimi veren herhangi bir program, kendini incelemeyi, değerlendirmeyi ve geliştirmeyi yüreklendirmeli ve bu süreci rutin bir uygulama haline getirmelidir;
- Programın hedeflerinde ve eğitim modellerinde çeşitlilik saygı ile karşılanmalıdır;
- Programın sonuçları mutlaka değerlendirilmelidir;
- Program geliştirmede kalitenin dereceleri olduğu fark edilmeli; hep daha iyisine doğru yönelinebilmelidir.

APA Yeterlilik Onayı Komisyonu, bu standartların ve uygulamaların, ihtiyaçlara ve zamana göre gelişmesini; kendini inceleme, değerlendirme ve geliştirme gibi süreçleri özellikle dikkate almasını; deneyimci yaklaşım ve objektif uygulama araştırmalarını teşvik etmesini; program içi tutarlılığa ve gerçek hayattaki geçerliliğe önem veremelerini vurgulamaktadır.

Standartlar, programın (doktora öncesi ihtisas, doktora, doktora sonrası eğitim programları için) amaçları ve modeli, kaynakları, uygulanış biçimi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi boyutları dikkate alınarak Komisyon tarafından ayrı ayrı belirlenmiştir. Her bir boyut içinde de o boyutla ilgili mantıksal temel, standartlar ve kanıtlar birer birer ele alınmaktadır. Bu format içinde, 1989'da yeniden gözden geçirilen psikolojinin uygulama alanlarındaki doktora programları standartları arkadaki gibi belirlenmiştir:

1. PROGRAMIN AMACI VE MODELİ

Mantıksal Temel

Herhangi bir programın anlamlı bir değerlendirilmesini yapabilmek ve dolayısıyla geliştirebilmek için amaçlarının, hedeflerinin, misyonunun, hangi sözcük kullanırsa kullanırsa, çok açık bir biçimde tanımlanmış olması gerekmektedir. Amaçlar açıkça tanımlanmış amaçlara ne kadar ulaşılabilirliği, ne kadar ulaşamadığı kalayca görülebilir. Nerelerde sorun olduğu saptanabilir. Sorunları çözebilmek için neler yapılması gerektiği üzerinde düşünülebilir. Gelecekte için yeni hedefler belirten, yeni programlar uygulamaya konabilir. Bu şekilde bakıldığında, psikolojide eğitimdeki her eğitim programının öğrencilerini, "değişme için tek "sabit değişken" olarak gördüğü ve sürekli eğitimin bir koşul olduğu bir mesleğe hazırlanması söz konusudur.

Standartlar

Psikolojinin bir meslek olarak uygulandığı doktora programlarının amaçları: a) o mesleğin belirlenmiş standartlarına; b) programın bağlı olduğu kurumun misyon ve hedeflerine; c) psikolojik hizmetlere yönelik o yörenin insanlarının ya da genelde ulusun ihtiyaçlarına; d) uygulama alanları ve kesimlerdeki farklılıklara duyarlı olmalıdır. Hedefleri arasında öğrencilerinin; a) psikolojik bilimi; b) yöntem ve teknikleri; c) kurum ve uygulamanın bütünleştirilmesi; d) uygulama alanlarındaki insanların kültürel özellikleri ve ihtiyaçları; e) mesleğin etik ilkeleri konusunda bilgilendirilmesi bulunmaktadır. Bu amaç ve hedefler öğrencilere öyle bir eğitim modeli içinde verilmelidir ki, öğrenciler sürekli gelişmekte olan bir bilim ve meslekte hayat boyu öğrenmeye hazır olmalıdır.

Programın aktarıldığı modelde hem eğitim üyeleri hem de öğrenciler program amaçlarını, hedeflerini ve eğitim modelini açıkça anlamlıklarını gösterebilmelidirler.

Öğretim Üyeleri

Mantıksal Temel

Bir eğitim programının kalitesi için ölçütlerden en önemlisi o programı yürüten öğretim üyelerinin kalitesidir. Öğretim üyelerinin bilgi birikimi, tutumları, değerleri, bireysel farklılıkları ve akademik ve mesleki yeterlilikleri, araştırma ve uygulama alanındaki öğrenmenin temelini oluşturur. Öğretim üyelerinin öğrenciyi bağimsızca fikir yürütmeleri konusunda yüreklendirmeleri; bilgisi bulup çıkarma ve uygulamaya konusundaki eğitimi çok önemlidir. Bu açıdan sürekli model olma durumundadırlar.

Standartlar

Her program için o programdan sorumlu yeterli eğitime hazır bir akademisyen ile programın yönetildiğini yürütecek bir profesyonel psikolog bulunmalıdır. Ayrıca, o kuruluştaki bir lisansüstü programın gerektirdiği ders yükü, araştırma ve süpervizyon etkinliklerini yürütebilecek tam zamanlı ve yarı zamanlı çalışan diğer tecrübeli öğretim üyeleri de olmalıdır. Yarı zamanlı elemanlar bölümün asil elemanlarına destek verme konumundadırlar ve özellikle mesleki uygulamalarda ve süpervizyonda yardımcı yapıda olmaları beklenmektedir.

Öğretim üyelerinin en önemli sorumluluğu öğrenciler için kurum, araştırma ve uygulamayı bütünleştirebilen ve kendini mesleki açıdan sürekli geliştiren bir meslek elemanı olarak model olmalarıdır. Öğrencilerin-öğretim üyeleri ve kendi aralarında oluşturdukları entelektüel ortam, yoğun ve anlamlı etkileşimler için zemin hazırlaymalıdır. Öğretim üyeleri üzerine düşen öğretim yükü, kendilerine adanmış ücret, ya da diğer tür fertifler o kurumdaki kaliteli eğitime ve eğitime değer verildiğini göstermelidir.

2. KAYNAKLAR*

Öğrenciler

Mantıksal Temel

Herhangi bir eğitim programının özelliği ve değeri, öğrencilerin niteliği ve çeşitliliği, program sırasındaki ve daha sonra mesleklerdeki performansları ile doğrudan ilişkilidir.

Standartlar

Öğrencilerin demografik özellikleri olabildiğince heterojen; entelektüel kapasiteleri ve kişilikleri yeterli olmalıdır. Programa öğrenci kabulü sırasında yapılan değerlendirilmenin kriterleri öğrenciler tarafından bilinmelidir.

Öğrencilerden beklenen, program içinde kendilerine düşenleri yapmalarıdır. Bilgi ve beceri olarak öğretilenleri öğrenmeleri ve bunu performansla yansıtmalarıdır. Program süresince her öğrenci düzenli olarak konsültasyon verilerle (dersler, stajlar ve araştırmalar-dışında) uzun vadeli mesleki amaçlarına ulaşmaları için rehberlik yapar. Öğrencilerin performansları ve gelişmeleri sürekli olarak değerlendirilir ve kendilerine bu konuda geri bildirim verilmeye çalışılır. Gerektiği durumlarda rehberlik, danışmanlık ve hatta özel eğitim, tüm öğrencilere açık bir hakktır.

Maddi/fiziksel Olanaklar

Mantıksal Temel

Bir programın amaçlarına ulaşabilmesinde öğretim üyelerinin ve öğrencilerinin akademik ve mesleki eğitimleri için sağladığı maddi ve fiziki kaynaklar temel koşullardandır.

Standartlar

Programı destekleyen kurumun ya da bölümün, programı amaçlarına ve hedeflerine uygun bir şekilde gerçekleştirebilmesi için gerekli olan kaynaklara, maddi ve idari desteğe sahip olduğunu göstermesi gerekmektedir. Öğretim üyelerinin maddeleri, öğrencilere yönelik maddi destek, eğitim araç ve gereçleri ve mekan bunlar arasındadır.

Kurumun ve programın, yeterli kütüphaneye birikimine sahip olduğuna, öğrencilerin ve öğretim üyelerinin çok yönlü iletişim (multimedya) kaynaklarına ulaşabilmesine, bilgisayar hizmetlerinin yararlanılabilirliğine ilişkin kamilar gösterebilmesi gerekmektedir. Ayrıca, değişik kültürel kesimlerden gelen bireylerle çalışma ve mesleki uygulamaya yapma olanaklarının sağlandığına da kavranması gerekmektedir.

• Program düzenli aralıklarla yeniden gözden geçirilmeli; eğitim modelinde, amaç ya da hedeflerinde, değişen koşullara göre değişiklikler yapılabilmelidir

Değerlendirme:

Kanıtlar

- Programın ve onu destekleyen kurumun amaç ve hedeflerinin yazılı duyurulması;
- Programın tanımlandığı kataloglar, broşürler;
- Üniversite idaresi ya da maddi destek veren kuruluşlara sunulan öneriler ve gerekçeler;
- Programın "kendini değerlendirme çalışmaları"nın raporları;
- Yerinde inceleme yapan heyetin idari görevlilerden, öğrencilerden, öğretim üyelerinden ve mezunlardan aldığı bilgilerle hazırladığı raporlar

- Programın süregelen bir "öğretim üyesi değerlendirme ve geliştirme sistemi" olması, öğretim üyelerinin sürekli eğitimi, bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi ve akademik başarılarının sürekliliği sağlanmaktadır. Öğretim üyelerinin işe alınması ise ihtiyacılara göre olmalıdır.

Kanıtlar

- Öğretim üyelerinin özgeçmişleri;
- Müfredattaki alanların ve her alandan hangi öğretim üyesinin, hangi özellikleri nedeniyle sorumlu olduğunun gösterildiği bir rapor;
- Öğretim üyelerinin ders yükleri, sınıftaki öğrenci sayısı, danışmanlık saatleri, uygulama ve araştırmalara katılmaları, ve idari sorumluluklarının belirlendiği dokümanları;
- Öğretim üyelerinin araştırmaları, yapıtları yayınları, aldıkları araştırma desteğinin kanıtları, sürdürmekte oldukları çalışmaların örnekleri;
- Öğretim üyelerinin mesleki çalışmaları ve sürekli eğitim faaliyetlerinin örnekleri;
- Programın hedef ve amaçları doğrultusunda öğretim üyelerinin yapıtları faaliyetlerinin gözlenmesinden sonra oluşturulan raporlar;
- Öğretim üyelerinin aldıkları ödülleri, terfiler ve kurumun öğretim üyelerine tanıdığı hizmetçi eğitim ve gelişme imkanlarının kayıtları;
- Programı destekleyen kurumların söz konusu imkânları uygulamaya koyduğu etkinlikler;
- Yerinde inceleme yapan heyetin idari görevlilerden, öğrencilerden, öğretim üyelerinden ve mezunlardan aldığı bilgilerle hazırladığı raporlar

- Programın içinde, öğrencilerin kalitesini sürekli geliştirmeyi garanti etmeye çalışan düzenli değerlendirme yöntemleri vardır. Ayrıca, program mezunlarının iş bulması, çalıştıkları yerlerdeki performansları açısından da sürekli olarak kendini değerlendirir.

Kanıtlar

- Kayıt kabul kriterlerinin belirtildiği broşür, kataloglar;
- Son iki yıldır o programa kabul edilen, reddedilen, sınıfta kalan, atılan ve mezun olan öğrencilerin demografik ve akademik özelliklerine ilişkin bilgiler;
- Öğrencilerin akademik ve mesleki gelişmelerini gösteren dosyalar;
- Öğrencilere verilen maddi desteğin koşulları, kriterleri, raporları;
- Bölüm başkanının ve programın, akademik, mesleki, idari ve değerlendirme boyutlarında, öğrenci katkısının istendiğini gösteren belgeler;
- Öğrencilerin aday üyeler olarak meslek örgütlerinin çalışmalarında, akademisyenlerin araştırmalarında, kongrelerde, toplantılarda, yayınlarda rol aldıklarını gösteren belgeler
- Yerinde inceleme yapan heyetin idari görevlilerden, öğrencilerden, öğretim üyelerinden ve mezunlardan aldığı bilgilerle hazırladığı raporlar

- Kurumun ve programın, kendilerini uzun dönemde değerlendirmeleri sonucunda elde ettikleri bilgilere bağlı olarak, kaliteli eğitimi sürdürmek amacıyla kaynaklarını yeniden düzenlemesi, genişletmesi, yenilerini sağlamanın söz konusu olabilir.

Kanıtlar

- Değerlendirmenin yapıldığı yıl ve iki yıl öncesinden elde edilen ve programın maddi durumunu belirleyen kayıtlar;
- Kurumun, psikolojinin meslek olarak uygulanmasına inandığını göstermeye yardımcı olacak bütçe ve diğer kayıtlar;
- Öğretim üyelerine verilen terfi, ücret artışları, ödüller, aylık ücret düzeyleri, mesleki gelişim için ayrılan maddi destek;
- Psikolojî öğrencilerine verilen maddi destek ile diğer bölümlerin öğrencilerine verilen desteğin karşılaştırılması;
- Programın kalitesini sürdürmeden sürdürülebilirlik için gerekli olan öğretim üyesi ve idareci kadroları, konferans ve seminer salonları, laboratuvar alanları, kütüphane, bilgisayar imkanı ve hizmetlerinin durumuna yönelik olarak kurumun kendisinin yapıldığı değerlendirme raporu;
- Programa ayrılan mekânın tanımı ve mimari planı;
- Yerinde inceleme yapan heyetin idari görevlilerden, öğrencilerden, öğretim üyelerinden ve mezunlardan aldığı bilgilerle hazırladığı raporlar

* Herhangi bir programın başarısı o program içindeki kaynaklarla sınırlıdır. Psikolojinin meslek olarak uygulanacağı eğitim programlarında da bu kaynaklar, öğretim üyeleri, öğrenciler, maddi destek ve imkânlar, idari yapı ve mesleki eğitim sırasında staj ve mesleki eğitim hizmetleri verilen bitirilenlerin varlığı ve yapısıdır.

3. KURUMSAL DURUM

Manıksal Temel

- Programı destekleyen ya da onun kurumun, genelde yüksek öğrenimin, özeldede psikolojinin meslek olarak öğretiminin amaçlarını iyi anlamış ve destekleyen bir durumda olması gerekmektedir.

Standartlar

- Psikolojinin meslek olarak öğretileceği doktora programlarının COPA gibi bir kuruluşun (ya da Kanada örneğindeki gibi Kanada üniversiteleri ve Yüksek Okullara Birliği'nden) yerlilik onayı almış bir üniversite, bölüm ya da kurum tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Kurum, psikolojinin meslek olarak öğretilmesine inandır ve bu misyonu desteklemek için idari, akademik ve maddi desteği sağlamalı, ancak aynı zamanda bu programın kendisi içinde bütünlüğü ve özelliği olması gereken bir oluşum olmasına da özen göstermelidir.

4. PROGRAMIN UYGULANMA SÜRECİ

Manıksal Temel

- Herhangi bir programın özelliği, amacına ulaşabilmesi için kaynaklarını nasıl kullanacağı, ve bütünlüştireceği konusurda yaptığı planda ve bu planı yönlendiren felsefe ya da eğitim modelinde yansır. Böyle bir plan, program müfredatını, kuramsal ve uygulamalı dersleri, öğretim üyeleri ve öğrencilerin sosyalizasyonu ve gelişmeleri için yapılan etkinlikleri içerir. Bu plan ayrıca: a) psikoloji uygulamaları ve araştırmalarına yönelik çeşitli yöntemler ve bunlar arasındaki ortaklıkları; b) psikologluk mesleğinin çok çeşitli kesim insanlarından oluşan (pluralistik) bir toplumda icrası için gerekli bilgi ve becerilerin öğrencilere aktarılacağı yolları; c) Psikolojinin bir bilim ve meslek adamı olarak kavranması için geliştirilmesi gereken yetenekleri de kapsamalıdır. Program planlanırken dikkat edilmesi gereken varsayım, psikolojideki doktora eğitimi ve öğretiminin, öğrencileri bağımsız bir meslek elemanı olarak çalışmaya hazırlaması, onları kendi mesleki ihtiyaçlarını, hedeflerini belirleyebilen, sorularını analiz edip uygun yanılar oluşturabilen kişiler olarak yetiştirilmesi gerektiğidir.

Standartlar

- Program, psikoloji alanında meslek irası için gerekli bilgi ve becerileri belli bir düzen ve bütünlük içinde vermeli, süpervizyon, staj, ihtisas gibi etkinlikler ile, alan ya da laboratuvar çalışmalarını da kapsamalıdır. Programın yapısı, içeriği ve fiziksel koşulları, amacıyla ve hedefleriyle ilişkili bir manıksal çerçeveye oturtulmalıdır. Psikolojinin meslek olarak icrasına yönelik bir doktora programı en azından bir yıllık bir lisansüstü tam zamanlı eğitim gerektirmektedir. Bu sürenin en az iki yılı doktoranın verildiği eğitim kurumunda, diğer yılı da ihtisas süresi olarak girmektedir. İhtisas süresi içinde her öğrencinin 400 saatlik pratik yapmaları (bu sürenin en az 150 saatı doğrudan huzme, 75 saati de süpervizyon olmalıdır) gerekmektedir. Öğrencinin ihtisası, alana uygun eğitimi olan ve yeterlilik onayını almış bir psikologun süpervizyonu altında yapılmalıdır. Öğrenciye zaman içinde verilen sorumluluklar arıncal, not verme ve değerlendirme sistemi de çok yönlü ve kapsamlı bir hale gelmelidir. Program öğrencilerin aşşıacağı bilgi ve becerileri edinmelerini sağlamakla yükümlüdür. • Bilimsel ve mesleki etik standartlar; • araştırma deseni, metodolojisi, istatistik ve psikometri; • Psikoloji tarihi, sistemleri ve bunların günümüz psikolojisindeki etkileri; • Davranışın biyolojik, biyosel ve duygusal temellerine yönelik bilgiler; • İnsanlararası ilişkiler; • Ölçme; • Müdahale; • Araştırma/değerlendirme; • Konsültasyon; • Yönetim ve süpervizyon gibi temel mesleki konular

- Kurum, programın amacına ulaşması sırasında, öğretim üyelerinin gerekli çabayı göstermeleri ve başarılı olabilmeleri için destek verdiğini gösterebilmelidir. Kurum yönetimi, programını sunulduğu bölüm ile arasındaki iletişim kanallarını her zaman, her düzeyde açık tutabilmelidir.

5. PROGRAMIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Manıksal Temel

- Psikolojiyi meslek olarak değerlendiren uygun bir eğitim programı, etkinliklerini değerlendirme ve yenilikler aracılığıyla kendini geliştirme konusunda insiyatif sahibidir. Psikolojide bu tür bir programın: a) amaçlarını ve hedeflerini değişen sosyal, kurumsal ve mesleki bağlamlar çerçevesinde düzenli olarak gözden geçirmesi b) programın "ürünlerini", sonuçlarını ölçmesi ve c) programı bu sonuçlara göre değerlendirmesi bir zorunluluktur.

Standartlar

- Her doktora programının içinde, gelişmekte olan ulusal standartlara; mesleki eğitim ve uygulamaları çerçevesinde kendi amaç ve hedeflerine ne kadar ulaştığını değerlendireceği bir planı olmalıdır. Ayrıca, amaçlara ulaşabilmek için gerektiğinde değişikliklerinin ve uygulamaların nasıl yapılacağı da önceden planlanmalıdır.

- Program planlandığı şekilde uygulandığı takdirde: • beceri edinmek kadar, anlamının ve ilkelerin de önemi vurgulanır; • yeni bilgiler üretilir, temel ve uygulamalı araştırmaların en son bulguları yansılır; • psikolojide ve mesleki eğitimdeki çağdas akımlar tanınır; • hem klinik hem de bilimsel değerlere ve etik ilkelere uygun davranışlar iletilir ve ortaya çıkarılır; • öğrencilerin bir an önce meslekle özdeşleşmeleri sağlanır; • Konular daha geniş bir perspektifte kavranabilmek için ihtiyaç duyuldukları farklı disiplinlerden bilgi aktarımı yapılır; • Psikoloji uygulamaları, kurum ve pratikle bütünlüştürmeye çalışılır. •Bunu yapmak için öğrencilere psikolojinin uygulandığı gerçek iş yerlerinde, öğretim üyelerinin sorumluluğu altında yoğun, sistemli ve süpervizörü deneyim imkanları sağlanır; • İnsan davranışlarındaki çeşitliliğin (cinsiyet, yaş, ırk, etnik köken, coğrafi bölge, din, fiziksel ya da duygusal özürürlük vb.) günlükçe daha iyi anlaşılması sağlanarak, bunun mesleki uygulamalar sırasında ne anlamla geleceği üzerinde düşünme alışkanlıkları geliştirilir; • öğrencinin kendisini ve diğerleriyle ilişkisini daha iyi anlamasına yardımcı olunur.

İşlevi:

• Program, ulaşılabileceği en mükemmel standartlara yöneldiği ve yol katettiği konusunda kanıtlar göstermelidir. Bunun bir kısmı, programın kendini değerlendirdiği analizlerde yansırken, bir kısmı da bu analiz sonuçlarının programın sürekli geliştirilmesine uyarlanmasında yansılır.

• Program, sunduğu ders, hizmet ve tekniklerin gözden geçirilmesi ve gerektiğinde değiştirilmesi-ne inkan sağlayarak ya da bunu dikkate alan mekanizmalar geliştirerek, psikoloji biliminin içeriği, metodolojisi ve uygulamalarında yapılması gereken yenilik ve değişikliklerin önemini sergiler ve bu durum öğretim üyelerinin ve öğrencilerin tutum ve değerlerinde yansır.

• Kurum (program, bölüm, fakülte, fakülte, yüksekokul, bölüm, fakülte, yüksekokul, bölüm, program düzeylerinde yaptığı kendini değerlendirme raporları;

Kanıtlar

- Kendini değerlendirme raporları;
- Komisyon, program, bölüm ve fakülte kurulu toplantılarının raporları;
- Kurumun dekanı ya da diğer yöneticilerinin değişmeye yönelik tutumlarını gösteren raporları;
- Programın tarihsel gelişimi;
- Yerde inceleme yapıyan heyetin bu konularda yaptığı gözlemlerin ve öğretim üyeleri, idareciler, öğrenciler ve mezunlarla yaptığı görüşmelerin raporu.

Kanıtlar

- Kurumun katalogu ya da bülteni;
- O sırada geçerli olan yıllık müfredat programı;
- Program el kitabı (amaçlarını, misyonunu, kaynaklarını, uygulamaları ve değerlendirilmesini gösteren bilgileri içeren belge);
- Derslerin ayrı ayrı özeti (Dersin amacı, içerdiği konular, kullanılan kaynaklar, öğretim üyesinin özellikleri, değerlendirme yöntemleri; Konuların işleneceği tarihler vb. bilgileri içeren belge);
- Komisyon, bölüm ve fakülte kurulunun toplantı özeti;
- öğrencilerden ve diğer kişilerden elde edilen ders değerlendirme raporları;
- öğrencilerin sınav kağıtları, ödevleri, yayınları, raporları;
- öğrencileri sınıfta ya da alanda gözlemlerinden sonra yazılan raporlar;
- staj ve ihtisas raporları;

• Mezun olanların mesleki etkinlikleri: yıllar içinde girdikleri iş türlerinde ortaya çıkan örnekler, aldıkları sertifika ya da yeterlilik ünvanları, meslek derneklerine üyelikleri, aldıkları ödül ya da araştırma destekleri, sürekli eğitim etkinlikleri, daha sonraki dereceleri, topluma yaptıkları hizmetler gibi konularda tutulan kayıtlar ve belgeler;

• öğretim üyelerinin bilimsel ve mesleki etkinlikleri;

• Yerde inceleme yapıyan heyetin bu konularda yaptığı gözlemlerin ve öğretim üyeleri, idareciler, öğrenciler ve mezunlarla yaptığı görüşmelerin raporu

Kanıtlar

- Kurumun fakülte, yüksekokul, bölüm, program düzeylerinde yaptığı kendini değerlendirme raporları;
- Kurumla ilgili bölüm, fakülte, yönetim kurulu toplantılarının raporları;
- Üniversitenin politikası, yöneimlikleri ve öğretim üyelerine verilen ilke ve esasların kayıtları;
- Kurumun broşürleri, daha önce destekledikleri programlar, sempozyumlar ya da diğer etkinliklere yönelik duyurular, öğretim üyesi öğrenci faaliyetlerinin kayıtları;
- Yerde inceleme yapıyan heyetin bu konularda yaptığı gözlemlerin ve öğretim üyeleri, idareciler, öğrenciler ve mezunlarla yaptığı görüşmelerin raporu;

Standartları bu şekilde ayrıntılarıyla belirlenen bir yeterlilik onayı sürecini başlatacak olan doktora programı sorumlularının, ilk olarak bir "kendini değerlendirme" çalışması yapmaları ve programın tüm boyutlarını yukarıdaki ilkeler doğrultusunda değerlendirmeleri, kanıtları dosyalamaları gerekmektedir.

Yeterlilik onayı komitesi bu dosyayı 30 gün içinde inceleyerek ve bir rapor yazar. Daha sonra program yöneticisiyle temas edilir. Eksikliklerin tamamlanması gerekiyorsa, bu aktarılır, konsültasyon teklif edilir. "Yerinde inceleme" yapacak heyet için gün alınır. Bu heyet üyelerinin herbirinde, program için yapılan "kendini değerlendirme" çalışmasının birer kopyası vardır. Heyet üyeleri raporda belirtilenlerin ne kadar doğru ve eksiksiz olduğunu yerinde inceleyerek, programın etkililiği konusunda bir karar verir. Bu incelemeden sonra 30 gün içinde incelemeyi yapan heyet kendi raporunu Komisyon'a verir. Komisyon bu raporu başvuruyu yapan programın yöneticisine göndererek onların cevaplarını ister. Program yöneticisi, Heyet'in vermiş olduğu tavsiye kararının uygunluğunu değerlendirir; itirazı varsa gerekçeleriyle belirtir ve yeni raporunu Komisyon'a gönderir. Son karar, programın hazırladığı "kendini değerlendirme" çalışması, "Yerinde inceleme" yapan heyet raporu, programın buna tepkisi, hepsi birden inceledikten sonra komite tarafından verilir. Yeterlilik onayını almış bir programın sürekli olarak kriterlere uyması ve bu statüsünü sürdürmeye çalışması beklenmektedir. Her yılın sonunda, onay almış programlar o yıl gerçekleştirdikleri etkinlikler ile ilgili raporlarını Komisyona göndermekle yükümlüdürler. Yeterlilik onayının düzeyine göre düzenli aralıklarla "Yerinde inceleme"ler yapılır.

Akreditasyon programının ve "yerinde inceleme" yapan heyetlerin maddi desteği, APA tarafından ve yeterlilik onayı için başvuran programların başvuru ücretleri ve aidatlarıyla sağlanmaktadır.

Toplam Kalite Yönetimi Anlayışı ve Psikoloji Eğitiminde akreditasyon:

Bunları okurken zihninizden, "İyi hoş da böyle bir uygulama bizim ülkemizdeki eğitim sistemi ve psikoloji eğiti-

mi için biraz fazla lüks değil mi?" diye geçirmiş olabilirsiniz. Aslında konuyu "Toplam Kalite Yönetimi" bağlamı içinde değerlendirecek olursak, hiç de lüks olmadığını görürüz. Kalite sözcüğü bu yüzyılın başında endüstrileşmesini tamamlamış ülkelerde ortaya atılmıştır. Bu sözcük önceleri, müşteriye teslim edilmeden önce incelenmiş, iyi üretilmiş bir ürünü simgelerken, son on yıldır inceleme, kontrol, ürünün nitelikleri gibi kavramlardan git-tikçe uzaklaştığı ve yeni bir felsefenin ortaya çıktığı görülmektedir. ISO 9000 standartlarının da geliştirilmesiyle birlikte kaliteyi belgeleyen simge, ürün yerine ürünü üreten firma ve o firmanın yönetim felsefesi olmuştur (Sabuncu, 1992).

ISO 9000, üretilen mal ve hizmetlerin kaliteli olması ve tüketici haklarının bilinçli olarak korunabilmesi amacıyla Uluslararası Standartlar Örgütü'nün, iş hayatının yürütülme biçimi ve sistemi ile ilgili olarak saptadığı ve sistemin tüm öğeleriyle birlikte sürekli gelişmesini özendiren bir standardıdır. Bu standart, kaliteli üretimin garantisi olmamakla beraber, beklenmedik veya kabul edilemeyecek olaylar meydana geldiğinde düzeltici müdahalelerin yapılacağını ve kalite ile ilgili sorunların en aza indirilmesi için gerekli önleyici ve düzenleyici mekanizmaların var olduğunu garantilemektedir (Başar ve Savaşçı, 1994).

"Toplam Kalite Yönetimi", ISO 9000 standartları, vb. kavramlar son yıllarda ülkemizde de endüstri ve hizmet sektörünün gündemindeki en önemli konulardandır. Bu güne kadar Türk Standartları Enstitüsü'nden ISO 9000 sertifikasını alan 157 kadar şirket vardır ve hergün çok sayıda başvuru olduğu söylenmektedir (TSI Kalite Dairesi, 1994). "Yap, belgele ve devamlılığı sağla" parolası üzerine kurulmuş olan bu sistemde en önemli boyut alt yapı, üretilen mal ve insan kaynaklarındaki gelişmede devamlılığın sağlanmasıdır. Bu nedenle de sadece ISO 9000 belgesinin alınmış olması yeterli olmamaktadır. Sistemin her zaman için standartlar doğrultusunda kurumun bünyesindeki ihtiyaçlara cevap verecek nitelikte olması; bunun için planlı olarak araştırılmaların yapılması; alandaki yeni gelişmelere ve değişmelere hazırlıklı olabilmek için planlı bir şekilde tüm süreçlerin incelenmesi ve potansiyel gelişme alanlarının bulunması; "Düzeltilici faaliyetler"

ile "Önleyici faaliyetler" in sistematik olarak tespit edilecek uygulanması ve uygulanma etkinliklerinin tespit edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca, bütün bu araştırma, inceleme ve değerlendirmelerin, yerine getirilmesi gereken bir yükümlülük gibi görülmesi yerine, gelişme, kendini gerçekleştirme için bir fırsat olarak tanımlanması gerektiği belirtilmektedir (Toplu, 1995). Bunun iş doyumunu, dolayısıyla bireysel mutluluğu da etkileyeceği söylenebilir.

Bu konu son günlerde gazetelerde de gündemdedir. Gıda sektöründen, tekstil, seramik ürünlerine, turistik işletmelerden, otomatif sanayiine giden çok geniş bir yelpazede yer alan pek çok üretici firma, ISO 9000 belgesini almış olduğunu kamuya duyurmaya çalışmakta (Milliyet, 9 Ocak 1995); TÜSİAD KalDer ödülü ile ilgili duyurular yapılmaktadır (Milliyet, 13 Ocak 1995). Bütün bu gelişmeler, ülkemizde de, en azından sanayi ve hizmet sektöründe, toplam kalite yönetimi anlayışının artık sadece zihinleri meşgul etmekle kalmayıp uygulamaya da dönüştürüldüğünü göstermektedir. Bunun en somut örneklerinden biri, Türkiye'deki belli başlı sanayi gruplarının temsilcilerinin biraraya gelerek 1992 yılında kurdukları "KalDer Kalite Derneği" dir. KalDer'in temel amacı Türk Milli Kalite Konseyi içinde TSE ve Kalite ile ilgilenen tüm kamu kuruluşlarıyla beraber Türkiye'nin kalite stratejisini irdelemek ve tüm sanayi, inşaat ve hizmet sektörünü yönlendirmektir. KalDer'e göre kalite olgusu yukarıdan aşağıya talimatlarla yayılamaz. Bireylerin ve kurumların özgür seçimlerine bağlıdır ve ancak herkesin katıldığı ve inandığı bir ortamda gelişebilir. Bu nedenle Dernek, 1992'den bu yana, üç ayda bir yayınlanan "Önce Kalite" isimli bir dergi çıkarmakta; kalite konusunun çeşitli boyutlarıyla irdelendiği ve bilginin üretildiği "çalışma Grupları" oluşturmakta; bu konularda aylık ve iki aylık aralıklarla tekrarlanan paket eğitim programları düzenlemekte; mevcut durumlarının kalite sistemini değerlendirmek isteyen kuruluşlara denetim ve danışmanlık hizmeti vermektedir. Diğer etkinlikleri arasında da 1993 yılından bu yana kaliteli çalışmalarını teşvik ve çağdaş kalite anlayışını yaygınlaştırmak amacıyla verilen Kalite Ödülü; 1992 Kasımından bu yana her yıl kalite yönetimi

konusunda bir tartışma ortamı yaratmak ve fikir alışverişi sağlamak üzere düzenlenen Uluslararası Kalite Kongresi sayılabilir. KalDer aynı zamanda, Dünya Bankası Kalite Projesi çerçevesinde ulusal kalite politikasını saptamak ve ülkemizde uluslararası standartlara uygun bir akreditasyon ve belgelendirme sistemi kurmak amacıyla kurulmuş olan Milli Kalite Konseyi'nde de temsil edilmekte ve çalışmalara aktif olarak katılmaktadır. Milli Kalite Konseyi 1994 yılı sonundan itibaren, Milli Akreditasyon Konseyi (MAK) olarak anılacaktır. MAK, ülkemizde kalite sistem ve uzmanlarının belgelendirmesini yapan ve yapacak olan kuruluşların akreditasyonunu verecek olan örgüttür (KalDer, 1992).

Çok farklı bir alanda ortaya çıkan bir kaç başka gelişme de yine, "standart", "kalite" ve "sivil örgütlenme" gibi kavramların Türkiye "zeitgeist"inde yakında önemli bir yer tutacağı şeklinde yorumlanabilir. Bu gelişmelerden biri, ülke çapında tek merkezli bir standart "Doku ve Bağış Belgesi" hazırlanmasına yönelik olarak Organ Nakli Kuruluşları Koordinasyon Derneği'nin başlattığı hazırlıklardır. Bu konudaki EUROTRANSPLANT ve UNOS gibi uluslararası kuruluşlarla işbirliği içinde olan Dernek yetkililerine göre, Devletin sağlık politikasının iflas etmiş olması nedeniyle sivil örgütler devreye girip bu tür işleri üstlenmelidir (Milliyet, 13 Ocak 1995).

Diğer gelişme de 10-11 Kasım 1994 tarihlerinde Başkent Üniversitesi'nin TSE desteği ile gerçekleştirdiği "Sağlık Yönetim Hizmetlerinde Değişen Anlayış ve Politikalar Sempozyumu" dur. Bu sempozyumda, kalite kavramının gelişimi, sağlık hizmetlerinde veri toplama ve analiz etme, toplam kalite yönetimi gibi konular henüz fikir tartışması düzeyinde de olsa ele alınmışlardır. Aynı üniversitenin hemşirelik eğitimi ve uygulamalarında, Üniversite'ye bağlı hastahenenin yönetimindeki uygulamalar; Bilkent Üniversitesi'nde 1993 yılına kadar çok sistemli bir şekilde idari düzeyde sürdürülen, "kalite güvencesi" uygulamaları, aynı Üniversite'nin İşletme Fakültesi lisansüstü programında bir kaç yıldır açılan "Kalite Yönetimi" dersi; Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Boğaziçi, Marmara Üniversiteleri işletme fakültelerindeki benzer hazırlıklar diğer gelişmeler arasında sayılabilir.

Kalite anlayışı son yıl içinde sağlık ve eğitim alanına da yansıtılmaya çalışılmaktadır. (Boztok, 1994; Kalaça, 1994). Önce Kalite Dergisi'nin 8. sayısı tamamen eğitimde kalite üzerine yazılan yazılara ayrılmıştır. Ancak bu yazılar herhangi bir etkinliğin ya da uygulamanın aktarılması olmayıp, bu konu üzerinde çeşitli kişilerin görüşlerini ya da çevirilerini aktarmaktadır. Bu konudaki ilk uygulamalar, eğitimde yeterlilik onayı (akreditasyon) almak için başvurular ya da başvuru hazırlıkları şeklindedir. Örnek olarak, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesi'nin Maden ve Kimya Mühendisliği Bölümleri'nin Amerika Birleşik Devletleri'ndeki mühendislik programlarının akreditasyon işlemlerini yürütmekte olan ABET'e (Accreditation Board of Engineering and Technology) yaptığı başvuru (ODTÜ, 1994); Bilkent Üniversitesi'nin iki fakültesi ve Psikolojik Danışma Merkezi'nin yaptığı hazırlıklardan söz edilebilir. Diğer deyişle, sınırlı kesimlerde de olsa, "kalite" konusu Türkiye'nin gündemindedir ve gittikçe artan bir hızda gündemdeki ağırlığı hissedilecektir. Bu kaçınılmaz gidişte, bir sivil toplum örgütü olarak Türk Psikologlar Derneğinin ve Üniversitelerimiz'in Psikoloji Bölümlerinin de, Türkiye'deki psikoloji eğitiminin ve psikoloji hizmetlerinin kalitesine sahip çıkması gerekmektedir. Bunun nasıl yapılabileceği ile ilgili kişisel görüşlerimi ve bir model önerisini bir sonraki sayıda aktarmaya çalışacağım.

Sonuç:

Yukarıda yeterlilik onayı konusunda aktarılanları bir kez de "Toplam Kalite Yönetimi" kavramları içinde özetleyecek olursak, şunları söyleyebiliriz:

- 1) Yeterlilik onayı da, endüstri ve hizmet sektöründeki kalite standartlarının ISO 9000 gibi sistemlerle tasdiklene benzeyen, tümüyle gönüllülüğe bağlı bir sistemdir. Hiç kimse hiçbir eğitim kurumunu yeterlilik onayı alması için zorlayamaz.
- 2) Yeterlilik onayı için motivasyon, "müşteri talebi"dir, çünkü A.B.D. gibi ülkelerde "talep edilme", "varlığı sürdürme" ile eş anlamlı olarak değerlendirilebilir. Burada "müşteri"den kast, öğrenciler, öğrencilerin velileri, mezun olan öğrencilerin hizmetinden yararlanan halk, o

eğitim kurumunda hizmet vermeyi kabul edecek öğretim üyeleri, o mesleğin standartlarının korunmasından sorumlu meslek odaları, o kurum veya programa araştırmaları/uygulamaları için maddi destek sağlayacak kuruluşlar, vb. dir. O eğitim kurumunun sunduğu "ürün" ile doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkisi olan her kesim, "müşteri" olarak değerlendirilir. "Müşteri"nin o "ürün" ile ilgili değerlendirmeleri, o eğitim kurumuna olacak talebi, verilecek maddi desteği, dolayısıyla o eğitim kurumunun varlığını sürdürüp sürdürmeyeceğini belirler.

3) Eğitim kurumları bu nedenlerle belli standartlara uymak zorundadırlar. Bu standartlar arasında en temeli: Sürekliliği olan bir "problem çözücü" yaklaşımı benimsemektir. Diğer deyişle, "sürekli olarak kendi performansını ölçmek; örnek minimum standartlarla karşılaştırıp değerlendirmek; bulunulan noktadan geriye gitmeyecek koşulları oluşturup, değerlendirme sonucu elde edilen bilgi ve "geribildirimler"den yararlanılarak, hep bir üst noktaya doğru ilerlemek", şeklinde özetlenebilen bir "kendini gerçekleştirme" süreci içinde olmaktadır.

4) "Psikoloji eğitiminde yeterlilik onayı" ndan söz edildiğinde, Toplam Kalite Yönetimi anlayışının uygulandığı diğer sektörlerde olduğu gibi bir "sistem yaklaşımı" söz konusudur. Sistemin tüm alt sistemleriyle birlikte geliştiği ve kendini gerçekleştirdiği kabul edilir.

Psikoloji eğitimi için de bu söz konusudur. Bu sistemi: öğrencisi, öğretim üyeleri, fiziksel koşulları, mezunları, mezunlarının hizmet verdiği kesim, mesleği temsil eden örgüt, eğitim kurumunun içinde bulunduğu toplumsal yapı gibi öğeleriyle birlikte düşünmek zorundayız. Buradaki kritik nokta konuya baktığımız penceredir. Değişikliği her şeyden önce sistemin kendisinden mi bekleyeceğiz? Yoksa sistemi oluşturan alt sistemlerin birinden mi işe başlayacağız? Her iki yaklaşım da sonuçta sistemin bütünündeki değişikliğe gider. Ancak birincisi, kontrol dışı kalan pek çok faktörün ve tüm alt sistemlerin, aynı anda değişme ihtiyacını hissedip harekete geçmesini gerektirdiğinden, daha uzun zaman alır ve belki de bu nedenle pek gerçekçi sayılmaz; ya da alt sistemlere maledilmediği ve "tepeden inme" olmak zorunda olduğu için kalıcı bir değişme olmaz. İkinci yaklaşım ise, alt sistem-

lerden başlayan bir değişme hareketini benimsemektedir. Temel varsayım sistemin en küçük de olsa herhangi bir ögesindeki değişimin tüm sistemde değişme ihtiyacını beraberinde getireceğidir. APA'nın da temelde yaptığı budur. Psikoloji eğitimi veren tüm kurumları değiştirmek için uğraşmak yerine, "değişme modeli" ortaya koyulup, değişip değişmemeye kararı, kurumların kendilerine bırakılmaktadır. Bin dokuz yüz kırk yedilerde ilk yeterlilik onayı alan 20 civarındaki doktora programından sonra (Goodstein ve Ross, 1966), 1992'de 300'lere varan onay almış doktora programlarına; 400'ü aşan doktora öncesi ihtisas programlarına bakacak olursak (APA, 1992), seçilen yaklaşımın yanlış olmadığı söylenebilir.

KAYNAKLAR

- American Psychological Association (1947 December). Recommended graduate training program in clinical psychology. *American Psychologist*, 539-558.
- American Psychological Association (1950 November). Standards for practicum training in clinical psychology: Tentative recommendations. *American Psychologist*, 594-609.
- American Psychological Association (1986). *Accreditation handbook*. APA publications.
- American Psychological Association (1989). Final report of the Task Force on Scope and Criteria for Accreditation.
- American Psychological Association (1992 December). APA-Accredited predoctoral internships for doctoral training in psychology: 1992. *American Psychologist*, 47(12), 1637-1652.
- American Psychological Association (1992 December). APA-Accredited doctoral programs in professional psychology: 1992. *American Psychologist*, 47(12), 1653-1661.
- Başar, Y. ve Savaşçı, Ö.T. (1994). ISO 9000 Uygulama esasları ve gerekleri. *Çalışma Ortanı*, 15, 24-26.
- Boztok, D. (1994). Sağlık hizmetlerinde kalite güvencesi. *Çalışma Ortanı*, 15, 38-48.
- Elitok, M. (1995 Ocak 13). Bir milyon kişi kalp bekliyor. *Milliyet Gazetesi*, 12.
- Goodstein, L.D. & Ross, S. (1966). Accreditation of graduate programs psychology: An analysis. *American Psychologist*, March, 218-223.
- KalDer (1992). Kalite Derneği tanıtma broşürü.
- Kalaça, Ç. (1994). Sağlık hizmetlerinde kalite ve tıp etiği. *Çalışma ortamı*, 15, 31-35.
- Milliyet Gazetesi (1995, Ocak 9). 22-25.
- Milliyet Gazetesi (1995, Ocak 13). 9.
- Orta Doğu Teknik Üniversitesi (1994). ABET (Accreditation Board for Engineering and Technology) Mühendislik Fakültesi Programları değerlendirme ziyareti. *Bu Hafta*, 2, 31-35.
- Sabuncu, M. (1992). Başlarken. *Önce Kalite Dergisi*, 1(1), 1.
- Sears, R.R. (1947). Clinical training facilities: 1947. *American Psychologist*, June, 199-205.
- Toplu, S. (1995, Ocak 9). 9002 belgesi almak başlangıçtır. *Milliyet Gazetesi*, 22.
- Türk Standartları Enstitüsü Kalite Dairesi (1994). Kişisel görüşme.

DOÇ. DR. SAMİ GÜLGÖZ, TÜRK PSİKOLOJİ DERGİSİ'NİN YARDIMCI YAYIN YÖNETMENLİĞİNE BAŞLIYOR.

Türk Psikoloji Dergisi'nin 1995 yılındaki yeniden yapılanması çerçevesinde, kadroları genişletilmektedir. Doç. Dr. Sami Gülgöz, Ocak 1995'ten başlayarak yardımcı yayın yönetmenliği görevini üstlenmektedir. Dergi'deki ve yayın kurulundaki akademik sorumluluklarına ek olarak, Doç. Dr. Sami Gülgöz, Türk Psikolojisi Atf Dizinleri'nin hazırlanmasını yönetecek, Dergi'nin uluslararası veri bankalarıyla ilişkilerinin geliştirilmesini sağlayacaktır.

Sami Gülgöz 1962 yılında İstanbul'da doğdu. Lise eğitimini İstanbul Robert Lisesi'nde tamamladıktan sonra 1984 yılında Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümünü bitirdi. Aynı yıl University of Georgia'da lisansüstü eğitime başladı. Yüksek lisans derecesini 1986'da doktorasını da 1989 yılında Deneysel Psikoloji alanında aldı. Aynı yıl, Auburn University at Montgomery'de Assistant Professor olarak öğretim üyeliğine başladı. Eylül 1993'den bu yana Koç Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yapmakta olan Sami Gülgöz Ekim 1994'de Doçent olmuştur. Araştırmalarında öğretici metinlerin anlaşılmasını ve bu metinlerden bilgi edinimini incelemekte ve Bilişsel Psikoloji'de geliştirilmiş olan metin işleme modellerinin eğitimde uygulanmasını deneysel yöntemlerle incelemektedir. Bu konuda Bruce Britton ile yazmış olduğu bir makale American Psychological Association, Division of Educational Psychology tarafından 1993 yılının "Outstanding Article" ödülüne layık görülmüştür. ODTÜ Prof. Dr. Mustafa N. Parlar Eğitim ve Araştırma Vakfı da 1994 yılında Araştırma ve Teşvik Ödülü'nü bu alanda yapmış olduğu araştırmalar için kendisine vermiştir. Metinlerden öğrenmenin yanı sıra çeşitli testlere ilişkin ve kriptozmezi konusunda makaleleri ve bildirileri bulunmaktadır.

Dr. Gülgöz'e "hoşgeldin" diyor, yeni görevinde başarılar diliyoruz.

Dergi'ye yazı göndermek isteyen İstanbul bölgesindeki yazarlarımız, makalelerini Doç. Dr. Sami Gülgöz'e ulaştırabilirler.

Adres: Koç Üniversitesi, Çayır Cad. No: 5, İstinye 80860 İstanbul Tel: (0-212) 229 30 06 - 405 • Faks: (0-212) 229 06 80

TÜRK PSİKOLOJİ DERGİSİ ATIF DİZİNİ

Ayşegül DURAK

Bilkent Üniversitesi

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Batı'da sistemli bir biçimde hazırlanmakta olan atıf dizinlerini, Türk psikolojisi için de başlatmaktır. Bu amaçla Türk Psikoloji Dergisi ile işe başlanmış, Dergi'nin bugüne dek yayımlanan 31 sayısında yer alan temalar ile Türk araştırmacıların birbirlerinin çalışmalarını kaynak gösterme sıklığı saptanmıştır.

Atıf dizinleri yalnızca araştırmacılara verilen atıflar açısından değil, belirli dönemlerde yayınlanmış ve hâlâ yayımlanmakta olan süreli yayımlar, yurt içi ve yurt dışı kongre bildirimleri, kitaplar ve yüksek lisans/doktora tezlerine verilen atıflar açısından da sınıflandırılmıştır.

Türk Psikoloji Dergisi'nde yer alan 218 çalışma içerisinde Türk araştırmacıların çeşitli çalışmalarına verilen 590 atıf, içerikleri/konuları açısından 112 kategori içerisinde sınıflandırılarak, alfabetik bir dizin halinde sunulmuştur.

ABSTRACT

The purpose of this study is to take the initial steps for developing a Turkish Psychology citation index. With this purpose, 31 issues of Turkish Journal of Psychology were reviewed for appearing themes and the frequency of references given to Turkish researchers.

The references were also categorized in terms of cited journals, national and international congress proceedings, books and masters theses and doctoral dissertations. Among the 218 studies, 590 citations were given to Turkish researchers. These were categorized in terms of their contents, under 112 headings and presented in alphabetical order.

Araştırmacıların birbirlerinden yararlanma sıklığını gösteren atıf dizinleri (Citations), yıllar içinde araştırmalarda ortaya çıkan temaları izleme olanağı vermekte, ayrıca makaleler, yayımlar bibliyografyası olarak da kullanılabilir. Belirli konulara göre sınıflandırıldıklarında, bu çalışmalar araştırmacılara zaman kazandırabilir, tekrarları önleyebilir.

Batı'da sistemli bir biçimde hazırlanmakta olan atıf dizinlerini, Türk psikolojisi için de başlatma amacı güdülmektedir. Bu amaçla, 1978 yılından bu yana dek Türk Psikologlar Derneği yayını olarak düzenli bir biçimde çıkartılan **Türk Psikoloji Dergisi** ile işe başlanmış; derginin bugüne dek yayımlanan sayılarında (1-31) yer alan temalar ile Türk araştırmacıların birbirlerinin çalışmalarını kaynak gösterme sıklığı saptanmıştır. Burada bu hazırlıkların ilk bölümleri rapor edilmektedir. Yakın gele-

cekte, hakemli sistemle yazı kabul eden diğer bilimsel yayımlarında yayımlanan psikoloji yazıları da dahil edilerek bu dizinler tekrar yayınlanacaktır. Amacımız, bu atıf dizinlerini, Türk veri bankasının laser disketi (CD-ROM) olarak hazırlayıp çoğaltmaktır.

Türk Psikoloji Dergisi'nin 16 yıllık yayın hayatı boyunca farklı kaynak gösterme sistemleri benimsendiği için, bu derleme sırasında her referans üzerinde tek tek durularak, APA (American Psychological Association) standartlarına göre yeniden yazılmaya çalışılmıştır. Dergide eksik olarak verilen referanslar, yazarlarına ulaşılarak tamamlanmaya çalışılmış, ulaşılamayan 17 referans ise şimdilik dizin içine alınmamıştır.

Türk Psikoloji Dergisi'nin günümüze dek yayımlanmış 31 sayısında, Türk araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen toplam 218 çalışma yer almıştır. Bu 218 çalışmada, 287 Türk araştırmacının toplam 590 yayınına referans verildiği görülmektedir.

Türk Psikoloji Dergisi'nde en çok yazısı yayınlanan İlk 5 araştırmacı aşağıda görülmektedir:

Yazar Adı	Yayın sayısı
Tegin, B.	7
Savaşır, I.	6
Bayraktar, R.	5
Dökmen, Ü.	5
Şahin, N.H.	5

Görüldüğü gibi, Dergi' de en çok yazısı yayınlanan yazarın 7 yayını bulunmaktadır. Bunu 6 yazı ile başka bir yazar izlemektedir. Diğer üç yazar 5'er çalışma ile sıralamaya katılmışlardır. Yazarların büyük çoğunluğu ise tek yazı ile Dergi'ye katkıda bulunmuşlardır.

Dergide yazıları yer alan araştırmacılar, kendi çalışmalarını içerisinde kendilerine (self citation) vermiş oldukları ve başka araştırmacıardan aldıkları (other citation) atf sayısı açısından da değerlendirilmiştir. Kendi çalışmalarını içerisinde kendilerine vermiş oldukları ve başka araştırmacıardan aldıkları atf sayısı açısından ilk 5 sırada yer alan araştırmacılar aşağıda gösterilmektedir.

Kendine Atf (Self Citation)		Diğerleri Tarafından Verilen Atf (Other Citation)	
Yazar Adı	Atf Sayısı	Yazar Adı	Atf Sayısı
Bayraktar, R.	24	Kağıtçıbaşı, Ç.	15
Kağıtçıbaşı, Ç.	11	Öztürk, O.	15
Özguven, E.	11	Şahin, N.H.	15
İmamoğlu, O.	10	Savaşır, I.	13
Şahin, N.H.	7	Tegin, B.	12

Dergi' de yayınlanan yazılar içerisinde yazarların kendilerine atıfta bulunma sayıları 24 ile 0 arasında; diğer yazarlardan atf alma sayıları ise 15 ile 0 arasında değişmektedir.

Atf dizinleri yalnızca araştırmacılara verilen atıflar açısından değil, belirli dönemlerde yayınlanmış ve hala yayınlanmakta

olan süreli yayınlar, yurt içi ve yurt dışı kongre bildirimleri, kitaplar ve yüksek lisans/ doktora tezlerine verilen atıflar açısından da sınıflanmıştır. Türk Psikoloji Dergisi'nde yayınlanan yazılarda sanattan, beslenme ve diyeteye kadar geniş bir yelpaze içerisindeki konulara yer veren, toplam 42 dergiye atıfta bulunduğu görülmüştür. En çok atıfta bulunulan ilk 5 dergi ve diğer yayınlar aşağıda verilmektedir.

Dergiler

Türk Psikoloji Dergisi:	64
Türk Psikiyatri Dergisi:	12
Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi:	12
Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi:	9
ODTÜ İnsani Bilimler Dergisi :	7
Yurt İçi Kongre Bildirimleri:	92
Yurt Dışı Kongre Bildirimleri:	17
Yurt Dışı Yayınlar (Türk araştırmacıların Yurt Dışında Yayınlanan Çalışmaları):	23
Kitap, Seminer, Ansiklopedi:	165

Türk Psikoloji Dergilerinde atıfta bulunulan Dergiler arasında, Türk Psikoloji Dergisi'nin 64 atf ile en çok atıfta bulunulan dergi olduğu görülmektedir. Bunu 12 atf ile Türk Psikiyatri Dergisi izlemektedir. Bu durum Türk Psikoloji Dergisi'nin, alanda gerçekleştirilmiş olan önemli çalışmalarını toplamış olduğu şekilde yorumlanabilir.

Türk Psikoloji Dergisi'nde yer alan 218 çalışma içerisinde Türk araştırmacıların çeşitli çalışmalarına verilen 590 atf, içerikleri/konuları açısından toplam 112 kategori içerisinde sınıflandırılarak aşağıda alfabetik dizin halinde sunulmuştur. Sınıflandırma yapılırken her çalışma, kendisine en uygun olabileceği düşünülen tek kategori içerisine yerleştirilmiş, bu kategoriler içine girmeyen çalışmalar "Diğer" kategorisi altında toplanmıştır. Geniş bir alanı kapsayan kategoriler için o alanı temsil eden ilk sözcük alınmış ve konularak boş bırakılmıştır. Örneğin "ÇOCUK...." kategorisi "Çocuğun değeri, Çocuk ıslaheleri vb." konular olmak üzere geniş bir yelpazeyi tanımlamak için kullanılmıştır. İleride alt başlıklar kesinleştirilecektir. Yukarıda belirtildiği gibi, bu çalışma başlangıç aşamasındadır ve diğer yayınların taranması devam etmektedir. Böylece geliştirilecek ve çarpaz sınıflandırmaları da yapılacak olan Türk Psikolojisi Atf Dizini sizlere tekrar sunulacaktır.

AFAZİ

Pamir, T. (1982). Afazi. *Psikoloji Dergisi*, 4(13), 26-32.

ŞİZOFRENİ

Uçman, P. (1984). Şizofrenide bilişsel bozuklukların ölçümü ve Psikolojik Hasar Ölçeği (PHO). *Psikoloji Dergisi*, 5 (17), 18-23.

AHLAKİ YARGI

Çileli, M. (1981). 14-18 yaşları arasındaki öğrencilerde ablaki yargının zihinsel gelişim psikolojisi yaklaşımı ile değerlendirilmesi. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara.

AİLE

Fişek, G.O. (1982). Psychopathology and the Turkish family: A family systems theory analysis. In Ç. Kağıtçıbaşı (Ed.). *Sex roles, family and community in Turkey*. Indiana Univ. Turkish Studies, 295-322.

Güney, M. (1989). Üniversite öğrencilerinde aile yapıları ve yetiştirmede önem verilen özellikler. *Journal of Ankara Medical School*, 11(2), 229-246.

İmamoğlu, E.O. (1991). Çocuğun aile içinde yetişme ortamı ve toplumsallaşması. *Türk Aile Ansiklopedisi*, 1, Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği Vakfı, 236-240.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1985). Aile ve kültürel psikoloji. III. *Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları*. Psikologlar Derneği Yayınları, Sevinç Matbaası, Ankara.

Kıray, M. (1976). Changing roles of mothers, Changing intra-family relations in a Turkish town. In J.G. Paristiany (Ed.). *Mediterranean family structures*. London: Cambridge Univ. Press, 261-271.

Kongar, E. (1972). *İzmir'de kentsel aile*. Ankara: Sosyal Bilimler Derneği.

LeCompte, W.A. & LeCompte, G. (1973). Generational attribution in Turkish and American youth: A study of social norms involving the family. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 4, 175-191.

Özbay, F. (1984). Kırsal kesimde toplumsal ve ekonomik yapı değişmelerinin aile işlevlerine yansımaları. T. Erder (Ed.). *Türkiye'de ailenin değişimi*. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği, 35-68.

Söylemezoğlu, Ü., Aydınalp, K. ve Alperden, N. (1988). Tıp Fakültesi öğrencilerinin aile ve kişilik yapıları ile bugüne uyumları. *Sosyal Sigortalar Kurumu Tıp Bülteni*, 6(3), 67-76.

Şenyapılı, T. (1982). Economic change and the gecekondu family. In Ç. Kağıtçıbaşı (Ed.). *Sex-roles, family and community in Turkey*. Bloomington: Indiana University, 235-248.

Yörükoğlu, A. (1989). *Değişen toplumda aile ve çocuk*. İstanbul: Özgür Yayın- Dağıtım.

Yüksel, Ş. ve Kayır, A. (1986). *Comparison of violent and non-violent families*. International Cross-cultural Psychology Conference, İstanbul.

AİLE TERAPİSİ

Erol, N. (1978). Aile tedavisi. *Psikoloji Dergisi*, 1(3), 7-9.

Fişiloğlu, H. (1992). Yapısal aile terapisi modeli ve bir vaka. *Psikoloji Dergisi*, 7(27), 10-14.

Güleç, C. (1988). Aile ve evlilik krizlerinde acil psikoterapi. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 20-26.

Gülerce, A. (1990). Aile terapisinin psikolojiye getirdiği epistemolojik yenilik. *Psikoloji Dergisi*, 7(25), 53-62.

AKADEMİK BAŞARI

Akhun, I. (1976). Akademik başarının keştilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 1-4.

Aydın, G. ve Tezer, E. (1991). İyimserlik, sağlık sorunları ve akademik başarı ilişkisi. *Psikoloji Dergisi*, 7(26), 2-9.

Kuran, K. (1988). *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Adana ve Hatay Eğitim Yüksekokullarındaki öğrencilerin 1987 ÖSS puanları ile akademik başarılarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

AMNEZİ

Siva, A., Baltas, A., Öktem-Tanör, Ö., Göksan, B. ve Denktas, H. (1983). *Postero medial temporal lobun infarktiyle ortaya çıkan bir amnezi vakası*. Türk Nöropsikiyatri Derneği Toplantısı, İstanbul.

ANKSİYETE

- Kaymak, D. (1985). *The development of the Turkish form of the Spielberger Test Anxiety Inventory: A study of transliterational equivalence and reliability*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Öner, N. (1986). *Development of the Turkish form of the Test Anxiety Inventory*. Paper Presented at the International Symposium on Test Anxiety. AERA annual meeting, April 16-20, San Francisco.

ANNE-BABA VE ÇOCUK İLİŞKİLERİ

- Eksi, A. (1990). *Çocuk, genç, ana babalar*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Güneysu, S. ve Mağden, D. (1987). Ana-babaların çocuklarına karşı tutumlarını etkileyen etmenler. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 12 (65), 45-53.
- Kalaycıoğlu, N. (1978). Ruhsal sorunlu çocukları olan anne-babaların tutumu. *Psikoloji Dergisi*, 1(1), 9-11.
- Kuzgun, Y. (1973). Ana baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi. *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(2), 57-70.
- Sucuoğlu, B., Kanık, N. ve Küçükler, S. (1994). Anne babalara öğretme hecerlerinin kazandırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 36-43.
- Ulutekin, S.O. (1978). Ana-baba çocuk ilişkileri. *Psikoloji Dergisi*, 1(4), 18-22.
- Yalın, A. (1979). Baba-çocuk etkileşimi. *Psikoloji Dergisi*, 1(5), 28-32.
- Yanbaşı, G. (1973). Anne yoksunluğunun 8-11 yaşları arasında zihinsel yetenekler ve okul başarıları üzerine etkileri. *IX. Milli Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi*, İstanbul.

ANOREKSİYA NERVOZA

- Doğan, O., (1985). *Anoreksiya Nervozda da bir izleme çalışması*. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Savaşır, I. ve Erol, N. (1989). Yeme Tutum Testi: Anoreksiya Nervozda Belirtileri İndeksi. *Psikoloji Dergisi*, 7(23), 19-25.

ARAŞTIRMA

- Oral, M. (1977). Yöneylem araştırması ve yararlanma biçimi. *Sevki ve İdare Dergisi*, 12, 23-29.
- Süer, Z. (1989). Yöneylem araştırmasında psikolojinin yeri. *Psikoloji Dergisi*, 1(9), 2-3.
- Süer, Z. (1979). *Endüstriyel kuruluşlarda çalışan yöneticilerin yöneylem araştırmasına ilişkin tutumları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

ARKETİP

- Dökmen, Ü. (1984). Pinokyo'nun arketipler ve ana-baba-çocuk ilişkileri açısından incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16, 381-395.
- Dökmen, Ü. (1984). Mehmet Gün'ün resimlerinde arketipler. *Sanat Rehberi*, 20-21.
- Dökmen, Ü., ve Dökmen, Z. (1987). Jung'un aşama arketipinin test edilmesi. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 85-90.
- Gökeri, A.I. (1977). Bir Türk masalının arketipsel eleştirisi. S. Karabaş ve Y. Yeşilçay (Eds.). *Türkiye'de toplumsal bilim araştırmalarında yaklaşımlar ve yöntemler*. Ankara: Baylan Matbaası.
- Gökeri, A.I. (1979). *Arketiplere dayanan yeni bir inceleme yönteminin tanıtılarak İngiliz ve Türk edebiyatında bazı romans ve epik niteliğinde yapıtlara uygulanması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

ATIF

- İmamoğlu, E.O. (1976). Attribution of intentionality as a function of age, outcome quality and affect for the actor. *European Journal of Social Psychology*, 6, 25-39.

ATILGANLIK

- Arı, R. (1989). *Üniversite öğrencilerinin baskın ben durumları ile bazı öznlük niteliklerinin ben durumlarına, atılganlık ve uyum düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Atlas, A. (1984). *Increasing assertiveness in junior high-school students with a special training program*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Çulha, M. (1987). Atılganlık eğitimi programı. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 124-127.

- İnceoğlu, D. ve Aytaç, G. (1987). Bir grup ergende atılgan davranış düzeyi araştırması. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 23-24.
- Oral, N. (1986). *Atılganlık düzeyi, depresyon ve cinsiyet arasındaki ilişkilerin değişik grupların üzerinde incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Tegin, B. (1990). Üniversite öğrencilerinin atılganlık davranış ve eğilimlerinin cinsiyet ve fakülte değişkenleri açısından incelenmesi. *Psikoloji Dergisi*, 7(25), 21-32.
- Voltan, N. (1981). Grupla atılganlık eğitimi ve doğurguları. *Grup Psikoterapileri Sempozyumu Dergisi*, 6, 52-58.
- Voltan, N. (1980). Rathus Atılganlık Envanteri'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Psikoloji Dergisi*, 5(10), 23-25.

BAŞARI

- Aydın, O. (1990). Başarı ve başarısızlıkların nedenlerine ilişkin açıklamaların duygusal sonuçları. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 8(1-2), 83-99.
- Baymur, F. (1970). Kabiliyetleri ölçüsünde başarı göstermeyen öğrencilere yapılan üç türlü yardım şekli. *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2(2), 91-102.
- Eski, R. (1980). *Genel yetenek, psikolojik ayrışıklık ve akademik başarı arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Şahin, D. (1990). Çocukların başarıya ilişkin nedensel yüklemelerinin ödül bölüştürme davranışları ve duyguları üzerindeki etkisi. *Psikoloji Dergisi*, 7(25), 1-11.
- Şahin, D. (1980). Okul öncesi çocukların kendilerinin ve başarılarının başarı ve başarısızlıklarına ilişkin nedensel yüklemeleri. *Psikoloji Dergisi*, 7(24), 11-20.
- Toker, F. ve Uçkunkaya, G. (1969). *1968-69 öğretim yılında Hacettepe Üniversitesinde kaydolun lise birinci, ikinci ve üçüncülerinin başarıları üzerine bir araştırma*. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Tuncer, O. (1974). Yetiştirme yurdunda kalan çocukların okula uyum ve başarı sorunları. *Tıp Dünyası Mecmuası*, 47(3).
- Yaparel, R. (1984). *Sosyal ilişkilerdeki başarı ve başarısızlık nedenlerinin algılanması ile yalnızlık arasındaki bağlantı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Yıldıran, G. ve Sayar, Y. (1987). Tam öğrenme yöntemi ile birlikte öğrencilerin bilişsel giriş davranışlarına sahip olmalarının başarı üzerindeki etkileri. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 67-72.

BELLEK

- Öktem Ö. (1988). Medial temporal lob ya da hipokampus lezyonuna bağlı yakın bellek kusuru gösteren iki vaka. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 63-67.

BENDER GESTALT

- Yalın, A. (1987). Beş farklı organik grupta Bender-Gestalt Testi'nin uygulaması. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 83-85.
- Yalın, A. (1983). Epileptik çocukların tanısında Bender-Gestalt Testi'nin kullanımı. *XIX Nörolojik Bilimler ve Psikiyatri Kongresi*, Ankara, 15-16.
- Yalın, A. (1974). Bender-Gestalt Görsel Algılama Motor Testi'nin bir şehir örneğine uygulanması. *X. Milli Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi*, Ankara, 341-344.

BENLİK..

- Alkın, T. ve Baykara, A. (1991). Benlik saygısı ve akran ilişkileri. *XXVII. Ulusal Psikiyatrik Bilimler Kongresi*, Antalya.
- Aydın, O. (1988). Kendilik değerinde hizmet eden yanlılığın kişilerarası çekicilik üzerindeki etkisi. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 46-51.
- Cansever, G. (1976). *İçtimdeki ben*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Çetin, M., Sürmeli, A. ve Burkovik, Y. (1990). Liseli adölesanların benlik saygıları ve ruhsal durumlarını etkileyen faktörlerin araştırılması. *XXVI. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi*, 17-22.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adolesanlarda benlik saygısı*. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
- Çuhadaroğlu, F., (1985). Gençlerde benlik saygısı ile ilgili bir araştırma. *XXI. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi*, Mersin.
- Çuhadaroğlu, F. (1990). Adolesanlarda özdeğer duygusu ve çeşitli psikopatolojik durumlarla ilişkisi. *Düşünen Adam*, 3(3), 71-75.

- Özbay, M.H., Şahin N., Hınçal, G., Güngör, S., Öztürk-Kılıç, E., Mavili-Aktaş, A., Aybaş, M. ve Göka, E. (1991). Ergenlikte benlik imajı: Çalışan ve öğrenci ergenler arasında karşılaştırmalı bir çalışma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 82-95.
- Özer, A. (1988). "Ben değeri" tiryakiliği: Duygusal gerilimle başedebilme. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Satılmış, G. ve Seber, G. (1989). Yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerde benlik saygısı. *Psikoloji Dergisi*, 7(23), 68-73.
- Satılmış, G., (1988). *Yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerde benlik saygısı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Şahin, N. (1993). *Offer Benlik İmgesi Ölçeği (OSIQ-99) el kitabı*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi araştırma fonu proje raporu.

BESLENME

- Aydinalp, K. (1979). Çocuklarda beslenmenin psikolojik etkileri. *Psikoloji Dergisi*, 1(8), 2-5.
- Baysal, A. (1981). Nutritional problems of Turkish women. In N. Abadan Unat (Ed.). *Women in Turkish society*. Netherlands: Leiden J.E., Brill, 107-121.
- Erdem, G. (1982). Prematüre bebeklerde malnütrisyondun görülme sıklığı ve nedenleri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 25(2), 91-99.
- Gürdağ M. (1977). *Gülhane Askeri Tıp Akademisi'ne başvuran 1-6 yaş çocukların genel sağlık durumları, beslenme alışkanlıkları ve bunu etkileyen etmenler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Turgay A. (1974). Çocuklarda beslenme alışkanlıklarının gelişmesi ve beslenme sorunları. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 3, 66-176.

BEYİN DALGALARI

- Sözmen, H. (1978). Beyin dalgalarının bilinçli denetimi (kontrolü). *Psikoloji Dergisi*, 1(3), 37-40.

BİLİŞ

- Hammen, C. (1992). Bilış ve psikodinamik: İlimli bir öneri (Çev: S. Tümer, ve E. Düzen). *Psikoloji Dergisi*, 7(27),

27-32.

- Okman, G. (1980). *Bilişsel stilin etkenleri: Ergenler üzerinde bir çalışma*. Yayınlanmamış monograf, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Özer R, A. (1979). *A critical evaluation of the role of cognitive factors in emotional experience*. Unpublished manuscript.

BOŞANMA

- Atakan, S.A. (1987). Boşanma sürecinde yaşanan evreler. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 72-85.

ÇEVRE

- Bilgin, N. (1979). Çevreyi kendileme kavramı ve olgu. *Psikoloji Dergisi*, 1(5), 10-14.
- LeCompte, W.A. & Yetken (1975). Physical correlates of neighbourhoodness in apartment buildings. *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 1 (1).

CİNSEL...

- Savaşır, Y. (1971). Türk toplumunun araştırma yapılan geleneksel ve sosyal değişime uğramış kesimlerinde konversiyon reaksiyonu, cinsel empotans, paranoid reaksiyon ve homoseksüaliteye karşı tutumlar. *VII. Milli Nöro-Psikiyatri Kongresi*, Ankara, 323-334.
- Simkins, L. (1986). İnsanda cinsel davranışları anlama: Cinsel eğitim ve araştırma (Çev. Perin Uçman). *Psikoloji Dergisi*, 5(19), 13-15.
- Tuğrul, C., Öztan, N. ve Kabakçı, E. (1993). Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği'nin standardizasyon çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 4(2), 83-88.
- Uçman, P. (1982). Cinsel sorunların tedavisinde yeni yaklaşımlar. *Psikoloji Dergisi*, 4(14-15), 3-7.

CİNSİYET ROLLERİ

- Berkem, G. (1992). İşçilerin ailede ve iş yerinde toplumsal cinsiyete ilişkin tutumları arasındaki ilişkiler. *Psikoloji Dergisi*, 7(28), 24-32.
- Çağlı, U. & Durukan, L. (1989). Sex role portrayals in Turkish TV advertising: Some preliminary findings. *METU Studies in Development*, 16(1-2), 153-175.

- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Kansu, A. (1976-1977). Cinsiyet rollerinin sosyalleşmesi ve aile dinamiği: Kuşaklararası bir karşılaştırma. *Boğaziçi Üniversitesi Dergisi*, 4-5.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1982). Sex-roles, value of children and fertility in Turkey. Ç. Kağıtçıbaşı (Ed.). *Sex-roles, family and community in Turkey*. Bloomington: Indiana University, 151-180.

ÇOCUK ÇİZİMLERİ

- Bayraktar, R. (1982). Zemin olarak kullanılan kağıdın şekli basit geometrik şekilleri çizme yeteneğini etkiliyor mu? *Psikoloji Dergisi*, 4(13), 8-16.
- Bayraktar, R. (1982). Çizime dayalı testler çocuğun zihinsel gelişimini değerlendiriyor mu? *Psikoloji Dergisi*, 4(16), 12-18.
- Bayraktar, R. (1986). Depth relationship in young children's drawings: Partial occlusion. *VIII th International Congress of Cross Cultural Psychology*, İstanbul, Türkiye.
- Bayraktar, R. (1980). Contextual cues and the perpendicular bias. In N.H. Freeman (Ed.), *Strategies of representation in young children*. London: Academic Press, 163-196.
- Bayraktar, R. (1979). *Children's copying errors of simple geometric figures*. Yayınlanmamış doktora tezi, Sussex University, İngiltere.
- Bayraktar, R. & Sayıl, M. (1988). Turkish children's drawings of partially occluded figures. *Third European Conference on Developmental Psychology*, Eötvöz University, Budapest, Macaristan.
- Bayraktar, R. (1984). 45 Derecelik açılarda çizilmesinde temel çizgi yönelimi ve çeyreklik etkisi. *Psikoloji Dergisi*, 5(17), 31-38.
- Bayraktar, R. (1986). *Young children's use of area specific or view specific representation*. Advanced Research Workshop on Indigenous Cognition. Queens University, Kingston, Kanada.
- Bayraktar, R. (1983). Dikaçı hatası ve dikeylik etkisinin kültürlerarası düzeyde dağılımı: Referans çerçevesi ile ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2.
- Bayraktar, R. ve Sayıl, M. (1990). Çocukların kısmi saklanma ilişkisine olan farkındalıklarının çizimlerine etkisi. *Psikoloji Dergisi*, 7(24), 3-10.

- Bayraktar, R. (1985). Cross-cultural analysis of drawing errors: Visual Order. In N.H. Freeman; M.V. Cox (Eds.). *The nature and development of pictorial representation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bayraktar, R. (1988). Çocukların resimlerine ilişkin kuramsal görüşler ve derinlik çizimi. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 79-85.
- Bayraktar, R. ve Bezci-Sayıl, M. (1985). Zihinsel gerçekçilik döneminde çocukların çizimlerinde görülen-sistemik özellikler ve bağlamın etkisi. *III. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları*. Psikologlar Derneği Yayınları, Sevinç Matbaası, Ankara.
- Çengelci, B. (1988). *Kısmi saklamada aşınan ve olunmayan ilişkiye sahip modellerin pozisyonlarının çizim başarısına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Sayıl, M. (1993). Planlama becerisi ve çocukların serbest çizimlerinde planlama. *Türk Psikoloji Dergisi*, 8(29), 38-45.
- Sayıl, M. (1986). 4-10 yaş çocuklarının çizimlerinde derinlik ilişkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Sayıl, M. (1991). Okul öncesindeki kısmi saklama çizimleri ile planlama ve kodlama süreçleri arasındaki ilişkiler. *Psikoloji Dergisi*, 7(26), 23-29.
- Yavuzer, H. (1983, 2 Nisan). Çocuğu çizgilerinden tanıyın. *Cumhuriyet Gazetesi*.

ÇOCUK RUH SAĞLIĞI

- Doods, J. (1986). Çocuklarda nükleer savaş korkusu (Çev. Gül Aydın). *Psikoloji Dergisi*, 5(19), 37-40.
- Epir, S. (1974). Bir çocuk sağlığı kliniğine başvuran çocuklarla ilgili incelemeler. *X. Psikiyatrik ve Nörolojik Bilimler Kongresi*.
- Gökler, B. (1990). Çocukluk psikozlarında tanı ve sınıflandırma. *XXIV. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler kongresi*, (CiltII). GATA, Ankara, 48-53.
- Özelli (Vanlı), L. (1977). Demographic and diagnostic characteristics of pediatric neurology outpatients. *The Turkish Journal of Pediatrics*, 19, 16-30.
- Öztürk, M. (1988). Çocukluk çağı ruhsal sorunları ve bozuklukları. M.O. Öztürk (Ed.). *Ruh sağlığı ve bozuklukları*. Ankara: Nuru Matbaacılık, 369-404.

- Sonuvar, B., Yörükoğlu, A., Öktem, F. ve Akyıldız, S. (1982). Hacettepe Çocuk Ruh Sağlığı Kliniğinde iki yıl içinde görülen çocukların demografik özellikleri. *Psikoloji Dergisi*, 13, 33-39.
- Yörükoğlu, A. (1979). Çocuk ruh sağlığı ve yüksek risk ortalamaları. *XIII. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi*. Ajans-Türk, Ankara.

ÇOCUK....

- Aydın G. (1988). The remediation of children's helpless explanatory style and related unpopularity. *Cognitive Therapy and Research*, 12(2).
- Etaner, U. ve Yurtbay, T. (1975). Nörotik çocuğun kardeş sırasındaki yeri hakkında 600 vak'alık değerlendirme sonuçları. *XI. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi*, 34-36.
- Gürkaynak, I. (1970). *Sosyo-ekonomik düzey ve çocuk*. Ankara: Kelaynak Matbaası.
- İmamoğlu, E.O. (1974). *Children's understanding of intentionality: A developmental study of conceptual, evaluative and attributive behavior*. Yayınlanmamış doktora tezi, Strathclyde Üniversitesi, İngiltere.
- İmamoğlu, E.O. (1975). Children's awareness and usage of intention cues. *Child Development*, 46, 39-45.
- İmamoğlu, O. (1979). Çocuğun niyet kavramına ilişkin kavramsal, değerlendirici ve yükleyici davranışları. *Psikoloji Dergisi*, 1(7), 2-8.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1981). *Çocuğun değeri: Türkiye'de değerler ve doğurganlık*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1978). The value of children: Motivations for child-bearing in Turkey. *III. Avrupa Ekonomik Psikoloji Kongresi*.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1980). Türkiye'de çocuğun değeri, gelişme ortamı ve alınması gereken önlemler. *Psikoloji Dergisi*, 3(10), 26-31.
- Kozcu, Ş. (1987). Anaokulu çocuklarında saldırgan davranışların ve anne tepkilerinin incelenmesi. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 19-22.
- LeCompte, G. ve Le Compte, A. (1978). Üç sosyoekonomik düzeyde, Ankaralı annelerin çocuk yetiştirme tutumları: Bir ölçek uyarlaması. *Psikoloji Dergisi*, 1(1), 5-8.
- Satılmış, G. (1980). Çocuk ıslahatçilerinden izlenimler. *I. Yöresel Psikoloji Sempozyumu*, Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.

- Şahin, D. (1985). Çocukların bölüşüme ilişkin haklılık yargılarında görev ve pay dağılımlarının etkisi. *III. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları*. Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, 224-254.
- Öztürk, O. (1964). Toplumsal çocuk yetiştirme tarzları ve kişilik gelişmeleri. *Nöro-Psikiyatri Arşivi Özel Kongre İlavesi*, 108-126.

DAVRANIŞCI YAKLAŞIM

- Baçoğlu, M. (1984). Davranışçı yaklaşımla (Exposure in vivo) kleptomani tedavisi: Bir vaka analizi. *Psikoloji Dergisi*, 5 (17), 50-53.
- Doğan, O. (1988). Davranışçı yöntemlerle iyileştirilen bir histeri olgusu. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 43-46.
- Erol, N. (1979). Davranışın değerlendirilmesi fonksiyonel (davranışsal-analitik) yaklaşım. *Psikoloji Dergisi*, 1(6), 21-25.
- Önder A. (1979). Davranış değiştirme tekniği ile eğitime bir örnek; Uygun şekilde yemek yemenin öğretilmesi. *Uyanış*, 6, 26-30.
- Rüstemli, A. (1983). Çocuk ve yetişkinlerde davranış nedenlerinin algılanması. *İnsan Bilimleri Dergisi*, 2, 119-141.
- Tegin, B. ve Savaşır, I. (1979). Davranış tedavisi tekniklerinden "sistematik duyarısızlaştırma" ile bir fobik reaksiyon tedavisi. *Psikoloji Dergisi*, 1(5), 25-27.

DENETİM ODAĞI

- Dönmez, A. (1985). Denetim odağı, kendine saygı ve üç değişken: Çevre büyüklüğü, yaş, aile ortamı. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 55, 4-15.
- Yeşilyaprak, B. (1990). Denetim odağının belirleyicileri ve gelişimine ilişkin araştırmalar: Bir eleştirel değerlendirme. *Psikoloji Dergisi*, 7(25), 41-52.
- Yeşilyaprak, B. (1988). *Lise öğrencilerinin içsel ya da dışsal denetimli oluşlarını etkileyen etmenler*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

DEPRESYON

- Aydın, G. (1988). Üniversite öğrencilerinde depresyon, açıklama biçimi ve akademik başarı ilişkisi. *Psikoloji Dergisi*, 5 (22), 6-13.

- Aydın, G. ve Demir A. (1989). O.D.T.Ü. öğrencilerinde depresif belirtilerin yaygınlığı. *O.D.T.Ü. İnsan Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 27-40.
- Aydın, G. (1988). Üniversite öğrencilerinde depresyon, açıklama biçimi ve akademik başarı ilişkisi. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 6-13.
- Aydın, G. (1987). Depresyonda bilişsel değerlendirme: DYBO yetişkin formunun klinik geçerlik ve güvenilirliği. *Nöroloji, Nöroştrurji, Psikiyatri Dergisi*, 3 (3), 135-138.
- Aydın, O. ve Aydın, G. (1989). Açıklama biçimi modelinin normal ve depresif deneklerle sınanması. *Psikoloji Dergisi*, 7(23), 48-57.
- Aydın, G., Demir, A.(1988). Çokyönlü Depresyon Envanteri'nin geçerlik ve güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 1-6.
- Aydın, G. ve Aydın, O. (1990). Otomatik Düşünceler Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*, 7(24), 51-55.
- Aydın, B. (1989). Üniversite öğrencilerinin bir kesiminde çalışma alışkanlıkları ve tutumları ile depresyon seviyelerinin incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, 8-15.
- Başoğlu, M. (1984). Symptomatology of depressive disorder in Turkey: A factor-analytic study of 107 depressed patients. *Journal of Affective Disorders*, 6, 317-330.
- Güney, M. (1985). *Üniversite öğrencileri arasında depresyon ve problem alanlarının akademik başarı ile ilişkileri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Hisli, N., (1989). Beck Depresyon Envanteri'nin üniversite öğrencileri için geçerliği, güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*, 7(23), 3-13.
- Hisli, N., (1988). Beck Depresyon Envanterinin geçerliği üzerine bir çalışma. *Psikoloji Dergisi*, 6, 118-126.
- Küey, L. ve Güleç, C., (1987). Türkiye'de depresif bozukluklar epidemiyolojisi. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 20(3), 207-218.
- Oğuztürk, O. ve Işık, E. (1990). Rehabilitasyon uygulamasının hemiplejik hastalarda depresyon ve kaygı düzeylerine etkilerinin kontrollü araştırılması. *Psikoloji Dergisi*, 7(24), 21-29.
- Şahin, N.H. ve Şahin, N. (1991). Bir kültürde fonksiyonel olan tutumlar bir başka kültürde de öyle midir? "Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği'nin psikometrik özellikleri". *Psikoloji Dergisi*, 7(26), 30-40.
- Şar, V.(1986). *Depresyonun semptomolojisi ve anksiyete ile ilişkisi. Türk toplumunda bir sınıflandırma çalışması*. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
- Tegin, B., (1980). *Depresyonda bilişsel şemalar*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Uyar, S.B., Beşikçi, N., Uyar, M. ve Oskanyan, K. (1991). Kadınlarda depresyon ve evlilik ilişkileri. XXVII. *Ulusal Psikiyatrik Bilimler Kongresi*, Antalya.
- Uzunöz, A. (1989). Depresif ve depresif olmayan kişilerin çözümlü ve çözümsüz problemleri çözme çabalarının incelenmesi. *Psikoloji Dergisi*, 7(24), 30-41.
- Yüksel, N. (1984). Bilişsel işlevler yönünden normallerle depresif hastaların karşılaştırılması. *Psikoloji Dergisi*, 5(17), 14-17.

DİL

- Cüceloğlu, D. ve Slobin, D.I. (1980). Dil reformu ve kişi algılaması. *Psikoloji Dergisi*, 1(9), 4-9.
- Eğinlioğlu, U. (1985). *The effects of mastery learning and improved materials on English achievement levels for ninth grade Turkish students at a private highschool*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü, İstanbul.
- Hacieminoğlu, N. (1972). *Türkçe'nin karanlık günleri*. İstanbul: İrfan Yayınevi.
- Karamanlioğlu, A. (1972). *Türk dili: Nereden geliyor, nereye gidiyor?* İstanbul: Hareket Yayınları.
- Şenkal, A. (1978). Nöropsikolojik açıdan konuşma işlevi. *Psikoloji Dergisi*, 1(3), 33-36.
- Tekin, T. (1973). Atatürk ve dil reformu. *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5, 105-118.
- Timurtaş, F.K. (1971-76). Uydurma kelimeler sözlüğü. *Kubbealtı Akademi Mecmuası*. İstanbul.

DİSLEKSİA

- Vanlı, L., (1984). Disklektik çocuklarda nöropsikolojik değerlendirme. III. *Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları*. Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, 149-159.
- Vanlı, L. (1988). Disklektik çocuklarda algısal bozukluklar ve okuma yazma hataları. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 36-40.

DIYALİZ

- Çetin, M., Vural, A., Sürmeli, B.A., Söhmen G. ve Ögetürk, B.A. (1989). Hemodiyaliz hastalarında görülen psikolojik sorunlar. *XXV. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi*, Mersin.
- Gücer, M.K. (1989). Kronik böbrek hastalarında tedavi sürecinde görülen ruhsal belirtiler. *XXV. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi*, Mersin.

DIĞER

- Cansever, G., (1965). Psychological effects of circumcision. *British Journal of Medical Psychology*, 38, 321-331.
- Freigenbaum, K.D. (1986). Bir Demet Gül (Çev. Ali Uzunöz). *Psikoloji Dergisi*, 5(19), 23-25.
- Geçtan, E. (1980). Sevgi üzerine. *Psikoloji Dergisi*, 10, 2-8.
- Karauçak, O.Ş. (1990). *AT sosyal politika ve sosyal güvenlik sistemleri*. İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları.
- Kapani, M. (1988, 7 Nisan). Modern islam devleti. Cumhuriyet Gazetesi.
- Keleş, R. (1972). *İzmir maballeleri: Bir tipteştirme örneği*. Ankara: Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.
- Neel, R.G. (1986). Indianapolis-İstanbul: Sürmekte olan bir ilişki (Çev. Rüksan Eski). *Psikoloji Dergisi*, 5(19), 34-36.
- Noyan, E. (1953). *Psikoteknik*. İstanbul: Tabiat Matbaası.
- Samurçay, N. (1979). Devrim Erbil'in ve Charles Koch'un ağaçları. *Psikoloji Dergisi*, 1(6), 5-10.
- Toğrol, B.B. (1987). Kocagöl Kuban Kazaklarıyla Leo Tolstoy'un Terek Kazakları. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 36-44.
- Ülgen, H.Z. ve Tanyeli A.N. (1955-1956). Gönen bölge monografisi. *Sosyoloji Dergisi*, 10-11, 155-154.

EMPATİ

- Akkoyun, F. (1987). Empatik eğilim ve ahlâki yargı. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 91-97.
- Dökmen, Ü. (1988). Empatinin yeni bir modele dayanılarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21(1-2), 155-190.
- Dökmen, Ü. (1990). Yeni bir empati modeli ve empatik becerinin iki farklı yaklaşımla ölçülmesi. *Psikoloji Dergisi*, 7(24), 42-50.

ENDÜSTRİ

- Akbulut T. ve Çokan, Y. (1979). Endüstride ruh sağlığı hizmetlerinde strateji. *Psikoloji Dergisi*, 8, 16-21.
- Aldemir, C. ve G., Elmasoğlu (1982). *Yöneticiler düzeyinde motivasyon*. E.Ü. İşletme Fakültesi Personel Yönetimi Bölümünün düzenlediği Personel Yönetimindeki Gelişmeler seminerinde sunulan bildiri.
- Dilber, M. (1981). *Türk özel kesim endüstrisinde yönetsel davranış*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi yayını.

ENGELLENME

- Bayezid, G. (1988). Frustrasyona tolerans: Öğretmenlerin etkisi. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 85-90.
- Bayezid, G. (1986). *İlkokul öğretmenlerinin frustrasyona tolerans derecelerinin öğrencilerinin frustrasyon toleransı oluşumuna etkileri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

ENSEST

- Baykara, A., (1984). Polikliniğimize başvurmuş üç ensest olgusunun ve ailelerinin özelliklerinin değerlendirilmesi. *XXIV. Uluslararası Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi*, Bursa.
- Özkan, S., Gürel, Y. ve Köknel, O. (1983). Ensest vakaları. *XVI-II Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi*, İstanbul, 201-206.
- Tunca, Z. (1988). Baba-kız ensest: Çok yönlü bir sorun ve terapötik yaklaşım. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 31-36.
- Yüksel, Ş. (1987). Baba-kız ensestinde annenin konumu. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 113-116.

ERGENLİK

- Şahin, N.H. ve Şahin, N. (1992). *Guilt, shame and depression in relation to sociotrophy and autonomy*. Paper presented at The World Congress of Cognitive Therapy, Canada.
- Şahin, N. ve Şahin, N.H. (1995). Dimensions of concerns: The case of Turkish adolescence. *Journal of Adolescence*, 18.

EVLİLİK

- Fıfıloğlu, H. (1992). Lisans üstü öğrencilerinin evlilik uyumu. *Psikoloji Dergisi*, 7(28), 16-23.

Kabakcı, E., Tuğrul, C. ve Öztan, N. (1993). Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 8(29), 31-37.

LeCompte, A. ve White, J. (1978). Farklı kültürden evli çiftlerle ilgili bir inceleme. *Psikoloji Dergisi*, 1(3), 22-26.

EĞİTİLEBİLİR ÇOCUKLAR

Akkök, F. (1984). *Davranışsal yaklaşıma dayalı aile rehberliğinin öğretilen çocukların özbakım becerilerine katkısı*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Fırat, A. (1993). Küçük işyeri sahiplerinin eğitilebilir düzeyde zihinsel özürü çocukları işyerlerinde çalıştırmaya karşı tutumları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 8(30), 20-26.

EĞİTİM

Gürel, N. (Çev. 1978). Eğitimde ve sınıf disiplini sağlamada geliştirilen yeni yöntemler. (Psychology Today, 1976, vol.2, No.6, p.8.). *Psikoloji Dergisi* 1(1), 38.

FARMAKOLOJİ

Akkök, F., Manha, N.A., Czırr, S.A. & Reid, L.D. (1988). Naloxone persistently modifies water-intake. *Pharmacology Biochemistry and Behavior*, 29, 331-334.

FELSEFE

Gökberk, M. (1985). *Felsefe tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
Hızır, N. (1985). *Bilimin ışığında felsefe*. Adam yayınları, Anadolu Yayıncılık A.Ş.
Timuçin, A. (1980). *Descartes felsefesine giriş*. Önsöz, İstanbul.

GELİŞİM

Akçakın, M. (1988). Kapsamlı gelişimsel bozukluklar. Genel bir bakış. *Ankara Tıp Bülteni*, 10 (sayı 3'e ek), 45-50.
Alexander, J.B. (1986). Olgunlaşma mı yoksa yalnızca gelişme mi? (Çev. Selim Hovardaoglu). *Psikoloji Dergisi*, 5(19), 41-43.
Başaran, F. (1978). Psycho-social development. *Hacettepe Journal of Social Sciences*, Hacettepe University Press.

Başaran, F. (1974). *Psiko-sosyal gelişim: 7-11 yaş çocukları üzerinde yapılan bir araştırma*. Ankara: D.T.C.F. Yayınları, Kalite Matbaası.

Erol, N.; Sezgin, N. ve Savaşır, I. (1993). Gelişim Tarama Envanteri ile ilgili geçerlik çalışmaları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 8(29), 16-22.

İmamoğlu, E.O. (1987). An interdependence model of human development. In Ç. Kağıtçıbaşı (Ed.). *Growth-and progress in cross-cultural psychology*. Lisse, Holland: Swets and Zeitinger, 138-145.

Odağ, C. (1979). Psiko-sosyal gelişim dönemleri. *Psikoloji Dergisi*, 1(7), 9-16.

Rüstemli, A. (1983). Development trends in achievement judgments. *İnsan Bilimleri Dergisi*, 2, 43-58.

Savaşır, I., Sezgin, N. ve Erol, N. (1992). 0-6 yaş çocukları için Gelişim Tarama Envanteri geliştirilmesi: Ön çalışmalar. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2(3), 33-38.

Sezgin, N., Erol, N. ve Savaşır, I. (1993). 0-6 yaş çocukları için Gelişim Tarama Envanteri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 3(4), 9-17.

Vanlı, L. (1982). Doğum ağırlığı normal (DAN) olan bebekler ile doğum ağırlığı düşük (DAD) olan bebeklerin ilk altı ay içindeki psikomotor gelişmeleri. *Psikoloji Dergisi*, 4(16), 6-11.

Yalaz, K. ve Epir, S. (1982). *Denver Gelişimsel Tarama Testi El Kitabı: Türk çocuklarına uyarlanması ve standardizasyonu*. Ankara: Hacettepe Çocuk Sağlığı Enstitüsü Vakfı.

Yavuzer, H. (1979). 6-12 yaş çocuklarının psiko-sosyal gelişmesi. *Psikoloji Dergisi* 1(5), 20-24.

GENÇLİK...

Aksu, M. ve Paykoç, F. (1986). *ODTÜ kampüsünde gençlik sorunları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
Bühler, C. (1961). *Çocukluk ve gençlik psikolojisi* (Çev. Feriha Baymur). İstanbul: İnkılap Kitabevi.
Cole, I. ve Morgan J.B. (1968). *Çocukluk ve gençlik psikolojisi* (Çev. B.H. Vassaf). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
Doğan, I. (1991). *Gençlik ve gençlik sorunları. Türk aile ansiklopedisi*, 2. Ankara: TC. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 562-575.

- Ekşi, A. (1982). *Gençlerimiz ve sorunları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Ekşi, A. (1979). Psikolog ve antropologların görüş açısından gençlik dönemi. *Psikoloji Dergisi*, 1(8), 10-14.
- Ergil, G. (1983). *Gençlik sorunları sektör raporu. Beşinci beş yıllık kalkınma planı bazırılık çalışmaları*. Ankara: Yayın ve Temzi Dairesi Matbaa Birimi.
- Gökçe, B. (1971). *Gecekondu gençliği*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Köknel, Ö. (1970). *Türk toplumunda bugünün gençliği*. İstanbul: Bozak Matbaası.
- Söhmen, T., Aydın, H., Özşahin, A., Söhmen, G., Güleç, N., Özöğretmen, H. ve Akalın, H. (1988). Gençlerde uyku alışkanlıkları. *GATA Bülteni*, 30, 119-127.
- Semin, R. (1964). *Gençlerimizin psiko-pedagojik problemleri*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Yörükoğlu, A., (1985). *Gençlik çağı*. Ankara: Tisa Matbaası.

GILLES DE LA TOURETTE

- Erden, C. ve Ceylan, A. (1990). Gilles de la Tourette Sendromu. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 1(3), 181-185.
- Tuğrul, C. (1992). Gilles de La Tourette Sendromu'nda davranışçı tedavi yaklaşımı ve iki vaka. *Psikoloji Dergisi*, 7(28), 9-15.

GÖRSEL-İŞİTSEL

- Karakaş, S. ve Urgan, P. (1984). Auditory and visual evoked potentials recorded from the hypothalamus of the rat brain. *Doğa*, 30, 360-374.
- Karakaş, S. ve Urgan, P. (1988). Sıçan hipotalamusundan kaydedilen işitsel uyarılma potansiyeli bileşenlerinin toparlanma süreleri yoluyla analizi. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 67-79.

GRUP TERAPİLERİ

- Birsöz, S. ve Zileli, L. (1982). Grup psikoterapisinde terapist co-terapist etkileşimi ve iki terapistli grup modelleri. *Psikoloji Dergisi*, 13, 3-7.
- Doğan, Y.B. (1987). Alkol bağımlısı hastalarla grup psikoterapisi. *Grup Psikoterapileri Kongre ve Sempozyum Bildirileri (1984-1987)*. Grup Psikoterapileri Derneği Yayınları, Yayın No: 2, Ankara, 166-171.

- Doğan, Y.B., Palabıyıkoglu, R., Sözeri, Z.G. ve Ünlü, E. (1990). Alkol bağımlıları ile yapılan etkileşim gruplarında süreçlerin araştırılması. *Psikoloji Dergisi*, 7(24), 76-83.
- Özgülven, E. (1979). Grupla psikolojik danışma sürecinde bazı aşamalar. *Psikoloji Dergisi*, 1(7), 29-32.

HAFIZA

- Göksel, H. ve Öktem, Ö. (1987). Tek yönlü hopokampus kayyonlarında hafıza defekti. *I.Ü. Tıp Fakültesi Mecmuası*, 50(4), 737-744.

HİSTERİ

- Öztürk, M.O. ve Göğüş, A. (1973). Ağır regresif belirtiler gösteren histerik psikozlar. *IX. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Çalışmaları*. Bozak Matbaası, İstanbul.

İKTİSAT

- Köklü, A. (1972). *İktisat ilmine giriş*. Ankara.

İLETİŞİM

- Cüceloğlu, D. (1979). *İnsan insana*. Ankara: Altın Kitaplar Yayınevi
- Dökmen, Ü. (1987). Yüz ifadeleri konusunda verilen eğitimin duygusal yüz ifadelerini teşhis becerisi ve iletişim çatışmalarına girme eğilimi üzerindeki etkisi. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 75-79.
- Dökmen, Ü. (1986). *Yüz ifadeleri konusunda verilen eğitimin duygusal yüz ifadelerini teşhis becerisi ve iletişim çalışmalarına girme eğilimi üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Uzunöz, A. (1989). Blakar'ın İletişim Çatışma Durumları Tekniğinin iki farklı Türk örnekleminde sınanması. *Psikoloji Dergisi*, 7(23), 58-67.

İNTİHAR

- Ceyhun, B. Ergin, G. ve Durukan, A. (1992). *Life stress in the predisposition of suicidal behaviors*. Paper presented at the XVI. IASP Congress, Hamburg, Germany.

- Durak, A., Gültekin, Y.Y. ve Şahin, N.H. (1993). İnsanları yaşama bağlayan nedenler nelerdir? Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanterinin (YSNE) güvenilirliği ve geçerliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 8(30), 7-19.
- Eğrilmez, A., Kültür, S. ve Ulun, N. (1988). Suisid girişiminde bulunan ergenlerde psikiyatrik tanı, depresyon, anxiete ve benlik saygısı. *XXIV. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi*, GATA, Ankara.
- Kaner, S. (1978). Çocuk intiharlarının psikodinamiği. *Psikoloji Dergisi*, 1(3), 2-5.
- Özşahin, A., Aydın, H., Boz, U., Battal, J. ve Özgen, F. (1988). İntihar girişimi sonucu acil servise başvuranlar üzerinde bir çalışma. *XXIV Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi*, GATA, Ankara, 208-213.
- Sayıl, I. (1992). Statistical data on suicide in Turkey. *Crisis. Special Issue: Suicide and attempted suicide in 1981-1991*, Ankara.
- Yavuz, Ş., Eğrilmez, A., Kültür, S. ve Başoğlu, M. (1992). Epileptik hastalarda intihar girişimi öyküsü, nöbet özellikleri ve ruhsal belirti dağılımları arasındaki ilişkinin araştırılması. *XVIII. Ulusal Psikiyatri Kongresi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ecevit, Y. (1985). *Gender and wage work: A case study of Turkish women in manufacturing industry*. Yayınlanmamış doktora tezi, University of Kent.
- Erkut, S. (1982). Dualism in values toward education of Turkish women. In Ç. Kağıtçıbaşı (Ed.). *Sex-roles, family and community in Turkey*. Bloomington: Indiana University, 121-132.
- İmamoğlu, O. ve Gültekin, Y.Y. (1993). Gazetelerde kadının ve erkeğin temsil edilişi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 8(29), 23-30.
- Kandiyoti, D. (1982). Urban change and women's roles in Turkey. An overview and evaluation. In Ç. Kağıtçıbaşı (Ed.). *Sex-roles, family and community in Turkey*. Bloomington: Indiana University, 101-120.
- Kuyaş, N. (1982). Female labor power relations in the urban Turkish family. In Ç. Kağıtçıbaşı (Ed.). *Sex roles, family and community in Turkey*. Bloomington: Indiana University, 181-206.
- Kazgan, G. (1979). Türk ekonomisinde kadınların işgücüne katılması, mesleki dağılımı, eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik statüsü. N. Abadan-Unat (Ed.). *Türk toplumunda kadın*. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği, 155-189.
- Sayıl, I. ve Tulça, Z. (1989). Kadın hastalarda problem alanları üzerine karşılaştırmalı bir araştırma. *Psikoloji Dergisi*, 1(9), 13-16.
- Tayanç, F. ve Tayanç, T. (1977). *Dünyada ve Türkiye'de tarih boyunca kadın*. Ankara: Toplum Yayınları.
- Tekeli, Ş. (1982). *Kadınlar ve siyasal toplumsal hayat*. İstanbul: Birikim Yayınları.
- Tezcan, S. (1979). Türk kadınının sağlık sorunları. N. Abadan - Unat (Ed.). *Türk toplumunda kadın*. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği, 73-88.
- Tezcan, S. (1981). Health problems of Turkish women. In N. Abadan-Unat (Ed.). *Women in Turkish society*. Netherlands: Leiden J. Brill, 96-106.

İŞ DOYUMU

- Ergenç, A. (1982). Kişinin performans düzeyi, işe bağlılığı ve iş doyumu: Nedensel bir analiz. *Psikoloji Dergisi*, 4(16), 49-55.

İŞÇİ ÇOCUKLARI

- Dilsiz, B. (1977). *Göçmen işçi çocuklarının ruh sağlığı ve göçmen işçide tutum değişiklikleri ile ilgili bir araştırma*. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümü, Ankara.
- Tufan, B. (1987). *Türkiye'ye dönen ikinci kuşak göçmen işçi çocuklarının psiko-sosyal durumları*. Ankara: DPT Sosyal Planlama Başkanlığı.

KADIN

- Atabek, E. (1989). *Kışkırtılmış erkeklik bastırılmış kadınlık*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Doğan, H.Z., Budak, G. (1984). Çalışan kadınların sorunları. *Psikoloji Dergisi*, 5(17), 8-13.

KAYGI

- Akkoyun, F. ve Dökmen, Ü. (1989). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin problem alanlarına göre sürekli kaygı düzeyleri. *Yüksek Öğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Toplantısı*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 93-105.

Aydın, B. (1990). Üniversite öğrencilerinin kaygı düzeyleri ile ders çalışma tutum ve alışkanlıklarının incelenmesi. *Psikoloji Dergisi*, 7(25), 33-40.

Bozak, M.M. (1982). Anksiyete ve okul başarısı arasındaki ilişkiye ait bir araştırma. *Psikoloji Dergisi*, 4(16), 24-30.

LeCompte, W.A. ve Öner N. (1975). Durumluk Kaygı-Süreklilik Kaygı Envanteri'nin Türkçe'ye adaptasyon ve standardizasyonu ile ilgili bir çalışma. *XI. Nöropsikiyatri Kongresi*, Ankara, 457-462.

Öktem, Ö. (1981). *Anksiyetenin öğrenme ve hafızaya etkisi*. Doktora tezi, Golyay Matbaası, İstanbul.

Öner, N. (1978). Türkçe'ye uyarlanmış bir kaygı envanterinin geçerlik denemesi: Bir araştırma özeti. *Psikoloji Dergisi*, 1(1), 12-17.

Öner, N. (1983). State and trait anxiety in Turkish patients and normals. In C.D. Spielberger & R. Oiaz- Guerrero (Eds.). *Cross-Cultural Anxiety*, 2, Washington: Hemisphere, 107-119.

Öner, N ve LeCompte, A. (1983). *Durumluk/Süreklilik Kaygı Envanteri el kitabı*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Öner, N. (1977). *Durumluk-Süreklilik Kaygı Envanteri'nin Türk toplumunda geçerliği*. Yayınlanmamış doçentlik tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Tanör, Ö.Ö. (1982). Anksiyetenin öğrenme ve hafıza etkisi. *Psikoloji Dergisi*, 4(16), 31-35.

KEKEMELİK

Fişiloğlu, A. ve Ungan, Ü. (1992). Kekemelik nedir? Ne değildir? *Psikoloji Dergisi*, 7(28), 2-8.

Kerimoğlu, E. (1985). Kekeme çocukların ve ailelerinin kişilik özellikleri yönünden incelenmesi. *Psikoloji Dergisi*, 5, 15-23.

Pamir, T. (1987). 64 vakanın kekemelik davranışında geri bildirim uygulamasıyla sağlanan sonuçlar. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 63-66.

KENDİNİ DEĞERLENDİRME

Edgüer, N., LeCompe, A. ve Savaşır, I. (1978). Kendini Değerlendirme Ölçeği üzerinde psikonevrozlarla üniversite öğrencilerinin karşılaştırılması. *Psikoloji Dergisi*, 1(1), 25-27.

KENDİNİ KABUL

Güneysu, S. ve Bilir, Ş. (1988). Üniversite gençlerinin kendini kabul düzeyine algılanan ana-baba tutumlarının etkisi. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 127-133.

Kılıççı, Y. (1981). *Üniversite öğrencilerinin kendini kabullerini etkileyen bazı değişkenler*. Yayınlanmamış doçentlik tezi, Hacettepe Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü, Ankara.

Kılıççı, Y. (1985). *Kendini-Kabul Envanteri el kitabı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı.

KENDİNİ GERÇEKLEŞTİRME

Akkoyun, F. (1988). Kendini Gerçekleştirme Engellerini Tarama Envanteri'nin geçerlik çalışmaları. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 99-103.

KISA SEMPTOM ENVANTERİ

Şahin, N.H. ve Durak, A. (1994). Kısa Semptom Envanteri. Türk gençleri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 44-56.

KİŞİLERARASI İLİŞKİLER

Şahin, N.H., Durak, A. ve Gültekin, Y.Y. (1994). Interpersonal style, loneliness and depression. *23 rd. International Congress of Applied Psychology*, Madrid.

KİŞİLİK

Goldberg, L.R. (1986). Türkiye'de yaşam ve sonrası: Kişilik betimleyici sözcüklerle ilgili bir çalışma. (Çev. İhsan Dağ). *Psikoloji Dergisi*, 5(19), 16-21.

Karakelle, S. (1987). Diverjant düşünme ve şahsiyet. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 25-27.

KİMLİK

Çuhadaroğlu, F. (1989). Üniversite gençlerinde kimlik bocalamaları. *Üniversite gençliğinde uyum sorunları sempozyumu bilimsel çalışmaları*. Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi, Ankara, 15-22.

Geçtan, E. (1973). Toplumumuz bireylerinde kimlik (Identity) kavramı ile ilgili sorunlar üzerinde bir tartışma. *50. yıla armağan*. Ankara: Eğitim Fakültesi Yayınları.

- Timur, T. (1986). *Osmanlı kimliği*. İstanbul: Hil Yayınları.
- Uzunöz, A. (1988). Kimlik kavramı, var olmanın ikilemleri, psikolojik sorunlar ve psikoterapi. *Psikoloji Dergisi*, 6 (22), 52-58.

KONTROL ODAĞI

- Dağ, İ. (1992). Kontrol odağı, öğrenilmiş güçlülük ve psikopatoloji ilişkileri. *Psikoloji Dergisi*, 7(27), 1-9.
- Dağ, İ. (1990). *Kontrol odağı, strese başa çıkma stratejileri ve psikolojik belirti gösterme ilişkileri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Dağ, İ. (1991). Rotter'in İç-dış Kontrol Odağı Ölçeği (RID-KOO)'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliliği. *Psikoloji Dergisi*, 7(26), 10-16.

KÜLTÜR

- Güvenç, B. (1986, 2 Ekim). Kültür sorunumuz. *Cumhuriyet Gazetesi*.
- Güvenç, B. (1970). *Kültür kuramında bütünlük sorunu üzerine bir deneme*. Ankara: Hacettepe Basımevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1977). *Cultural values and population action programs*: Turkey. UNESCO için hazırlanmış rapor.
- Turhan, M. (1956). Kültürde değişen ve değişmeye mukavemet eden unsurlar. *İstanbul Üniversitesi Tercübi Çalışmaları*, 1, 6-21.

MADDE BAĞIMLILIĞI

- Akkök, F., Reid, L.D., Czirr, S.A., Volanth, A.J., & Bensinger, C.C. (1986). Opioids and a special case of ingestion: Intake of alcoholic beverages. *Annual Meeting of American Psychological Association*, New York.
- Akkök, F. (1987). Uyuşturucu ve alkol alışkanlığına psikofarmakolojik bir yaklaşım. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 111-112.
- Cantez, E. (1987). Alkol bağımlılığının psikolojik özellikleri. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 28-36.
- Sülker, K. (1985). *Osmanlıdan günümüze içki ve toplum*. İstanbul: Süreç Yayınları.
- Tuğrul, C. (1994). Alkoliklerin çocuklarının aile ortamlarındaki stres kaynakları, etkileri ve strese başa çıkma yolları. *Türk Psikoloji Dergisi* 9(31), 57-73.

- Tuğrul, C. (1994). *Alkolik babaların 18-24 yaşlarındaki çocuklarında stres kaynakları, strese başa çıkma yolları, benlik saygısı ve uyum düzeyi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

MESKEN

- Bayhan (1961). *Mesken tipi ve yerleşme formları*. İstanbul: İstanbul Teknik Okulu Yayını.
- Bozkurt (1981). *Komşuluk: İkametgahın yakın çevresi*. İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Cengizhan, A. (1980). Komşuluk olgusunun sosyo-fiziki boyutları. *Psikoloji Dergisi*, 10, 12-16.

MESLEK SEÇİMİ

- Kuzgun, Y. (1983). Benlik ve ideal benlik kavramlarının tercih edilen meslek kavramı ile ilişkisi. *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16, 1-10.
- Kuzgun, Y. (1984). Edwards Kişilik Tercih Envanteri'nin Türkiye'de güvenilirliği ve geçerliliği. *III. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları*. Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, 348-357.
- Kuzgun, Y. (1978). Ben kavramı ve meslek seçimi. *Psikoloji Dergisi*, 1(4), 12-17.
- Kuzgun, Y. (1985). Edwards Kişisel Tercih Envanteri'nin Türkiye'de güvenilirliği ve geçerliliği. *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 17(1), 89-95.
- Kuzgun, Y. (1973). Kişisel Yönelim Envanterinin Türk toplumunda uygulanması. *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(2), 135-146.
- Kuzgun, Y. (1979). Meslek danışmanlığının gelişmesi ve sorunlar. *Psikoloji Dergisi*, 1(8), 5-9.
- Özoğlu, S.Ç. (1977). *Kuder İlgili Alanları Tercibi Envanteri, meslek form CH, el kitabı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, No: 65.
- Uysal, Ş. (1970). *Lise öğrencilerinin meslek seçimi*. Ankara: Yeni Desen Matbaası.

MINNESOTO ÇOK YÖNLÜ KİŞİLİK ENVANTERİ

- Akdağ, F. (1979). *A preliminary adaptation of the Minnesota Counseling Inventory*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

- Erol, N. (1984). MMPI'nin normal Türk örneklemindeki madde analizi. *Psikoloji Dergisi*, 5(17), 24-30.
- Özdemir, N.P. (1985). *A study on the validity of the shortened form of the Minnesota Counseling Inventory (MCI) in Turkish*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Savaşır, I. (1981). *Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri el kitabı (Türk standardizasyonu)*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Savaşır, I. (1978). Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri'nin Türkçe'ye uyarlanması ve standardizasyon projesi. *Psikoloji Dergisi*, 1(1), 18-24.
- Savaşır, I. (1974). Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri'nin Türk toplumunda uygulanması üzerine bir ön çalışma. *X. Milli Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları*. Ajans-Türk Matbaacılık Sanayii, Ankara.

NEVROZ

- Gökler, B. (1978). *Nevrotik kadın hastaların ilkökul çağındaki çocuklarının ruhsal belirtiler yönünden değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümü, Ankara.
- İnceer, B. (1981). *İki yıl içinde E.Ü.T.F. Psikiyatri Kliniğine başvuran ve nevroz servisine yatırılan psikonevroz vakalarının demografik özellikleri*. Yayınlanmamış çalışma, İzmir.

OEDİPUS KOMPLEKSİ

- Öztürk, O. (1969). Anadolu toplumunda Oedipus Kompleksi teorisinin geçerliliği. *V. Milli Nöro-Psikiyatri Kongresi*, Ankara.

ÖFKE

- Özer, A. (1992). *A preliminary validation study of anger expression and trait anger scales in Turkish samples*. Yayınlanmamış monograf.
- Özer, A. (1994). Öfke, kaygı ve depresyon eğilimlerinin bilişsel alt yapısıyla ilgili bir çalışma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 12-25.
- Özer, A., Erer, S., Kocabaş, Z. ve Canberk, A. (1994). "sınırdaki", "yüksek" hipertansiyon hastalarının öfke, öfke tarzı, sürekli kaygı, depresyon ve somatizasyon eğilimleri. *VIII. Ulusal Psikoloji Kongresi*, İzmir.

- Özer, A. (1994). Sürekli öfke (SI-Öfke) ve öfke ifade tarzı (öfke-tarz) ölçekleri ön çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 26-34.

ÖLÇME

- Ancı, H. (1972). *Statistical methods and techniques*. Ankara: Hacettepe University Press.
- Balci, A. (1980). TCDD Psikoteknik Laboratuvarında "Kestirim Çalışması" yolu ile ekonomi sağlama olanağının araştırılması. *Psikoloji Dergisi*, 1(11-12), 41-45.
- Cüceloğlu, D. (1972). Duygusal anlam sistemi üzerinde kültürler arası bir çalışma. Ölçme tekniği ve ölçeklerin geliştirilmesi. *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4, 98-113.
- Cüceloğlu, D. (1974). Duygusal anlam ölçeklerinde ölçek basamaklarının eşitliği sorunu. *Tecrübi Psikoloji Çalışmaları*, 11, 78-87.
- Kepir, H. (1980). Psikoteknik değerlendirmenin evrimi. *Psikoloji Dergisi*, 1(11-12), 38-40.
- Öner, N. (1987). Kültürlerarası ölçek uyarlamasında bir yöntem bilim modeli. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 80-83.
- Toğrol, B. (1961). *İstatistik metotları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Topsever, Y. (1982). Psikolojide matematiksel ve istatistiksel yaklaşımlar. *Psikoloji Dergisi*, 4(16), 56-57.
- Topçu, S. (1979). Psikolojide idiografik bir yaklaşım ve ölçme yöntemi. Grid tekniklerinin klinik uygulamaları. *Psikoloji Dergisi*, 1(6), 11-20.
- Turgut, F. (1978). *Ölçeleme teknikleri*. Teksir edilmiş ders notu. Hacettepe Üniversitesi.

OBSESYON

- Erol, N. ve Savaşır, I. (1988). Mauosley Obsessif Kompulsif Soru Listesi. *XXIV. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi*, Ankara.
- İnceer, B. (1982). Obsesif-kompulsif bozukluk ve nevrotik depresyondaki Rorschach psikodiagnostik test beklentileri. *Psikoloji Dergisi*, 4(16), 36-38.

OTİZM

- Akçakın, M., Polat, S. ve Kerimoğlu, E. (1993). Otistik ve zeka özürlü çocukların demografik ve doğumla ilgili özellikler yönünden karşılaştırılması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 4(1), 39-46.

- Akçakın, M. (1990). Otistik çocukların tedavisi. *XXIV Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi*. GATA, Ankara, 54-58
- Akçakın, M. (1991). Otistik çocukların bireysel tedavi uygulamalarıyla ilgili örnekler. *Özel Eğitim Dergisi*, 1(1), 27-36.
- Akçakın, M. (1993). Normal eğitim gören otistik çocuklarla özel eğitim gören otistik çocukların karşılaştırıldığı bir izleme çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 8(29), 3-9.
- Akkök, F. (1988). Otizmin tedavisinde yeni bir yaklaşım ve bir vaka sunuşu. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 41-43.
- Aksaz, N.K. (1990). Otistik çocukların ve öğretilebilir zihinsel özürtlü çocukların anne-babalarının kaygı düzeyleri. *Psikoloji Dergisi*, 7(25), 14-20.
- Atasoy, A., Z. (1986). *Erken çocukluk otizmi ve saçta eser elementler*. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Işık, T. (1985). *Erken çocukluk otizmi ve minör fiziksel anomaliler*. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Miral, S. (1992). *Erken bebeklik otizmde etiyolojik etkenler*. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, 9 Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Öztürk, M. (1976). Bir erken bebeklik otizminin anne yoluyla tedavisi. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 13(3), 81-101.
- Sucuoğlu, B. ve Aksaz, N.K. (1992). Otistik çocuklara bağımsız yaşam becerilerinin kazandırılması. *Psikoloji Dergisi*, 7(27), 15-26.
- Vanlı, L., Yalaz, K., Renda, Y. ve Yakut, A. (1991). Otistik çocuklarda EEG ve BBT bulguları. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2(1), 41-44.
- Vanlı, L., Yalaz, K. ve Renda, Y. (1989). İnfantil otizmde davranışsal ve nörolojik boyutlar: Bir grup otistik çocuk üzerine değerlendirme. *Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 3(4), 152-156.

OYUN TERAPİSİ

- Öztürk, M., Akçakın, M. ve Aslan, B. (1988). Psikotik bir çocuğun oyun terapi sürecinden örnekler. *Ankara Tıp Bülteni*, 10(3), 51-60.

ÖZERKLİK

- Öztürk, O. (1969). Anadolu toplumunda özerklik ve girişme duygularının kısıtlanması. *V. Milli Nöro-Psikiyatri Kongresi*, Ankara.

ÖZÜRLÜ ÇOCUKLAR

- Akkök, F. (1982). Özürtlü çocukların aileleriyle psikolojik danışma ve rehberlik çalışmaları. *Psikoloji Dergisi*, 4(16), 3-5.
- Akkök, F. (1989). Özürtlü bir çocuğa sahip anne babaların kaygı ve endişe düzeyini ölçme aracının güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Psikoloji Dergisi*, 7(23), 26-38.
- Sucuoğlu, B., Küçüker, S. ve Kanık, N. (1993). *Anne babaların özürtlü çocuklarının eğitimlerine katılımları*. Yayınlanmamış araştırma raporu. Ankara Üniversitesi Rektörlüğü, Ankara.

ÖĞRENME

- Afşe, O. (1983). *The effects of mastery learning and traditional learning methods on achievement and retention of fifth grade Turkish primary school students in science*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü, İstanbul.
- Dökmen, Ü. (1985). Grimm ve Türk halk masallarındaki davranış modellerinin operant şartlanma ve denetim odağı açısından incelenmesi. *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 17, 185-209.
- Duman, O. (1988). Öğrenme ve hafızanın modern teorileri. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 58-62.
- Sungur, N. (1988). *Yaratıcı Sorun Çözme Programının etkililiği*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

ÖĞRENİLMİŞ ÇARESİZLİK

- Aydın, G., (1986). Çocuklarda arkadaş ilişkilerinde başarısızlık ve öğrenilmiş çaresizlik ilişkisi. *Psikoloji Dergisi*, 5(20), 9-16.
- Dağ, İ. (1991). Rosenbaum'un Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği (ROGO)'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2(4), 269-274.

PSİKOANALİZ

- Geçtan, E. (1980). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul: Hür-Yayın A.Ş.
- Gülerce, A. (1987). *Transformational epistemology: A methodological synthesis of psychoanalysis and family systems thinking*. A doctoral dissertation, University of Denver.

PSİKODRAMA

- Dökmen, Ü. (1988). Psikodrama ile bir rüya analizi. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 27-31.
- Dökmen, Ü. (1993). Sosyal Atom Ölçeği: Geliştirilmesi, güvenilirliği ve geçerliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 8(30), 2-6.
- Dökmen, Ü. (1989). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Rehberlik Merkezi'nde sürdürülmekte olan psikolojik drama çalışması. *Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Toplantısı*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 81-87.
- Özbek, A. ve Leutz, G. (1987). *Psikodrama: Grup psikoterapisinde sahnesel etkileşim*. Ankara: Has-Soy Matbaası.

PSİKOLOG

- Boyacıoğlu, G. (1994). Türk Psikologlar Derneği hizmetiçi eğitim programı anket sonuçlarına ilişkin rapor. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 86-87.
- Dodds, J.B. (1980). Amerika Birleşik Devletleri'nde klinik psikologlarının eğitim ve işlevleri. *Psikoloji Dergisi*, 1(11-12), 10-14.
- Elal G. (1989). Sağlık alanlarında çalışan psikologların öğrenim ve mesleki çalışmalarında toplumlararası deneyim. *Psikoloji Dergisi*, 1(9), 10-12.
- Geçtan, E. (1980). Klinik psikologların görev ve eğitimlerine ilişkin görüşler ve öneriler. *I. Yöresel Psikoloji Sempozyumu*. Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, 51-52.
- Güçray, S. (1980). Çocuk bakım yurtlarında psikologların çalışmalarına ilişkin sorunlar. *I. Yöresel Psikoloji Sempozyumu*. Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.
- Gültekin, Y. ve Durak, A. (1992). Psikologlar Derneği: Kuruluşundan günümüze kadar alınan önemli kararlar ve bütün özetleri. *Psikoloji Dergisi*, 7(28), 38-43.
- Jones, L.K. (1986). Tarsus'taki bir öğretmenden Raleigh'deki bir danışma psikoloğuna (Çev. Petek Aşkar). *Psikoloji Dergisi*, 5(19), 10-12.
- Kakcıoğlu, L. (1980). Genel bir hastanenin psikiyatri kliniği psikologlarının sorunları. *I. Yöresel Psikoloji Sempozyumu*. Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.
- Kuzgun, Y. (1980). Danışma psikologlarının rol tanımları ve eğitimleri için alınabilecek önlemler. *Türkiye'de Uygulamalı Psikoloji ve Sorunları*. Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, 53-54.
- LeCompte, G. (1978). Psikologların görev tanımı ve yetkileri. *Psikoloji Dergisi*, 1(4), 3-5.
- Öktem, F. (1980). Çocuk psikiyatrisi alanında çalışan psikologların sorunlarına ilişkin bazı görüşler. *I. Yöresel Psikoloji Sempozyumu*. Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, 45-46.
- Özer, K. (1982). Psikoloğun rol tanımı üzerine. *Psikoloji Dergisi*, 4(14-15), 68-72.
- Özusta, Ş. (1992). 1978'den günümüze kadar Psikologlar Derneği'nin çalışma rapor özetleri. *Psikoloji Dergisi*, 7(28), 34-37.
- Pamir, T. (1980). Rehabilitasyon hizmetlerinde psikoloğun rol ve görevleri, eğitim standartları. *I. Yöresel Psikoloji Sempozyumu*. Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, 20-22.
- Şentaş, Z. (1980). Çalışan psikologlar ve sorunları. *I. Yöresel Psikoloji Sempozyumu*. Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, 33-34.
- Topçu, S. ve Kuzgun, Y. (1980). Ruh sağlığı alanında çalışan psikologların rol, işlev ve eğitimleri hakkında ilgili tıp doktorlarının tanı ve tutumları. *Psikoloji Dergisi*, 1(11-12), 15-22.
- Topçu, S. (1979). Sağlık alanlarında çalışan psikologların öğrenim ve mesleki sorunları üzerine bir inceleme. *Psikoloji Dergisi*, 1(7), 25-28.
- Toker, F. (1979). Psikologların görev tanımı ve yetkileri. *Psikoloji Dergisi*, 5, 8-9.
- Urcan, Z. (1980). Psikologların klinik hizmetlerde karşılaştıkları sorunlar ve kaynakları. *I. Yöresel Psikoloji Sempozyumu*. Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.
- Uçman, P. (1980). Psikologların görev tanımı ve eğitimlerine ilişkin sorunları giderebilecek çözüm önerileri. *I. Yöresel Psikoloji Sempozyumu*. Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, 55-57.
- Whirter, J.J. (1986). Türkiye deneyiminin danışma psikologları üzerindeki etkisi (Çev. Hürol Fıçıoğlu). *Psikoloji Dergisi*, 5(19), 30-33.

Yazgan, B. (1980). Anaokulları, kreş ve bakım yurtlarında çalışan psikologların rol ve görevleri, eğitim standartları. *I. Yöresel Psikoloji Sempozyumu*. Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, 23-26.

PSİKOLOJİ

- Berkem G. (1994). Psikolojide genel ve uzmanlığa ilişkin standartlar ile eğitim standartları. Türkiye'deki durum. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9 (31), 74-80.
- Dönmez, A. (1979). Psikolojide ekolojik yaklaşım. *Psikoloji Dergisi*, 1(6), 26-30.
- Diñç, İ. (1975). *Psikolojide yeni gelişmeler ve sorunları*. Seminer notları. Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü, Ankara.
- Gülerce, A. (1988). Dönüşümsel model. *V. Ulusal Psikoloji Kongresi*, İzmir.
- İmamoğlu, O. (1979). Sosyal psikolojiye 1970'lerde incelenen konular ve yöntem açısından genel bir bakış. *Psikoloji Dergisi*, 1(5), 14-19.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1978). *İnsan ve insanlar. Sosyal psikolojiye giriş*. Ankara: Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, Sevinç Matbaası.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1990). Sosyal ve kültürlerarası psikolojide yeni yönelimler. *Cumhuriyet-Bilim Teknik*, 153, 12-13.
- Karakaş, S. (1987). Psikoloji biliminde yöntem sorunu. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 45-54.
- Karakaş, S. (1988). *Bilimsel psikoloji: Temel ilişkiler*. Ankara: T.B.M.M. Vakfı.
- LeCompte, W.A. (1982). Duygusal yüz ifadeleri ve klinik psikoloji. *Psikoloji Dergisi*, 4(16), 44-48.
- LeCompte, A.W. (1989). Türk psikolojinde yeni gelişmeler. *Psikoloji Dergisi*, 1(11-12), 6-9.
- Menli, N. (1991). Deneysel psikoloji açısından Descartes'in önemi. *Psikoloji Dergisi*, 7(26), 17-22.
- Oral, A. (1994). VIII. Ulusal Psikoloji Kongresi-Düzenleme Kurulu ve Türk Psikologlar Derneği tarafından hazırlanan anket çalışması sonuçları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 83-105.
- Öner, N. (1977). Psychology in the schools in Turkey. In C.D. Catterall (Ed.). *Psychology in the schools in international perspective*, 2, Columbus.
- Öner, N. (1979). Okul psikolojisi. *Psikoloji Dergisi*, 1(8), 15-21.

Öner, N. (1982). Uygulamalı psikolojide uzmanlaşmayla ilgili iki yanılı. *Psikoloji Dergisi*, 4(14-15), 65-67.

Pronko, N.H. (1986). Amerikan psikolojisindeki bugünkü yönelimler (Çev. Aycan Eren). *Psikoloji Dergisi*, 5(19), 7-9.

Samurçay, N. (1979). Bilimsel psikolojinin doğuşu. *Psikoloji Dergisi*, 6, 31-32.

Savaşır, I. (1979). Klinik psikoloji. *Psikoloji Dergisi*, 1(6), 10.

Savaşır, I. (1980). Klinik psikolojide eğitim. *I. Yöresel Psikoloji Sempozyumu*. Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, 18-19.

Şahin, N. (1978). Türk basınında psikoloji yazıları 1960-1975. *Psikoloji Dergisi*, 1(3), 41-45.

Şahin, N. (1979). Hazır mıyız? *Psikoloji Dergisi*, 1(5), 2-6.

Tavat, B. (1991). Deneysel psikoloji tarihi çerçevesinde beden-zihin probleminin çağdaş psikoloji ekollerine etkisi üzerine bir tartışma. *Psikoloji Dergisi*, 7(26), 41-44.

Tegin, B. (1978). Psikolojide tanı ve sınıflandırma sorunu. *Psikoloji Dergisi*, 1(3), 17-21.

Tegin, B. (1979). Psikoloji ve yöntem bilim. *Psikoloji Dergisi*, 1(7), 22-24.

Toker, F. (1979). Endüstri psikolojisi. *Psikoloji Dergisi*, 2(5), 8.

Topcu, S. (1988). Sağlık hizmetlerinde psikolojinin bugünkü durumu, sorunları ve çözüm yolları üzerine bir rapor. *Psikoloji Dergisi*, 9, 17-19.

Uçman, P. (1980). *Çözüm önerileri. Türkiye'de uygulamalı psikoloji ve sorunları*. Ankara: Psikologlar Derneği Yayınları, 55-58.

Ünal, C. (1977). Kazaların ve güvenlik sorununun psikolojik yönü. *A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 1-4.

Wexlard, A. (1980). Uluslararası Çocuk Psikolojisi Kongresi (Çev. Bekir Onur). *Psikoloji Dergisi*, 3(11-12).

PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK

Baymur, F. (1980). Danışma psikolojisinin alanı ve danışmanların görevleri. *I. Yöresel Psikoloji Sempozyumu*. Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.

Doğan, O. (1989). Yükseköğretimde rehberlik ve psikolojik danışma merkezinin gerekliliğine ilişkin görüşler. *Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Toplantısı*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara, 1-5.

Doğan S. (1989). Üniversite gençliğinin psikolojik danışma ve rehberlik merkezini algılayışları. *Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları*. Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi, Ankara, 121-145.

Gülerce, A. (1989). Üniversite öğrencilerinin önemseme ve yaşama derecelerine göre psikolojik sorunları ve üniversite psikolojik danışmanlık merkezlerine genel bakışları ve ilişkileri. *Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları*. Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi, Ankara, 147-155.

Gülerman, A. (1989). Akademik danışmanlara rehberlik ve psikolojik danışman niteliğinin kazandırılması. *Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Toplantısı*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara 43-48.

Skowholt, T.M. (1986). Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'nde psikoloji ve psikolojik danışma: Bir Amerikalının görüşleri (Çev. Gülden Bilal). *Psikoloji Dergisi*, 5(19), 47-53.

Şahin, N.H, Sezgin, N., Taş, Y. ve Rugancı, N. (1989). Bilkent Üniversitesi öğrencilerinin Psikolojik Danışma Rehberlik Araştırma Merkezi'nden beklentileri. *Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları*. Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi, Ankara, 99-120.

PSİKOTERAPİ

Güleç, C. (1980). Fenomeno-egzistansiyel yönelimli psikoterapiler. *Psikoloji Dergisi*, 10, 19-22.

Gülerce, A. (1988). Psikoterapi, sosyal etki ve tutum değişimi. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 11-117.

Gülerce, A. (1982). Psikoterapinin sonucuyla ilişkili hasta etkenleri: Bir yayın tarama. *Psikoloji Dergisi*, 13, 17-25.

Güney, M. (1984). Psikoterapide iyileşme ölçütleri. *Psikoloji Dergisi*, 5(17), 39-42.

Gürsel, F. (1952). Orientation professionnell et travaux psychotechnique en Turguie. *La psychotechnique dans la monde modene*. Paris: Franziska Baumgartien Paris Press Universitaires de France.

Kaner, S. (1991). *Gerçeklik terapisinin ve psikodramanın antisosyal davranış gösteren gençlerin benlik algılarına ve empati düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Odağ, C., Kerimoğlu, C. ve Kerimoğlu, E. (1977). Psikoterapilerde direnç. *Symposium*, 15, 16-26.

Odağ, C. ve Kerimoğlu, E. (1978). Psikoterapilerde dirençlerin işlenmesi. *Psikoloji Dergisi*, 1(4), 26-30.

Öztürk, O. (1985). *Psikoterapide temel koşullar. Psikoanaliz ve psikoterapi*. Ankara: Sevinç Matbaası, 175-176.

Patterson, C.H. (1986). Eklektik psikoterapinin temelleri (Çev. Nilhan Sezgin). *Psikoloji Dergisi*, 5(19), 26-29.

Sayıl, I. ve Doğan, Y.B. (1984). Kısa dönemli psikoterapiler. *Psikoloji Dergisi*, 5(17), 43-49.

PSİKİYATRİ

Göksel, F.A. (1964). *Psikiyatrik sendromlarda problem alanları analizi*. Yayınlanmamış doçentlik tezi, Ankara.

Öztürk, M.O. & Volkan, A., (1977). The theory and practice of psychiatry in Turkey. In C.L. Brown and N. Itzkowitz (Eds.). *Psychological Dimensions of Near Eastern Studies*. Princeton, N.J.: The Darwin Press, 330-361.

Uçman, P. (1989). Psikiyatrik servis ortamında farklı değerlendirme yaklaşımlarının ilişkisi. *Psikoloji Dergisi*, 7(23), 39-47.

Uçman, P. (1979). Psikiyatrik tedavi ortamı ve personel tutumları. *Psikoloji Dergisi*, 1(8), 22-26.

Uçman, P., (1983). Attitudes of psychiatric personnel and the therapeutic milieu. *Hacettepe Medical Journal*, 16. 191-198.

RUH SAĞLIĞI

Birsöz, S. (1980). *Hastalık öncesi yaşam değişimleri ve ruhsal sonuçları üzerine bir inceleme*. Yayınlanmamış doçentlik tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümü, Ankara.

Erkmen, H. (1989). Tıp Fakültesi öğrencilerinde ruhsal durum ölçümü çalışması değerlendirmesi. *Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları*. Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi, Ankara, 77-80.

- Hayran, O. (1982). *Çubuk Merkez Sağlık Ocağı bölgesinde ruhsal sorunlara ilişkin vaka-kontrol araştırması*. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Toplum Hekimliği, Ankara.
- Karancı, N. (1987). Psikiyatri hastalarının ruhsal rahatsızlarının nedenlerini algılama boyutları ve boyutların gelecek beklentisi ile ilişkiler. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 102-107.
- Öztürk, M.O.(1983). *Rub sağlığı ve hastalıkları*. Ankara: Sinir ve Ruh Sağlığı Derneği Yayını, Meteksan Ltd.
- Öztürk, M.O.(1988). *Rub sağlığı ve bozuklukları*. Ankara: Nuru Matbaası.
- Savaşır, Y. (1981). Affektif bozukluklar. *Rub sağlığı ve hastalıkları*. Ankara: Türkiye Sinir ve Ruh Sağlığı Derneği Yayını.
- Şemin, R. (1977). *Rub sağlığı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını.
- Tegin, B. (1988). Toplum psikolojisi ve toplumsal ruh sağlığı anlayışı. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 13-19.

SCL-90

- Alper, Y., Aydın, C., Kabaklıoğlu, M.T. ve Aktaner, E. (1990). Psikiyatri kliniğine başvuran 14-24 yaş grubu gençlerde semptom dağılımının SCL-90-R ile incelenmesi. XXVI. *Ulusal Psikiyatrik ve Nörolojik Bilimler Kongresi*. 220-223.
- Dağ, İ. (1991). Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R)'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2(1), 5-12.
- Fidaner, H. ve Fidaner, C. (1984). SCL-90 Ruh Sağlığı Testi'nin uygulanması ve metodolojik sorunlar. XX. *Psikiyatrik ve Nörolojik Bilimler Kongresi*, Bursa.
- Kılıç, M. (1991). Belirti Tarama Listesi SCL-90-R' nin geçerlik ve güvenilirliği. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(2). 45-52.

SINAV KAYGISI

- Ekşi A. (1977). Öğrencilerin sınavlara hazırlanmaları. *İstanbul Üniversitesi Bülteni*, 4.
- Kaymak, D.A. (1987). Sınav Kaygısı Envanteri'nin Türkçe formunun oluşturulması ve güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 55-62.
- Özer, A. (1990). *Sınav ve sınanma kaygısı*. İstanbul: Varlık yayınları.

SOL ELLİLİK

- Vanlı, L. (1987). Patolojik sol ellilik: Bir modelin kültürlerarası denemesi. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 98-101.

SOSYAL PSIKOLOJİ

- Arkonuç, S.A. (1987). Sosyal kimlik teorisi ve Social Identity Inventory (Sosyal kimlik envanteri, metodu). *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 16-18.
- Aydın, O. (1978). Çocuklarda sosyal algı ve kişiler arası ilişki kurmada etkinlik. *Psikoloji Dergisi*, 1(2), 23-29.
- Bilgin, N. (1978). Haberlerin işlenmesi. *Psikoloji Dergisi*, 1(2), 9-17.
- Gürkayrak, I. (1980). Okul büyüklüğünün öğrenci yaşamına etkisi. *Psikoloji Dergisi*, 10, 8-11.
- İmamoğlu, E.O. (1991). Toplumsallaşma. R. Keleş, J Novak ve Tomanbay (Eds.). *Türkiye'de ve Almanya'da sosyal hizmetler sözlüğü*. Ankara: Selvi Yayınları, 189-190.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1989). Sosyal değişme bağlamında psikolojik araştırmaların yeri. *Psikoloji Dergisi*, 1(11-12). 2-5.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1975). *Dış ülke yaşantısının etkileri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1979). Sosyal ilim metodolojisi: Köy ve nüfus araştırmaları, İzmir araştırması. *Türkiye'de sosyal araştırmaların gelişmesi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, C. (1976). *Persons and people*. Ankara: Sevinç Press.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1970) Social norms and authoritarianism: A Turkish-American comparison. *Journal of Personality and Social Psychology*, 16, 444-451.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1972). *Sosyal değişimin psikolojik boyutları: İzmir lise öğrencileri üzerine bir inceleme*. Ankara: Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.
- Kandiyoti, D. (1977). Some implications of social change for housing design. *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 3 (1), 150.

STRES

- Baltaş, Z. (1982). 10-11 yaş çocuklarında stres değerlendirme. *Psikoloji Dergisi*, 4(16), 19-23.
- Baltaş, Z. (1981). *İlkokul öğrencilerinde stres ölçülmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, İstanbul.

- Siva, A. (1991). *İnfertilite de stresle başatma, öğrenilmiş güçsüzlük ve depresyonun incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Şahin, N. ve Durak, A. (1994). Üniversite öğrencilerinde stres: Kişilik, olaylar, belirtiler. *VIII. Ulusal Psikoloji Kongresi'nde sunulan bildiri*, İzmir.
- Şahin, N.H., Rugancı, N., Taş, Y., Kuyucu, S. ve Sezgin, N. (1992). *Üniversite öğrencilerinin stresle ilişkili gördükleri faktörler, stres belirtileri ve başa çıkma yöntemleri*. Araştırma Ön Raporu. Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi, Ankara.
- Uçman, P. (1990). Ülkemizde çalışan kadınlarda stresle başa çıkma ve psikolojik rahatsızlıklar. *Psikoloji Dergisi*, 7 (24), 58-75.

TELEVİZYON

- Aziz, A. (1975). *Televizyonun yetişkin eğitimindeki yeri*. Ankara: Sevinç Matbaası, 41-61.
- Oyal, E. (1977). Televizyonda tecimsel yayın. *Basım ve Yayın Yüksek Okulu yıllık 1974-1976*. Ankara: Doğan Basımevi.
- Tokgöz, O. (1972). *Türkiye ve Ortadoğu ülkelerinde radyo ve televizyon sistemleri: Mukayeseli bir araştırma*. Ankara: Sevinç Matbaası, 229-230.
- Tokgöz, O. (1989). Televizyon reklamlarının çocuklarca anlaşma ve değerlendirilmesi. *Psikoloji Dergisi*, 1(11-12), 31-37.

TEST

- Akkoyun, F. (1985). *Rotter Cümle Tamamlama Testi Üniversite Öğrencileri Formu el kitabı*. Ankara: Ankara Üniversitesi EBF Yayınları, No: 141.
- Berkusun, O. (1993). Dışavurulan duygulanım ölçeği: Ölçek uyarlama üzerine bir pilot çalışma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 8(29), 19-15,
- Epir, S. (1976). *İlkokul çocukları için AAMD Uyumsal Davranış Skalası (1974 Revizyonu) Türkçe adaptasyon*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi,
- Esemenli, S. (1988). *Kolej Kendini Anlatma Ölçeği'nin üniversite öğrencilerine uyarlaması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Kepir, H. (1980). *Personel seçiminde kullanılan psikomotor testlerin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Ankara.
- Okvayuz, Ü. (1982). *Rosenzweig Resimli Engellenme Testi'nin 20-30 yaş arası Türk örnekleme uyarlanması ve klinik denenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Psikoloji Bölümü, Ankara.
- Öktem, F. (1988). Nöropsikolojik testler. *Psikoloji Dergisi*, 6 (22), 91-99.
- Öner, N. & Kaymak, D. (1987). The transliteral equivalence and the reliability Turkish TAL. In H.M. Van de Ploeg, R. Schwarzer & C.D. Spielberger (Eds.). *Advances in test anxiety research*, 5, Swets and Zeitlinger, Lisse. 227-239.
- Samurçay, N. (1978). Somatik yakınmaların tanısında Rorschach'ın yeni bir uygulaması. *Psikoloji Dergisi*, 1(1), 28-32.
- Savaşır, I. ve Şahin, N. (1988). *Wechsler çocuklar için zeka ölçeği (WISC-R)*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Savaşır, I. ve Şahin, N. (1978). W.I.S.C. Uyarlama çalışmaları ön rapor-I. *Psikoloji Dergisi*, 1(1), 33-37.
- Savaşır, I. ve Öktem, F. (1979). WISC uyarlama çalışmaları ön rapor-II. *Psikoloji Dergisi*, 1(7), 16-22.
- Siva, A. (1988). *SBO ve KKO faktör analizi ve güvenirlik analizi*. Yayınlanmamış veri. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

TUTUM

- Başaran, F. (1971). *Diyarbakır köylerinde vaziyet alışların değişmesiyle ilgili psiko-sosyal bir araştırma*. Ankara Üniversitesi, Ayn basım.

TÜRK...

- Cochran, S.W. (1986). Türkiye'yi özlemle anıyorum (Çev. Orhan Aydın). *Psikoloji Dergisi*, 5(19), 44-46.
- Çağlayangil, S.I. (1988, 10 Mayıs). Ortak Pazar ve Türk kültürü. *Güneş Gazetesi*.

UMUTSUZLUK

- Durak, A. ve Palabıykoğlu, R. (1995). Beck Umutsuzluk Ölçeği'nin geçerliği üzerine bir çalışma. *Kriz Dergisi*, 2(2), (Baskıda).

- Durak, A. (1993). *Beck Umutsuzluk Ölçeği'nin geçerliği üzerine bir çalışma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Durak, A. (1994). Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 1-11.
- Seber, G. (1991). *Beck Umutsuzluk Ölçeği'nin geçerliği ve güvenilirliği üzerine bir çalışma*. Yayınlanmamış doçentlik tezi, Anadolu Üniversitesi Tıp Fakültesi, Eskişehir.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ

- Aytar, G. (1985). Bir grup üniversite öğrencisinde yaşam olayları, depresyon ve kaygı araştırması. *XXI. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi*. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Çağlar, A. (1989). Marmara Üniversitesi öğrencilerine uygulanan bir anketin değerlendirilmesi. *Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları*. Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi, Ankara, 15-22.
- Çavdar T., Tünay D. ve Yurtseven T. (1976). Yüksek öğrenime başvuran öğrenciler 1974-75. *Sosyal Planlama Dergisi*, Devlet Planlama Teşkilatı.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). Üniversite öğrencilerinde psikiyatrik semptom dağılımı. *XXII. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi*, İzmir.
- Çulha, M.U. (1974). *Needs and satisfaction of foreign students at the University of Minnesota*. Doctoral dissertation, Minnesota University.
- Güney, M. (1985). Üniversite öğrencileri arasında sorunlarla semptomlar arasındaki ilişkiler. *XXI. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları*, 98-101.
- İmamoğlu, E.O. ve Gültekin, Y.Y. (1993). Önerilen dengelenmiş toplumsal birey modeli ışığında üniversite gençliğinin sorunları: 1982-92 döneminde yayınlanan araştırmalara ilişkin bir değerlendirme, yorum ve öneriler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 8(30), 27-41.
- Kalfazade, N. (1986). *Öğrencilerin çalışma alışkanlıkları ve tutumları ile ebeveynlerinin eğitim seviyesi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Kulaksızoğlu, A. (1989). Üniversite öğrencilerinin öğrenci kişilik hizmetlerine ilişkin sorunları ve öneriler. *Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Toplantısı*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 7-11.
- Maşrabacı, S.T. (1989). Yurttan kalan ve kalmayan üniversite öğrencilerinin ruh sağlığını etkileyen psikolojik faktörler. *Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları*. Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi, Ankara, 173-176.
- Orhon E. (1985). *Ankara Üniversitesi öğrencilerinin sosyal ve psikolojik sorunları*. Ankara: D.P.T. Yayınları.
- Özgülven, E. (1971). Üniversiteye öğrenci seçiminde giriş sınavlarının rolü. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3(2), 105-117.
- Özgülven E. (1974). *Üniversite öğrencilerinin başarılarını etkileyen zihinsel olmayan faktörler*. Yayınlanmamış araştırma, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Özgülven, E. (1990). Yurtlarda kalan üniversite öğrencilerinin sağlık ve psikolojik sorunları. *V. Ulusal Psikoloji Kongresi-Seminer Dergisi Özel Sayısı*, 8, 47-46.
- Özgülven, E. (1989). Üniversite Öğrencilerinin uyum sorunları ve başatma yolları. *Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları*. Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi, Ankara, 23-29.
- Özönder, C. (1989). Yükseköğretim gençliğinin beklentileri ve problemleri. *Devlet Bakanlığı ve Erciyes Üniversitesi Türk Toplum ve Gençlik Sempozyumu*, Kayseri, 41-43.
- Ülkü, S. (1989). Yüksek öğretimde kimlik sorunları. *Yükseköğretim Rehberlik ve Psikolojik Danışma Toplantısı*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 29-37.
- Yeşilyaprak, B. (1986). Üniversite gençlerinin psikolojik sorunları. *Psikoloji Dergisi*, 5(20), 80-84.

ÜNİVERSİTE GİRİŞ SINAVI

- Canküyer, E. (1972). *Tıp, Veteriner ve Ziraat Fakültesi öğrencilerinin üniversiteye giriş sınavlarında aldıkları puanlarla FKB derslerindeki başarıları arasındaki bağıntıların istatistiksel analizi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Ankara.
- Kendir, S. (1968). *Üniversite giriş sınavları üzerinde istatistiksel bir deneme*. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü.

- Kuzgun, Y. (1988). Psikolojik ihtiyaçların orta öğretim başarı puanları ve öğrenci seçme sınavı (ÖSS) puanları ile ilişkisi. *Psikoloji Dergisi*, 6 (22), 104-112.
- Mihçioğlu C. (1969). *Üniversiteye giriş ve liselerimiz*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Mihçioğlu, C. (1969). Üniversiteler arası giriş sınavında aldıkları sonuçlara göre Türkiye'deki liselerin başarı durumları. *A.Ü. SBF Dergisi*, 24, 57-110.
- Nasuhoğlu, R. (1973, 4 Temmuz). Üniversiteye giriş sınavları nasıl düzenlenmeli. *Milliyet Gazetesi*.
- Onay, P. (1972). *Öğrencilerin lise, üniversiteler arası giriş sınavı ve üniversitedeki başarıları arasında ilişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Özgülven E. (1974). *Eğitsel ve sosyo-ekonomik faktörler açısından üniversiteye giriş sorunu*. Yayınlanmamış doçentlik tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Özgülven, E. (1978). Üniversiteye giriş düzenimiz. *Psikoloji Dergisi*, 1(4), 9-12.
- Özgülven, E. (1978). Üniversite giriş sınavları en iyi öğrencileri seçebiliyor mu? *Psikoloji Dergisi*, 1(2), 17-22.
- Özgülven E. (1971). Üniversiteye giriş sınavlarının öğrenci seçimindeki rolü. *Hacettepe Üniversitesi, Sosyal ve İdari Bilimler Dergisi*, 3 (2), 105-117.
- Özgülven E. (1976). Türkiye'de üniversiteye girişle ilgili uygulamalar. *Araştırma Dergisi*. Ankara Üniversitesi Yayını, Ankara, 180-198.
- Özgülven, E. (1975). Üniversiteye giriş sorunu. *Tübitak V. Bilim Kongresi Bilim Adamı Yetiştirme Grubu Tebliğleri*, Ankara.
- Özgülven E. (1977). Üniversiteye girişte özel dersanelerin rolü. *Tübitak VI. Bilim Kongresi Bilim Adamı Yetiştirme Grubu Tebliğleri*. Ankara, 59-72.
- Özgülven E. (1976). The problems of the college entrance examination and a selection model for use in developing countries. *Journal of World Education*, 7(3).
- Tan, H. (1966). *Giriş sınavlarımız iyi öğrenci seçebiliyor mu?* Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Toker, F. (1982). *Yordama geçerliğinde bir sorun. Öğrenci seçme ve yerleştirme sınavı geçerliğinin araştırılmasında kullanılan yöntemlere ilişkin bazı sorunlar*. Ankara: ÖSYM-AGB Yayınları.
- Yıldırım, C. (1972). *Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne giriş ve üniversitede başarıyı etkileyen faktörler*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

VAJİNİZMUS

- Kayır, A., Tükel, M.R. ve Yüksel, Ş. (1986). Treatment of vaginismus and its difficulties. *XVIII. European Congress of Behaviour Therapy*, Lusanne.
- Kayır, A., Yüksel, Ş. ve Tükel, R. (1987). Vaginismus nedenlerinin tartışılması. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 107-111.
- Özek, M. ve Kantemir, E. (1980). Vaginismus. *13th European Conference on Psychosomatic Medicine*, İstanbul.
- Tuğrul, C. (1993). Vajinismus tedavisinde eklettik bir yaklaşım: Bir vaka örneği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 8(30), 48-48.
- Yolaç, P. ve Tuğrul, C. (1991). Vajinismus vakalarında Gestalt yaklaşımı. *XXVII. Ulusal Psikiyatri Kongresi*, Antalya.

YAŞLILIK

- Himot, L.J. (1978). Yaşlılık sorunlarına bir bakış (Çev. Nail Şahin). *Psikoloji Dergisi*, 1(3), 5-7.
- Hisli, N. ve ark. (1984). Kurumda yaşayan yaşlılarla kurum dışında yaşayan yaşlıların SCL-90 semptom sıralama listesine göre karşılaştırılması. *III. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları*, Psikologlar Derneği Yayınları, 255-267.
- İmamoğlu, E.O. ve İmamoğlu V. (1992). Life situations and attitudes of the Turkish elderly toward institutional living within across-cultural perspective. *Journal of Gerontology: Psychological Sciences*, 47(2), 102-108.
- İmamoğlu, E.O. ve İmamoğlu, V. (1992). Housing and living environments of the Turkish elderly. *Journal of Environmental Psychology*, 35-43.
- İmamoğlu, E.O., Küler, R. İmamoğlu, V. ve Küller, M. (1993). Social psychological worlds of Swedes and Turks in and around retirement. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 24(1), 26-41.

YALNIZLIK

- Demir, A., (1989). U.C.L.A. Yalnızlık Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*, 7(23), 14-18.

Demir, A. (1989). UCLA Yalnızlık Ölçeği'nin ODTÜ öğrencilerine uygulanması. *Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları*. Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi, Ankara, 173-176.

Şahin, N. (1994). Offer Yalnızlık Ölçeği. *IV. Ulusal Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Kongresi*, Uludağ Üniversitesi, Kızılayla-Bursa.

YAS

Başoğlu, M. (1982). Patolojik yas olgusuna davranışçı bir yaklaşım. Bir vaka analizi. *Psikoloji Dergisi*, 4(16), 39-43.

Savaşır, I. (1978). Elem ve bileşenleri. *Psikoloji Dergisi*, 1(3), 27-32.

YETERLİLİK ONAYI

Şahin, N.H. (1994). Yeterlilik onayı (Accreditation). *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31).

YETİŞTİRME YURTLARI

Bıyıklı, L.C. (1987). Yetiştirme yurduna yuvadan gelen 7-11 yaş çocuklarının zihinsel ve psiko-sosyal gelişimlerinin incelenmesi. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 128-136.

Bıyıklı, L. (1981). *Yetiştirme yurduna yuvadan gelen 7-11 yaş çocuklarının zihinsel ve psiko-sosyal gelişimlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.

Cılga, I., (1984). Yetiştirme yurtlarında toplumsallaşma. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi*, 2, 83-113.

ZEKA

Onur, B. (1980). Zeka kalıtsal değildir, Rene Zazzo ile görüşme. *Psikoloji Dergisi*, 10, 17-19.

Özbaydar, B. (1959). *4 - 11 yaşındaki çocukların zihni seviyelerinin tayini*. İstanbul: İrfan Matbaası.

Öner, N. (1978). Yaratıcılık ve üstün zeka. *Psikoloji Dergisi*, 3, 10-16.

ZİHİNSEL VE MOTOR GELİŞİM

Özelli, L. (1978). A pilot study with the Bayley Infant Scales of mental and motor development: A Turkish sample. *Turkish Journal of Pediatrics*, 20, 35-43.

Özelli, L.B. (1978). Bayley bebekler için zihinsel ve devimsel ölçek ile bir ön çalışma. *Psikoloji Dergisi*, 1(2), 3-8.

Sayın üyemiz, gördüğünüz gibi, 1995 yılı Türk Psikoloji Dergisi için tam anlamıyla bir atılım yılı olacaktır. Bir yönüyle üyelerimizin ve öğrencilerin ihtiyaçlarını dikkate alan hazırlıklar yapılmakta, diğer yönüyle de geniş bir uluslararası tanıtım etkinliğine girilmektedir. Dergi'ye yazı göndererek, abone olarak, satışında yardımcı olarak, bu önemli gelişmelere katkıda bulunmanızı bekliyoruz. Lütfen Dergi aboneliğinizi yenileyiniz.

ÖZEL SAYILAR

Hazırlanmakta olan özel sayılarımızın listesi ve özetleri aşağıda verilmektedir.
Katkıda bulunmak istediğiniz özel sayı için lütfen sorumlu yayın yönetmeni ile temas kurunuz.

"Psikolojide Yeni Akımlar "

• Doç. Dr. Sami Gülgöz, Koç Üniversitesi Çayır Cad. No.5 İstinye 80860 İstanbul

Tel: (0-212) 229 30 06/405 • Faks: (0-212) 229 06 80

Psikoloji biliminde son yıllarda önemli gelişmelere tanık olduk. Bu gelişmeler gerek yeni araştırma ve uygulama alanları, gerekse yeni yaklaşımlar olarak ortaya çıktı. Bu özel sayıda, gelişmeleri yakından takip edip, söz konusu alanlarda veya yaklaşımlarla çalışan uzmanların gelişmeleri anlatan yazılarına yer verilecektir. Özel sayının içermesi beklenen başlıklar arasında Türkiye'de ve dünyada psikolojinin geleceği, doku nakli uygulamaları, Bilişsel Psikolojide uygulamalar, psikoterapi sürecine ilişkisel bakış ve kısa süreli dinamik terapiler bulunmaktadır.

Psikopatoloji: Farklı Tarafların Perspektifleri

• Prof. Dr. Nuray Karancı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü 06531 Ankara

Tel: (0-312) 210 10 00/ 3127 Faks: (0-312) 210 12 79

"Psikopatoloji", psikolojik sorunu olan kişiler, aileleri ve yakın çevreleri, sağlık elemanları ve sosyal çevreyi kapsayan, farklı grupların etkilendiği ve etkilediği bir olgudur. Bu özel sayıda, farklı grupların perspektiflerinden psikopatolojiye yaklaşım odak olarak alınacaktır. Aşağıda belirtilen konulardaki deneysel çalışmalar ve derleme yazılarınızla özel sayıya katkıda bulunursanız seviniriz.

1. Psikopatoloji'ye bakış: Hasta, aile, ruh sağlığı elemanları ve genel olarak toplumun psikopatoloji konusundaki değerlendirmeleri, neden atıfları ve çeşitli psikolojik sorunu olan bireylerden beklentileri. Atıflar ve yaşanan duygular arasındaki ilişkiler.

2. Psikiyatrik bozuklukların hastaya, aileye getirdiği yükler (maddî ve duygusal), hasta ve ailelerinin ruh sağlığı elemanlarından ve toplumdan beledikleri ve destek kaynakları."

Çocukluk Psikopatolojisi

• Doç. Dr. Melda Akçakın Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk Psikiyatrisi Anabilim Dalı Dikimevi/ Ankara

Tel: (0-312) 319 2160/609

Bu özel sayının, çocuklarda normal kişilik gelişimini, değerlendirme yaklaşımlarını, tedavi yaklaşımlarını, klinik belirtileri, risk gruplarını ve önleme çalışmalarını kapsamaması planlanmaktadır.

Grup Terapileri

• Doç. Dr. Nesrin H. Şahin, Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi, Lojmanlar No: 20/5-6, Ankara 06533

Tel: (0-312) 210 13 85 - 266 46 94 Faks: (0-312) 210 11 45

Bu özel sayıda, herhangi bir grubu terapi grubu yapan özelliklere, çeşitli yaklaşımlara ve grup terapilerinin çeşitli yaş, tanı özellikleri taşıyan kişilere uygulanışına değinilecektir. Amacımız, grup terapisinin doğasının ne olduğunu, bu terapi türünün nasıl geliştiğini, grup üyelerinin özelliklerine ve grup liderinin kuramsal formasyonuna göre yöntemlerin nasıl farklılaştığını, bu konuda dünyadaki ve Türkiye'deki uygulamaların neler olduğunu okuyucuya aktarmaktır. Bu konulara eklenmesinde yarar gördüğünüz ve sorumluluğunu üstlenmek istediğiniz başka konular varsa, lütfen bildiriniz. Başvuruların ve ele alınması istenen konuların kapsamı genişlediği takdirde, birbirini izleyen özel sayıların yayınlanması yoluna gidilebilecektir.

Özel sayımız içine, her biri dergi sayfası olarak 10'ar sayfa olmak üzere (A-4 kağıdına 2 aralıklı olarak yazıldığında en fazla 20 sayfa), 10 makale girebilir. Literatür derlemesi olan çalışmalar biraz daha uzun olabilir. Bu özel sayıda, yazarların Türkiye'de grup terapilerini uygularken karşılaştıkları güçlüklerle, denedikleri ve Türk insanı için yararlı olduğunu gözdükleri tekniklere de yer vermemelerini, deneyimlerini diğer meslek elemanları ile paylaşmalarını ve bu özel sayıyı bir haberleşme aracı olarak da kullanmalarını diliyoruz. Makale yazmayı üstlenemeyecek olanların kısa yazılar, mektuplar ya da uyguladıkları grup terapi yaklaşımları ve haberleşme adreslerini bildiren kısa duyurularla bize ulaştırmalarını bekliyoruz. Özel sayımızın sonunda Türkiye'de grup terapilerini uygulayanların bir envanterini oluşturmayı da planlıyoruz.

Kriz ve Krize Müdahale

• Doç. Dr. Refia Palabıykoğlu, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Dikimevi/ Ankara

Tel : (0-312) 362 12 92 (saat 13.00'den sonra)

Türk Psikoloji Dergisi'nin 1995 yılı etkinlikleri arasında yer alması planlanan "Kriz ve Krize Müdahale" özel sayısının aşağıdaki konuları ele alması planlanmaktadır.

1. Kriz kavramının tanımı
2. Sınıflandırılması
3. Krizin kaynağı, gelişimi
4. Süre ve sonuçları
5. Farklı yaklaşımlara göre değerlendirilmesi

6. Krize müdahale ilkeleri
7. Krize müdahale ekibi (meslek grupları ve ekibin eğitimi)
8. Krize müdahalede problem çözme yaklaşımı
9. Ankara'daki "Psikiyatrik Kriz, Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin tanıtımı

Alanda kaynak kitap niteliği taşıyan, ünlü yazarların, araştırmacıların yazılarından özetlenerek alınan bilgi, olgu sunularının yer alması planlanmaktadır. Böylece meslektaşlarımıza, yakın dallardaki ilgililere, psikoloji öğrencilerine, kriz ve krize müdahalede bir giriş niteliğini taşıyan bu özel sayının yararlı olacağına inanıyoruz. Bu konularda çalışan, yazı vermek veya tecrübelerini paylaşmak isteyen meslektaşlarımızın, bu sayının yayın yönetmeni Sn Doç. Dr. Refia Palabiyiçoğlu ile temas etmelerini rica ediyoruz.

Psikolojinin Yeni Uygulama Alanları ve Potansiyeli.

• Prof. Dr. Nuri Bilgin, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı Bornova/İzmir
Tel : (0-232) 388 24 12 Faks: (0-232) 388 11 02

Ölümcül Hastaların Psikolojik Sorunları ve Müdahale

• Doç. Dr. Ülgen Okyayuz, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Dikimevi/ Ankara Tel: (0-312) 319 21 60
Son yıllarda ölümcül hastalara psikososyal içerikli destek yaklaşımlarının giderek önem kazandığı ve konuyla ilgili önemli araştırma ve yayınlar yapıldığı işlenmektedir. Psikolojinin bu çok önemli çalışma alanında, ülkemizde yeterli bilgi alışverişinin yapıldığını ve ilgili profesyoneller arasında iletişimin kurulmuş olduğunu söylemek güçtür.

Türk Psikoloji Dergisi bir özel sayısını bu konuya ayırarak, kanser gibi ölümcül hastalığı olan bir kişinin psikolojisi, hastalığın doğası ve tedavisinin getirdiği güçlükler, hasta ailesi, alanda çalışan profesyonellerin tutumları, eğitimi v.b. konularda meslektaşlarımızı düşünmeye çağırıyor. İlgili ve katkılarınızın yoğun olacağı ümidiyle.

Çevre Psikolojisi

• Prof. Dr. Ahmet Rüstemli, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü 06531 Ankara
Tel: (0-312) 210 10 00/ 3132 Faks: (0-312) 210 12 79
• Yard. Doç. Dr. Melek Göregenli, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Bornova/ İzmir
Faks: (0-232) 388 11 02

Yaşlılık Psikolojisi ve Yaşlılara Yönelik Psikolojik Hizmetler

• Nevin Kılıç, 1. Emekli Sandığı Dinlenme ve Bakımevi No.55 Nispetiye/İstanbul
• Çiğdem Kudiaki, Seyranbağları Huzurevi Bağlar Cad. No:161 Seyranbağları/Ankara Tel: (312) 437 1170
İkisi de huzur evinde psikolog olarak çalışan bu iki arkadaşımız, bu konudaki bir özel sayının ön hazırlıklarını yürütmeyi üstlenmişlerdir. Konuyla ilgilenen ve bu konuda araştırmaları bulunan başka meslektaşlarımızın da başvurularını bekliyoruz.

Okumanın Bilişsel Temelleri. Çocukta ve Yetişkinde Okuma Süreçleri

• Doç. Dr. Bânu Öney, Boğaziçi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Bebek 80815 İstanbul
Tel: (0212) 263 1540/1788 Fax: (0212) 221 2537
E-mail : BANU a TR BOUN-BITNET

Çocuk İstismarı

• Doç. Dr. Fatoş Erkmam, Boğaziçi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Bebek 80815 İstanbul
Tel: (0-212) 263 15 00 -1477 (veya 1608)
Faks: (0-212) 257 50 36
• Doç. Dr. Sezen Zeytinoğlu, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Bornova/İzmir
Faks: (0-232) 388 11 02

Çocuk Hakları Bildirgesi'nin 7 Aralık 1994 Cuma günü Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde onaylanması ile çocuk istismarını ve ihmali önleme daha da önem taşımıştır.

Çocuk istismarı ve ihmali, en geniş biçimde, çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal her alanda gelişmesini engelleyici, duraksatıcı ve geriletici yetişkin davranışları olarak tanımlanmaktadır. Psikolojik, fiziksel ve cinsel istismar ve ihmal olmak üzere üç alt boyutta incelenebilir. Psikologlar olarak bu konunun bizi çok yakından ilgilendirmesinin nedeni, hangi tür istismar ve ihmalle uğramış olursa olsun, çocukların üstünde o anda ve sonra olumsuz kalıcı duygusal neticelerin var olmasıdır.

Türk Psikoloji Dergisi'nin bu özel sayısında çocuk istismarı ve ihmali olgusunun tanısı, sağaltımı ve önlenmesi ile ilgili katkılarınızı bekliyoruz.

Örgütsel Davranış ve Endüstri Psikolojisi

Prof. Dr. Suna Tevrüz, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari İlimler Fakültesi, İngilizce İşletme Bölümü Örgütsel Davranış Anabilim Dalı, 81040 Göztepe/İstanbul
Tel : (0-216) 345 86 29 / 336 52 73 Faks: (0-216) 346 43 56

Türkiye'de henüz üniversitelerimizin psikoloji bölümlerinde bir anabilim dalı olarak yer almayan Örgütsel Davranış ve Endüstri Psikolojisine, Türk Psikoloji Dergisi'nin ek sayısında yer verilmesi, bu konuya olan ilginin işletme okullarının dışında, psikoloji alanında da yeşermeye başladığını gösteren ümit verici bir işarettir.

Örgüt/Endüstri Psikolojisi genellikle üç yaklaşım içinde incelenmektedir. Bireysel yaklaşım; tutum ve değerler, güdülenme, algı, öğrenme vb. gibi iş davranışında etkili olan psikolojik süreçler üzerinde durur. İletişim, grup dinamikleri, liderlik vb. gibi grup süreçleriyle ilgili konular grup yaklaşımını oluşturur. Üçüncü yaklaşımda ise örgüt yapısı, örgütün değişmesi ve gelişmesi, örgüt kültürü gibi iş davranışı üzerinde etkili olan örgütsel süreçlerle ilgili konular ele alınır. Türk Psikoloji Dergisi'nin Örgüt/Endüstri psikolojisine ayrılan ek sayısında, bu alanın dünyada ve Türkiye'deki tarihi gelişimine değinildikten sonra, bu üç yaklaşımı da temsil eden konulara bir bütünlük içinde yer verilecek ve Türkiye'de yapılmış olan ilintili araştırma örnekleriyle konular zenginleştirilecektir.

Bu alanda yaptıkları çalışmalarla Örgüt/Endüstri Psikolojisinin tanıtımında ve ilgilenenler için bu konuda başvurabilecekleri bir okuma kaynağı oluşturulmasında katkıda bulunmak isteyenler yazılarını yukarıda verilen adrese yollayabilirler.

Konuşma ve Lisan

• Y. Doç. Dr. Ayşegül Fişiloğlu
• Y. Doç. Dr. Selda Fikret-Paşa
O.D.T.Ü. Psikoloji Bölümü, 06531 Ankara
Tel: (312) 210 10 00/ 31 82 Fax: (312) 210 12 79

Bu monografin temel amacı okuyucuya konuşma ve lisan alanlarında normal ve patolojik gelişimi içeren teorik bilgilerin verilmesidir. Ayrıca, çok sık rastlanılan konuşma ve lisan bozukluklarının tanımı ve tedavisi ile ilgili yöntemler de pratik ve teorik bilgiler çerçevesinde tartışılacaktır.

- I. Normal İşlevler
 - a. Anatomi ve Fizyoloji
 - b. Türkçe Fonetik
 - c. Konuşma ve Lisan Gelişimi
 - d. Yılanmanın Lisan ve Konuşma Algısı Üzerindeki Etkisi
- II. Konuşma Bozuklukları
 - A. Artikülasyon ve Fonoloji Bozuklukları
 - a. Tanımı ve Belirtileri
 - i. Çocuklar ii. Yetişkinler
 - b. Tanı Yöntemleri
 - i. Çocuklar ii. Yetişkinler
 - c. Tedavi/Terapi Yöntemleri
 - B. Akıcı Konuşma Bozuklukları: Kekemelik
 - a. Tanımı ve Belirtileri
 - i. Çocuklar ii. Yetişkinler
 - b. Tanı Yöntemleri
 - i. Çocuklar ii. Yetişkinler
 - c. Tedavi/Terapi Yöntemleri
 - C. Yankı Damak
 - a. Tanımı ve Belirtileri
 - i. Çocuklar ii. Yetişkinler
 - b. Tanı Yöntemleri
 - i. Çocuklar ii. Yetişkinler
 - c. Tedavi/Terapi Yöntemleri
 - D. Motor Konuşma Bozuklukları
- III. Lisan Bozuklukları
 - A. Çocuklar
 - a. Gecikmiş Lisan
 - b. Çocukluk Afazisi
 - c. Diğer (MR, LD, CP, Otizm, İşitme Kaybı)
 - B. Yetişkinler
 - a. Afazi
 - b. Sağ Hemisfer Bozuklukları
 - c. Lisan ve Demans
 - d. Lisan ve Kafa Travmaları
 - C. Terapi/Tedavi
- IV. Ses Bozuklukları

Sosyal Psikolojide Yöntemsel Eleştiriler

• Doç. Dr. Sibel Arkonaç, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Beyazıt/İstanbul
Tel: Fax: (0-212)-511 24 67

Bu sayıda sosyal psikolojinin sosyal analiz birimi ele alınacak ve bu birim, pozitivist empirist yöntem anlayışının eleştirisi bağlamına eklenerek geliştirilecektir. Deneysellik; evrensel süreçlere ulaşma, emik ve etik kurallar tartışılacaktır. Bundan sonra da Türkiye'de sosyal psikoloji çalışmalarındaki yöntemsel yaklaşım sorunu, yeni bir tartışma platformu oluşturma amacı ile ele alınacaktır.

Grup, Kimlik ve Değişme

• Doç. Dr. Sibel Arkonaç, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Beyazıt/İstanbul
Tel: Fax: (0-212) 511 24 67

Bu sayıda grup ve gruplar arası davranış, kimlik ve değişme ile ilgili yaklaşımlar ve teoriler karşılaştırmalı olarak tartışılacak, Türkiye'deki ilgili çalışmalar derlenecek ve bu bağlamda bu teorik modellerin uygulama alanına ülkemizden örnek çalışmalar verilecektir.

Önyargılar, stereotipler ve ideoloji sosyal kimlik bağlamında tartışılacaktır. Gruplar arası çatışmanın azaltılması ve bir anlamda çok kimlikliliğin sosyal ortamlardaki yansımaları çapraz kategori üyelikleri çerçevesinde ele alınacak ve Türkiye'deki çalışmalar ile yeni yaklaşımlar getirilmeye çalışılacaktır. Son olarak gruplar arası davranış ilişkilerine atfetme teorileri açısından bakılacaktır.

Bu iki özel sayı ile ilgili açıklamalar genel anlamda yapılmıştır. Sınırları bu sayılara katılmak isteyenlerin fikirleri ve teklifleri çerçevesinde genişletilebilir.

Psikoterapi Modelleri ve Vak'a Çalışmaları

• Uzm. Psk. Yavuz Erten, Hüsrev Gerede Cad. Çizmen Apt. 50/1 D:3, Teşvikiye 80200 İstanbul
Tel: (0-212) - 227 36 24 - 261 71 47 • Fax: (0-212) 261 48 35

Psikoterapi, bir yandan, pozitivist bir bilim olan psikolojiyle bir etkileşim içindeyken, diğer yandan da, terapi odalarında, her seans yeni baştan yaratılmakta olan bir deneyim evreninden beslenir. Yüz seneden bu yana evrimleşen süreç göstermiştir ki, psikoterapi, bu iki kutuptan (a) nesnel / pozitivist / niceliksel, (b) öznel / deneyimsel / niteliksel birinin güdümüne girmekten ziyade, ikisinin diyalektik etkileşiminin ürünüdür.

Önerilen özel sayı, psikoterapi üzerine yapılan çalışmalara ayrılmıştır. Bu çalışmaların ortak paydası yukarıda sözü edilen ikinci kutubu (öznel / deneyimsel / niteliksel) odak almaları olacaktır. Çalışmaların aşağıdakiler olması önerilmektedir:

- a) Vak'a takdimleri,
- b) Psikoterapötik formülasyon çalışmaları,
- c) Teorik modellerin vak'a örnekleri üzerinde yoğunlaşarak tartışılması,
- d) Özellikle son yıllarda gelişmekte olan süreç (process) araştırmaları,
- e) Psikoterapötik literatür taramaları,
- f) Teorik metinlerin analizleri,
- g) Vak'a notları (process record) üzerine içerik analizleri.

XII. Uluslararası Kültürlerarası Psikoloji Kongresi

24 - 27 Haziran 1994 tarihleri arasında Pamplona (İspanya)'da yapılan 12. Uluslararası "Kültürlerarası Psikoloji Kongresi"ne çeşitli ülkelerden birçok psikolog ve araştırmacı katıldı.

Kültürlerarası psikolojinin, genel psikoloji içindeki yeri, gelişimi ve bugünkü durumunun odak noktası olduğu kongrede, birçok sempozyum, konferans, panel ve workshop'lar düzenlendi. Bunlardan ilk gün yapılan ve çok geniş çapta izlenen "Yol Kavşağında Kültürlerarası Psikoloji: Uluslararası Karşılaştırmalı Araştırma mı, Kültürlerin Psikolojik Analizleri mi?" konulu sempozyum, Kongrenin akışına yön verdi. Bu sempozyuma Walter Lonner, "Psikolojide Kültüre Duyarlı Çeşitli Yaklaşımları Nasıl Ayırt Etmeli?"; Lutz Eckensberger, "Kültürel Psikoloji"; Uichol Kim, "Kültürlerarası Psikolojinin Bilimsel Bir Paradigma Arayışı"; Harry Triandis, "Kültürlerarası Sendromları inceleyerek Psikolojik Süreçleri Ele Almak"; Çiğdem Kağıtçıbaşı, "Kültürel ve Kültürlerarası Psikoloji" ve Geert Hofstede, "Kültürlerarası Psikoloji Ve Psikoloğun Zaman Kültürü" adlı tebliğleriyle katıldılar.

Shalom H. Schwartz ve Sipke Huisman'ın "Kültürler İçinde ve Arasında İnsan Değerlerini Araştırma Metotları" konusunda düzenledikleri workshop, Eckensberger'in yönettiği "Çağdaşlaşma ve Ulusal Gelişim" adlı oturum ve Geert Hofstede'nin "Erkek ve kadın Olmanın Kültürel Boyutu" adlı sempozyumu ilgi gördü. Zengin program çerçevesinde uygulamalı kültürlerarası psikoloji alanında göç ve kültürelleşme, çağdaşlaşma ve ulusal gelişim, bilişsel psikolojide duyumların algılanması, zihinsel ve ahlaki gelişim; sağlık psikolojisinde ruh sağlığı ve kültürlerarası değerlendirme; gelişim psikolojisinde çocuk yetiştirme, ana-babanın bakış açıları; sosyal psikolojide toplulukçuluk - bireycilik, etnik ve sosyal kimlik ve eğitim psikolojisi alanında öğretim, öğrencilerin algıları, öğrenme ve

zeka gibi çeşitli konularda birçok bireysel araştırma ve poster sunuldu.

12. Kültürlerarası Psikoloji Kongresi, iki yılda bir yapılan uluslararası kongreler geleneğinde, kültüre duyarlı araştırma yapan psikologları gene bir araya getirdi. Çok sayıda ülkeden katılım olması, kongreyi zenginleştirdi. Bu kongrede Hindistan'dan Janak Pande Kültürlerarası Psikoloji Kuruluşu'nun başkanlığını üstlendi. Bundan sonraki başkan olarak da ABD'den Marshall Segall'ın mektupla oylamayla seçildiği ilan edildi.

Kongreye Türkiye'den Güzver Yıldırım, Aydan Gülerce, Çiğdem Kağıtçıbaşı, Işık Savaşır, ... gibi üyelerimiz katıldı. Güzver Yıldırım, "Eğitsel Müdahale, Kültürlerarası Hususlar" konusunda bir sempozyum düzenledi; Aydan Gülerce, "Türkiye'de Çocuk Gelişimi ve Ana-Babanın Gelişimle İlgili Bilgileri" konusunda bir tebliğ verdi ve bir oturum yönetti. Bilge Ataca, "Çocuk Yetiştirme Tarzlarındaki Cinsiyete Dayalı Ayrım ve Doğurganlık" konusunda bir poster sundu (Çiğdem Kağıtçıbaşı ve Diane Sunar'la birlikte); Zeynep Aycan, "Göçmenlerin Ekonomik Uyumlarının Psikolojik Sağlıklarına Etkisi" konulu bir tebliğ sundu; Üstün Öngel, "1970-1993 yıllarında Kültürlerarası Psikoloji Dergisinin İçerik Analizi" konulu bir tebliğ sundu; Gülten Ülgen, "Eğitim Psikolojisi Dersinde Beklenti ve Akademik Başarı" konusunda bir poster sundu; Binnur Yeşilyaprak, "İşbirlikçi Öğrenmenin Akademik Başarı ve Öğrenilenin Muhafaza Edilmesine Etkisi" konusunda bir poster sundu; ve Mehmet Eskin, "Türk Ergenlerde Kendini Ortaya Koyma (Assertion) ve Koymamanın Algılanışı: Cinsiyetin Rolü" konulu bir tebliğ sundu.

Prof.Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı
Kültürlerarası Psikoloji Kuruluşu
Eski Başkanı

Türk Psikoloji Dergisi'ne abone olmayı, yıllık aboneliğinizi yenilemeyi ihmal etmeyiniz. 1995 yılı için abone ücreti, Ocak 1995 sonuna kadar 250.000 TL, daha sonra 300.000 TL olarak belirlenmiştir. 105222 No'lu posta çeki hesabına yatırabilirsiniz.

KONGRELER

Yurtiçi

- ★ 19-20 Şubat 1995, Çocuk Psikiyatrisinde Aile Tedavileri Sempozyumu (Prof. Dr. Mualla Öztürk anısına) Ankara.
Başvuru: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Çocuk Psikiyatrisi Bilim Dalı
Mamak Caddesi 06100 Dikimevi- Ankara
Faks: 312-362 0809
- ★ 6-8 Nisan 1995, II. Sosyal Psikiyatri Sempozyumu, Kuşadası.
Başvuru: Doç. Dr. Levent Küey
Ali Çetinkaya Bulvarı 53-4 Alsancak 35220 İzmir
Tel.(faks): 232-422 3805
- ★ 30 Nisan-3 Mayıs 1995, V. Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Kongresi, Ankara.
Başvuru: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Çocuk Psikiyatrisi Bilim Dalı Mamak Caddesi 06100
Dikimevi- Ankara
Faks: 312-362 0809
- ★ 14-19 Temmuz 1996, VII. Uluslararası Çocuk Dili İncelemeleri Kongresi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
Başvuru: Prof. Dr. Ayhan Aksu-Koç
Boğaziçi Üniversitesi, Psikoloji Bölümü 80815 Bebek
İstanbul
Tel: 212- 263 1500 Faks: 212- 257 5038
e-mail: IASCLCONF a trboun. bitnet
- ★ Eylül 1996, IX. Ulusal Psikoloji Kongresi, İstanbul.
Başvuru: Prof. Dr. Güler Okman Fişek
Boğaziçi Üniversitesi, Psikoloji Bölümü 80815 Bebek
İstanbul
Faks: 212-265 7131

Yurtdışı

- ★ April 2-6, 1995, 5th International Conference on Stres Management. Noordwijkerhout, The Netherlands.
Contact : Van Namen and Westerlaken, Congress Organization, PO Box 1558, 6501-BN Nijmegen, The Netherlands.
Tel : 31-80-23-4471.
Fax : 31-80-60-1159.
- ★ April 3-7, 1995, Artificial Intelligence & Cognitive Science (AISB-95): Hybrid Problems, Hybrit Solutions Sheffield, England, UK.
Contact : John Hallam,
Department of AI University of Edinburgh, 5 Forest Hill,
Edinburgh EH1-2QL, Scotland, UK.
Tel : 44-31-650-3097.
Fax : 44-31-650-6899.
E-mail : John a aith. edinburgh.ac.uk.
- ★ April 19-23, 1995, International Congress on Licensure, Certification, and Credentialing of Psychologists. New Orleans, Louisiana, USA.
Contact : Henry P. Edwards,
Congress Secretary General, PO Box 4389, Montgomery,
AL 36103, USA
Tel : 1-205-832-4580.
Fax : 1-205-269-6379.
- ★ May 26-27, 1995. XIIIème Colloque Du Groupe Francophone d'Etudes du Développement de l'Enfant Jeune, Grofred Université de Firenze, Italia.
Contact : Monica Toselli- Paola Farneti,
Dipartimento di Psicologia Generale dei Processi di Sviluppo e Socializzazione, Università degli Studi, 93 via San Niccoli-50125, Firenze, Italia.
Tel : + 39 55 2480873,
Fax : + 39 55 2345326,
e-mail : molina a vinatze.psych.unito.it.
- ★ June 8-10, 1995, 3rd International Symposium on Memory and Awareness. Rotterdam, The Netherlands.
Contact : Benno Bonke, Department of Medical Psychology & Psychotherapy, Erasmus University,
PO Box 1738, 3000 DR Rotterdam, The Netherlands.
Fax : 31-10-436-3981.
E-mail : bonke a mpp. fgg. eur. nl.
- ★ June 29-July 2, 1995, 7th Annual Convention of American Psychological Society, New York, USA
Contact : Lauren Butler, Director of Conferences, American Psychological Society, Suite 1100, 1010 Vermont Ave NW, Washington, DC 20005, USA.
Tel : 1-202-783-2077.
Fax : 1-202-783-2083.
E-mail : lbutler a bitnic. bitnet
- ★ July 2-7, 1995 4th European Congress of Psychology, Athens, Greece.
Contact : James Georgas, University of Athens, Dept. of Psychology, School of Philosophy, Panepistimiopolis-Illissia, 15784 Athens, Greece.
Tel : 30-1-724-9192 or 724-9008 (extension 2533 or 2534).
Fax : 30-1-724-8979.
E-mail : ppy20 a grathun1.bitnet
- ★ July 4-8, 1995, Regional meeting of the International Council of Psychologists, Jakarta, Indonesia.
Contact : ICP Secretariat, P.O. Box 62, Hopkinton, RI 02833-0062, USA.
Tel : 1-401-377-3092.
Fax : 1-401-377-6013.
- ★ July 9-14, 1995, 8th International Conference on Perception and Action. Marseille, France.
Contact : Benoit G. Bardy,
University of Aix-Marseille, Faculty of Sport Sciences.Box 910, 163 Avenue de Luminy, 13009 Marseille, France.
Tel : 33-91-26-92-62.
Fax : 33-91-26-61-10.
E-mail : ICPA8 a gia.univ-mrs.fr.
- ★ July 10-12, 1995. 16th International Conference of the S.T.A.R. (Stress and Anxiety Research Society), Prague, Czech Republic.
Contact : Miluse Havlinova National Institute of Public Health Srobarova 48 100 42 Prague 10 Czech Republic.

- ★ **11-15 July 1995.** World Congress of Behavioral and and Cognitive Therapies, Copenhagen, Denmark.
Contact: David M. Clark (Chair of Cognitive Scientific Committee)
Dept. of Psychiatry, Oxford University, Warneford Hospital
OX37JX England
- ★ **August 11-15, 1995.** Annual Meeting of the American Psychological Association. (Tentative), New York, U.S.A.
Contact: American Psychological Association, 750 First St. N.E.
Washington, D.C. 20002-4242, U.S.A.
- ★ **August 11-15, 1995.** Annual Convention of the International Council of Psychologists. Taipei, Taiwan
Contact: Conference Secretariat, General Innovation Service, 8F/3,
No 398, Kee Lung Rd., Sec. 1, Taipei, Taiwan.
Tel: 886-2-722-1227.
Fax: 886-2-723-4187.
- ★ **August 13-18, 1995.** World Federation for Mental Health World Congress.
Contact: 10 Hagan Court, Lad Lane, Dublin 2, Ireland
Tel: 353-1-6618904
Fax: 353-1-6785047
- ★ **August 20-25, 1995.** Artificial Intelligence Conference IJCAI-95.
Montreal, Quebec, Canada.
Email: skalsky@btr.com.
- ★ **August 22-26, 1995.** 7th European Conference on Developmental Psychology. Krakow, Poland.
Contact: Jan Luczynski, ul. Golebia 13, 31-007 Krakow, Poland.
Tel: 48-12-221-033 ext.:417
Fax: 48-12-217-710
E-mail: upluczyn@cyf-kr.edu.pl.
- ★ **August 24-27, 1995.** Conference on Cognitive Technology. Kowloon, Hong Kong.
Contact: Kevin Cox, Computer Science Department, City Polytechnic
of Hong Kong, 83 Tat Chee Ave, KowloonTong, Kowloon,
Hong Kong.
Tel: 852-788-8604
Fax: 852-788-8604
Email: cscok@cpkx.cphk.hk.
- ★ **September 27-30, 1995.** 2nd International Symposium on Knowledge Acquisition, Representation and Processing (KARP-95). Auburn, Alabama, USA.
Contact: Chuck Karr, US Bureau of Mines, University of Alabama,
PO Box L, Tuscaloosa AL 35486-9777, USA.
Tel: 1-205-759-9432
Fax: 1-205-759-9440
E-mail: Karr-info@eng.auburn.edu.
- ★ **November 10-12, 1995.** Annual Meeting of the Psychonomic Society. Westin Bonaventure Hotel, Los Angeles, USA.
Contact: Randi C. Martin, Department of Psychology,
Rice University, PO. Box 1892, Houston, Texas,
77251-1892, USA.
Tel: 1-713-527-8101, ext.3417.
E-mail: rmartin@rice1.rice.edu.
- ★ **December 14-17, 1995.** 2nd International Symposium on Cognition and Education. Banaras, India.
Contact: Vilma L. Patel, Scientific Programs, Cognitive Science
Center & Center for Medical Education, McGill University,
1110 Pine Ave. West, Montreal, Quebec, Canada.
Tel: 514-398-3668.
Fax: 514-398-7246.
E-mail: davek@hebb.mcgill.ca.
- ★ **August 09-13, 1996.** Annual Meeting of the American Psychological Association, Toronto, Ontario, Canada.
Contact: American Psychological Association, 750 First St. N.E.
Washington D.C., 20002-4242, USA.
- ★ **August 12-16, 1996.** 14th Biennial ISSBD Conference, Quebec City, Canada.
Contact: Richard E. Tremblay (Scientific Program) ISSBD Meetings
'96 Universite de Montreal 750, Gouin E., Montreal,
Quebec, Canada, H2C1A6.
Tel: 514-385-2625.
Fax: 514-385-5739.
- ★ **August 16-22, 1996.** XXVI International Congress of Psychology. Montreal, Quebec, Canada.
Contact: XXVI International Congress of Psychology/XXVI Congres
International de Psychologie, National Research Council
Canada/Conseil National de Recherches Canada, Ottawa,
Ontario, KIA-0R6 Canada.
Tel: 613-993-9431.
Fax: 613-957-9828.
Telex: 053-3145.
E-mail: CONFMAIL@aspm.lan.nrc.ca.
- ★ **September 14-18, 1996.** The Growing Mind: Multidisciplinary Approaches. University of Geneva, Switzerland.
Contact: A. de Ribaupierre, Universite de Geneva, Faculte de
Psychologie et des Sciences de Peducation Route de Drize,
9CH-1227 Carouge
Tel: 41 227059772
Fax: 41 223001482
- Deadlines: June 30, 1995 for symposium, workshop and poster proposals. January 31, 1996 for submitting posters.
- ★ **August 09-14, 1998.** 24th International Congress of Applied Psychology. San Francisco, California, USA.
Contact: American Psychological Association, 750 First St. N.E.
Washington D.C., 20002-4242, USA.
- ★ **August 14-18, 1998.** Annual Meeting of the American Psychological Association. San Francisco, California, USA.
Contact: American Psychological Association, 750 First St. N.E.
Washington D.C., 20002-4242, USA.
- ★ **July 23-28, 2000.** XXVII International Congress of Psychology. Stockholm, Sweden.
Contact: 27th International Congress of Psychology, Swedish
Psychological Association Box 3287, S-103 65 Stockholm,
Sweden.
Tel: 46-8-696-97-60.
Fax: 46-8-24-78-55.

Prof.Dr. Necla Öner'in geçen yıl yayınlamadığımız yazısını yayınlarken, Ayhan LeCompte'u bir kez daha saygıyla anıyoruz.

Türk Psikolojisinden bir yaprak koptu:

Dr. Ayhan LeCompte'u yitirdik

Bundan tam yirmi yıl önceydi. Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü kurulu henüz yedi yıl olmuştu. Dr. İffet Dinç'in bölüm başkanlığında nitelikli bir öğretim kadrosu oluşturulmaya çalışılıyordu. Bu aşamada Ayhan - Güney LeCompte çifti de bölüme katılmıştı. Katılışlarının ilk anından itibaren akademik açıdan olduğu kadar sosyal ve insancıl açılardan da, bölüm, LeCompte'ların tılsımıyla çok güzel insan ilişkileri, işbirliği, dayanışma ve coşku yaşamaya başladı. Bir yandan örnek olacak bir Psikoloji programı geliştirilirken, öte yandan öğretim elemanları, yardımcıları ve öğrencileri arasında (ne o güne değin, ne de LeCompte'larla birlikte geçen on yıllık bir Hacettepe deneyiminden sonra, hiç görmediğim, bu nedenle de hâlâ hasretle duyumsadığım) sıcak, rahat, güvenli insan ilişkileri oluştu.

Bin dokuz yüz yetmişlerin ikinci yarısında, Hacettepe Psikoloji Bölümü'nün bu sosyal dayanışma ortamında, Güney ve Ayhan LeCompte'un sevgi dolu, destek ve teşvikleriyle, o yıllarda psikoloji bölümünde misafir bulunan Fulbright profesörü Jim Mikawa'nın bilimsel önderliğinde Psikologlar Derneği'nin temeli atılmıştı. Profesör Mikawa ve Ayhan'ın ortaklaşa yürüttükleri lisansüstü Topluluk ve Çevre Psikolojisi Semineri dersinde uygulamalı proje olarak geliştirilen dernek kurma çalışması; seminer bittikten sonra LeCompte'ların evlerinde gerçekleştirdikleri aylık toplantılarla sürmüştü, bu sayede bir yıl içinde Psikologlar Derneği resmen kurulmuştu.

Ayhan, Ortadoğu Teknik, Hacettepe ve Boğaziçi üniversitelerinde Sosyal ve (o zamanlar yeni olan) Çevre Psikolojisi dersleri vermiş; mesleki seminer ve toplantılarda ortaya attığı fikirleri ve coşkulu tartışmalarıyla meslektaşlarını, öğrencilerini hep etkilemişti. Ama gerçek ivme yapan etkinliği araştırma alanında olmuştu. Ayhan için araştırma olsun da, psikolojinin hangi dalında olursa olsun, hep heyecan vericiydi. Bundan yalnızca kendisi keyif almakla kalmaz, çevresinde bizlere de bu keyfi yaşatır, araştırma coşkusunu aşıları. Tüm boş zamanlarını, okumanın dışında, araştırmaya hasrederdi. Öğrencilerine ve meslektaşlarına bir araştırmanın hangi aşamasında

olursa olsun, yardım etmekten büyük keyif alırdı. Onun sıkça yinelediği ifadesi kulaklarımda hâlâ çınlar; "Sure, I'd love to". Bu ifade, Ayhan'ın şu sorulara verdiği yanıtı hep: "X'in yüksek lisans / doktora tezi jürisinde olur musun!".

".....konusunda bir araştırma yapmak istiyorum: Şu noktada takıldım, yardım eder misin?" ya da "Verilerimin analizini nasıl yapacağıma karar veremiyorum. Hangi istatistik tekniği kullanırsam daha isabetli olur acaba?" gibi. Kısacası, araştırma nerede, Ayhan oradaydı. Bununla öylesine mutlu olurdu ki, görmemek, anlamamak olanaksızdı.

Hocalığını, araştırmacılığını ve rahatlatıcı sosyal ilişkilerini hepimiz bilirdik de, onun insanlığının, samimiyetinin ve şefkatinin derinliğini sevgili Güney hastalanıncaya değin hiçbirimiz tahmin edemezdik. Tam beş yıl boyunca Güney'ine öylesi bir sevgi bağı ve özveriyle baktı ki; bir an olsun yüksünmedi bundan. Çok az eşin gösterebileceği sevgiydi bu, özveriydi bu, humanizmdi bu. Oğulları Murat'la birlikte ve kardeşi Gülsen'in yılmayan desteğiyle tüm manevi ve maddi sıkıntılan yıllarca göğüslemiş, Güney'e hiç layık olmayan o hastalığı süresince, ama Güney'in çok layık olduğu ihtimam, bakım ve sevgiyi vermek suretiyle ideal bir insanlık örneği olmuştu.

Güney'i kaybettikten sonra kâh Adana'da kâh yurtdışında, içinde bulunduğu koşulların zorunluluğuyla, çok sevdiği araştırmalarından uzak ve yalnızca hocalık yaparak yaşamını sürdürürken, meslektaşları olarak Ayhan'ı çok özliyorduk. Ne yazık ki hasretimizi gidermeden 1992 Mayısında aniden ortaya çıkan malign (akciğer) hastalığın pençesinde, onu yedi ay içinde yitirdik. Tesellimiz, hastalığı ve tedavisi sırasında kendisini hiç yalnız bırakmayan, bir bakıma onun Güney'e verdiklerini iade eden özveriyle, sevgiyle bakımını üslenen, son iki yıldır beraberliğini sürdürdüğü ikinci eşi Audrey'nin yanında olmasıydı.

Türk Psikolojisi ve bizler Ayhan'ı tanıdığımız için çok şanslıyız. Toprağı bol, ruhu şad olsun!

Necla Öner • Ocak 1993, İstanbul

Türk Psikoloji Dergisi'ne Gönderilen Makalelerin Değerlendirme Sürecine Alınabilmesi İçin Uyulması Gereken Format

1. Kimlik belirtilen kapak sayfası

Sayfa No
Makalenin Adı
Yazarın Adı
Çalıştığı Kurum
Makalenin Kısa Adı

2. Kimlik belirtilmeyen birinci sayfa

Sayfa No
Makalenin Adı
Özet
Abstract
GİRİŞ

3. Makale formatı altbaşlıklar

GİRİŞ
YÖNTEM
1. Örnekleme
2. Kullanılan ölçme araçları
3. İşlem
BULGULAR
TARTIŞMA
KAYNAKLAR

4. Son sayfa

Yazarla yazışma adresi (Açık adres)
Yazarın diğer notları (teşekkürleri, varsa çalışmaya destekleyenler)

Kaynakların Yazılışında Dikkat Edilmesi Gerekenler

TÜRKÇE

1. Süreli Yayınlar

- a) **Makalenin iç kısmında verilme biçimi:**
(Özer, 1994), (İmamoğlu ve Gültekin, 1993), (Savaşır, Sezgin ve Erol, 1992) gibi.
- b) **Makalenin sonunda "kaynaklar" kısmında verilme biçimi:**
Özer, A.K. (1994). Öfke, kaygı ve depresyon eğilimlerinin bilişsel alt yapısıyla ilgili bir çalışma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 12-25.
İmamoğlu, O. ve Gültekin, Y.Y. (1993). Gazetelerde kadının ve erkeğin temsil edilişi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 8(29), 23-30.
Savaşır, I., Sezgin, N. ve Erol, N. (1992). 0-6 yaş çocukları için Gelişim Tarama Envanteri geliştirilmesi: Ön çalışmalar. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2(3), 33-38.

2. Kongre Bildirileri:

- a) **Basılmış ise:**
Doğan, Y.B. (1987). Alkol bağımlısı hastalarla grup psikoterapisi. *Grup Psikoterapileri Kongre ve Sempozyum Bildirileri*. Ankara: Grup Psikoterapileri Derneği Yayınları, Yayın No: 2, 166-171.
- b) **Basılmamış ise:**
Alkın, T. ve Baykara, A. (1991, Kasım). *Benlik saygısı ve akran ilişkileri*. XXVII. Ulusal Psikiyatrik Bilimler Kongresi'nde sunulmuş bildiri, Antalya.

3. Tezler:

Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adölesanlarda benlik saygısı*. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, H.Ü. Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.

4. Kitaplar.

- a) **Yazarlı ise:**
Tekeli, Ş. (1982). *Kadınlar ve siyasal toplumsal hayat*. İstanbul: Birikim Yayınları.
- b) **Editörlü ise:**
Tezcan, S. (1979). Türk kadınının sağlık sorunları. N. Abadan - Unat (Ed.). *Türk toplumunda kadın*. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği, 73-88.
- c) Cole, I. ve Morgan, J.B. (1968). *Çocukluk ve gençlik psikolojisi* (Çev. B.H. Vassaf). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

YABANCI DİL

1. Süreli Yayınlar:

- a) **Makalenin iç kısmında verilme biçimi:**
(Bekerian, 1993), (Klimoski & Palmer, 1993), (Borman, Hanson, Oppler & White, 1993)
- b) **Makalenin sonunda "kaynaklar" kısmında verilme biçimi:**
Bekerian, D.A. (1993). In search of the typical eyewitness. *American Psychologist*, 48, 574-576.
Klimoski, R. & Palmer, S. (1993). The ADA and the hiring process in organizations. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 45(2), 10-36.
Borman, W.C., Hanson, M.A., Oppler, S. & White, L.A. (1993). Role of early supervisory experience in supervisor performance. *Journal of Applied Psychology*, 78, 443-449.

2. Kongre Bildirileri:

- a) **Basılmış ise:**
Cynx, J., Williams, H. & Nottlebohm, F. (1992). Hemispheric differences in avian song discrimination. *Proceedings of the National Academy of Sciences, USA*, 89, 1372 - 1375.
- b) **Basılmamış ise:**
Lanktree, C., & Briere, J. (1991, January). *Early data on the Trauma Symptom Checklist for Children (TSC-C)*. Paper presented at the meeting of the American Professional Society on the Abuse of Children, San Diego, CA.

3. Kitaplar:

- a) **Yazarlı ise:**
Mitchell, T.R. & Larson, J.R., Jr. (1987). *People in organizations: An introduction to organizational behavior* (3rd ed.). New York: McGraw - Hill.
- b) **Editörlü ise:**
Gibbs, J.T., & Huang, L.N. (Eds.). (1991). *Children of color: Psychological interventions with minority youth*. San Fransisco: Jossey - Bass.
- c) **Çeviri:**
Laplace, P. S. (1951). *A philosophical essay on probabilities* (F.W. Truscott & F.L. Emery, Trans.). New York: Dover. (Original work published 1814).

YAZIM KURALLARI

1. Dergiye gönderilecek yazılar A-4 (21x29.7 cm) boyutlarında kağıda sol yanda 4 cm, sağ yanda 2 cm boşluk bırakılarak çift aralıkla yazılmalıdır.
2. Yazılar dört kopya olarak gönderilmelidir.
3. Yazılarda TDK'nın Yazım Kılavuzu örnek alınmalı, yabancı sözcükler yerine olabildiğince Türkçe sözcükler kullanılmalıdır. Türkçede pek alışılmamış sözcükler yazıda kullanılırken, ilk geçtiği zaman, yabancı dildeki karşılığı da parantez içinde verilmelidir.
4. Yazarların isimleri, görev ve ünvanları, çalıştıkları kurum ayrı bir başlık sayfasında belirtilmelidir. Değerlendirmenin tarafsızca yapılabilmesi için metin bölümünde yazarların kimliğini belirtecek hiçbir bilgi bulunmamalıdır.
5. Yazılarda sunulan düşüncelerden yazarları sorumludur.
6. Türk Psikoloji Dergisi'nde yayınlanan yazılardan, kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Ancak kaynak yazının içeriğinde olabilecek çarpıtmalardan alıntıyı yapan ve yayınlayan kişi ya da kuruluşlar sorumludur.
7. Şekil, grafik, resim ve tablolar ayrı sayfalarda hazırlanmalı ve yazı içinde yerleri belirtilmiş olmalıdır. Özel baskı gerektiren şekil ve fotoğrafların masrafı yazardan alınır.
8. Türk Psikoloji Dergisi'ne gönderilen yazılar, yayınlansın ya da yayınlanmasın geri gönderilmez.
9. Yayın Kurulu, yazıda gerekli gördüğü sözcükleri değiştirebilir.
10. Her yazıya, 200 sözcüğü geçmeyecek İngilizce ve Türkçe özet eklenmelidir.
11. Kurallara uymayan yazılar yayınlanmaz, değerlendirme sürecine sokulmadan yazara geri gönderilir.
12. Yayınlanan her araştırmanın verilerinin, araştırmacı tarafından 5 yıl süreyle saklanması zorunludur. Gerek yayın politikamız, gerekse dahil olduğumuz uluslararası yayın kuruluşlarının kuralları gereğince, bazı yazıların verileri ve analiz programları yazarlarından istenebilecektir.
13. Yazım kuralları konusunda ek bilgi isteyenler, Dergi adresine yazabilirler veya Dergi'nin son sayısını örnek alabilirler.

DEPRESYONDAN ÇIKIŞ

Fluvoksamin
FAVERIN®

BİLEŞİMİ: Her tablette Fluvoksamin maleat 50 mg **ÖZELLİKLERİ:** FAVERİN, belirli depresif hastalıkların tedavisinde kullanılan psiko tropik bir preparattır. Beyin nöronlarının serotonini tekrar almalarını inhibe etmek suretiyle etkisini gösterir. Bu sırada nöradrenerjik olayları etkilemez. FAVERİN iyi tolere edilir, bu nedenle, hem kısa süreli, hem de idame tedavisinde kullanılabilir. Yaşlılarda özel olarak gerçekleştirilen güvenlik ve etkinlik çalışmaları, bu bakımdan, toplum geneline oranla herhangi bir fark göstermemiştir. FAVERİN'in stimulan ya da sedatif etkisi yoktur. Psikomotor yetenekleri olumsuz yönde etkilemez ve antikolinerjik etkiler göstermez. FAVERİN'in hastadaki intihar eğilimi duygularını ortadan kaldırmada yararlı olduğu kanıtlanmıştır, bu etki tedavinin ilk haftasında kendini gösterir. FAVERİN, kalp üzerinde olumsuz klinik etkiler göstermez ve postüral hipotansiyona neden olmaz. **KULANILDIĞI YERLER:** FAVERİN, devamlı olarak kendini kötü hissetme, psikomotor faaliyetlerde bozulma ve psikosomatik yakınmalarla birlikte bulunan depresif hastalıkların tedavisinde kullanılır. **KULLANILIŞ ŞEKLİ:** Etkisi günlük doz, genellikle 100-200 mg arasında değişir ve her hastadan alınan cevaba göre düzenlenerek günde 300 mg'a kadar yükseltilebilir. Önerilen en düşük başlangıç dozu günde 100 mg'dır. Günlük doz bir defada tercihan akşamları verilebilir. 150 mg'ı aşan günlük toplam dozların iki, üç kısma bölünerek verilmesi uygun olur. FAVERİN tabletleri suyla çiğnenmeden yutulmalıdır. **KONTRENDİKASYONLARI:** Preparatın etken maddesine aşırı duyarlı olan hastalarda kullanılmamalıdır. **YAN ETKİLERİ:** FAVERİN, iyi tolere edilen bir preparattır. Depresif hastalık vakalarında çoğu zaman bulantı, görme, ağız kuruması gibi vejetatif sinir sistemine ait belirtiler vardır. Fluvoksamin tedavisi sırasında yan etki olarak bulantı ve bazen kusma görülebilir. Bu belirtiler genellikle tedavinin ikinci haftasında azalır. Uykulama, kabızlık, ajitasyon, iştahsızlık ve tremor, FAVERİN ile yapılan klinik çalışmalar sırasında bildirilen yan etkiler arasındadır. **TI CARİ ŞEKLİ** Faverin 50 mg: Her kaplanmış tablette 50 mg fluvoksamin maleat içeren 30 tabletlik ambalajlarda. Reçete ile satılır.

Solvay Duphar B. V. Weesp - Hollanda İlsansı ile

Ruhsat sahibi ve üretim yeri

Eczacıbaşı

Daha fazla bilgi için kuruluşumuza başvurunuz.

EIP

Eczacıbaşı
İlaç Pazarlama A.Ş.

Aralık 1994

**ÖZEL SAYI
PSİKOLOJİK TESTLER I**

TÜRK PSİKOLOJİ DERGİSİ

Turkish Journal of Psychology

Cilt 9, Sayı 33, Aralık 1994, ÖZEL SAYI
(Volume 9, No. 32, December 1994)

Türk Psikologlar Derneği Yayınıdır.
Official Publication of the Turkish Psychologists' Association.

Sahibi:

Türk Psikologlar Derneği Yönetim Kurulu adına,
Dr. Nilhan Sezgin

Yayın Yönetmeni

Prof. Dr. Işık Savaşır

Yard. Yayın Yönetmeni

Uzm. Psik. Nedret Öztan

Akademik Danışmanlar Kurulu (Soyadına Göre Alfabetik Sırada)

Doç. Dr. Melda Akçakın	Prof. Dr. Ayhan Koç
Doç. Dr. Ercan Alp	Doç. Dr. Şeyda Kozcu
Doç. Dr. Sibel Arkonaç	Doç. Dr. Biran Mertan
Prof. Dr. Orhan Aydın	Doç. Dr. Ferhunde Öktem
Prof. Dr. Nuri Bilgin	Prof. Dr. Necla Öner
Prof. Dr. Doğan Eker	Doç. Dr. Banu Öney
Doç. Dr. Buket Erkal	Yrd. Doç. Dr. Selda Fikret Paşa
Prof. Dr. Güler Okman Fişek	Prof. Dr. Ahmet Rüstemi
Doç. Dr. Sami Gülgöz	Prof. Dr. Işık Savaşır
Prof. Dr. Nuran Hortaçsu	Doç. Dr. Nesrin H. Şahin
Prof. Dr. Olcay İmamoğlu	Prof. Dr. Suna Tevrüz
Doç. Dr. Benal İncear	Prof. Dr. Yurdal Topsever
Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı	Prof. Dr. Perin Yolaç
Prof. Dr. Nuray Karancı	

Teknik Kurul

Uzm. Psik. Ayşegül Durak
Ar. Gör. Yeşim Yasak
Psik. Feza Balkaya

Abone İşleri Sorumlusu

Uzm. Psik. Ayşegül Durak
Tel: (0-312) 266 40 40 - 1785
Faks: (0-312) 210 11 45

Kongre, Toplantı Haberleri

Ar. Gör. Zahide Karakitapoğlu
Ar. Gör. Yeşim Yasak
Tel: (0-312) 210 10 00 - 6842

Halkla İlişkiler

Psik. Nevin Dur - Kılıç
Uzm. Psik. Nur İnan
Burcu Söhmen
Psik. Şehnaz Köksal

Yazışma Adresi: P.K. 117 Küçükesat 06662, Ankara

Faks: (0-312) 210 11 45

e-mail: NSAHING.CC.METU.EDU.TR

Abone işlemleri için Posta Çeki Hesap No: 105222

Dizgi: Çiğdem Ajans - 435 79 11 • Baskı: Özyurt Matbaası - 230 76 31

PsycINFO No: 3506

ISSN 1300 - 4433

İÇİNDEKİLER

Test Kullanımında Temel Konular S. Gülgöz	1
Güvenirligi ve/veya Geçerligi Sınanmiş Psikolojik Testler N. Öner	9
Psikoloji Araştırmalarında Ölçek Kullanımı N. Şahin	19
Ölçek Uyarımasındaki Sorunlar ve Bazı Çözüm Yolları I. Savaşır	27
Nöropsikolojik Testler ve Nöropsikolojik Değerlendirme Ö. Öktem	33
Davranış Ölçümünde Yapısal Geçerlik Göstergesi A. Baykal	45
Ölçmede Yeni Yaklaşımlar: Örtük Özellik Kuramı E. Erkin	51
Özel Sayılar Listesi.....	61